

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 1989
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ***

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΓΚΑΝΟΥ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2010

Αφιερώνεται στους γονείς μου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η διαδικασία διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι επιπτώσεις της, αποτελούσαν ήδη από την εποχή των φοιτητικών μου χρόνων στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ένα ζήτημα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για μένα. Ωστόσο, δεν ήταν παρά στις μεταπτυχιακές μου σπουδές, κατά την περίοδο 2007-2009, η περίοδος κατά την οποία η σε βάθος μελέτη των ευρωπαϊκών ζητημάτων, ανέδειξε την επιστήμη των διεθνών και ευρωπαϊκών σχέσεων σε ένα ιδιαίτερα γοητευτικό πεδίο σπουδών. Ιδιαίτερα για τα Βαλκάνια και τις σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι αντικρουόμενες απόψεις μεταξύ ακαδημαϊκών αλλά και της κοινής γνώμης για την ένταξή τους η όχι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κέντρισαν το ενδιαφέρον μου και θεώρησα ότι αποτελεί ένα ζήτημα το οποίο αξίζει να μελετηθεί. Στο πανεπιστήμιο Πειραιά είχα την τύχη όχι μόνο να επωφεληθώ από την επαφή με σημαντικούς ανθρώπους του χώρου, αλλά επίσης από τη βοήθεια του καθηγητή μου Κου Άγγελου Κότιου, ο οποίος με την πάντα χρήσιμη ευθάρρυσή του και με την πολύτιμη βοήθειά του στην αναζήτηση υλικού για την έρευνά μου, παρακολούθησε την εργασία μου μέχρι το τέλος της. Επίσης πρέπει με ευγνωμοσύνη να αναγνωρίσω το χρήσιμο και κριτικό ενδιαφέρον του Κου Γεώργιου Γαλανού, χωρίς την βοήθεια του οποίου η εργασία δεν θα είχε την σημερινή της μορφή. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον Κο Αριστοτέλη Τζιαμπρή, ο οποίος χωρίς να το γνωρίζει, με την ομιλία του, με τίτλο «Τα αποπαίδια της Ευρώπης», στο kathimerini.gr στις 26/5/08, συνέβαλε καθοριστικά στην εκκίνηση της έρευνάς μου, κεντρίζοντας το ενδιαφέρον μου με τις απόψεις του. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια και στους φίλους μου, οι οποίοι στάθηκαν όλο το διάστημα της συγγραφής στο πλευρό μου, “ανέχτηκαν” το άγχος και τις αγωνίες μου και συνέβαλλαν με τις παρατηρήσεις τους στην ολοκλήρωσή αυτής της διπλωματικής εργασίας.

Αθήνα
Δεκέμβριος 2009

Κ.Γ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 1989 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΓΚΑΝΟΥ

Σημαντικοί όροι: Ευρωπαϊκή Ένωση, Δυτικά Βαλκάνια, Διαδικασία Διεύρυνσης, Εταιρικές Σχέσεις, Οικονομική Αλληλεπίδραση

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου και η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, ανέδειξαν τις ανάγκες μιας ολόκληρης σειράς χωρών στη νοτιοανατολική Ευρώπη. Ειδικότερα για την περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων το ζήτημα απέκτησε μεγαλύτερες διαστάσεις καθώς φάνηκε να αποτελούν ιδιαίτερα επικίνδυνο φορέα αποσταθεροποίησης της ευρύτερης περιοχής.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει το γεγονός ότι οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων εμφανίζουν, ειδικότερα τα τελευταία χρόνια, μια ανεπτυγμένη δυναμική, καθώς αφορούν ολόένα και περισσότερους τομείς. Ταυτόχρονα, επιχειρεί να αναδείξει τον πρωταρχικό ρόλο της ΕΕ στην περιοχή ως σημαντικότερο φορέα σταθεροποίησης και ασφάλειας, καθώς και την πορεία ένταξης ως το σημαντικότερο κίνητρο συνεργασίας και ανάπτυξης των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων.

Στις σελίδες που ακολουθούν γίνεται ολοκληρωμένη αναφορά στους σημαντικότερους σταθμούς της εξέλιξης των σχέσεων μεταξύ Δυτικών Βαλκανίων και ΕΕ, οι οποίοι οριοθέτησαν και εξέλιξαν το πλαίσιο διαλόγου μεταξύ τους. Παράλληλα, παρουσιάζονται οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων, σε πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο αστυνομικών σχέσεων και ασφάλειας. Η ανάλυση αφορά την περίοδο από το 1989 και μετά και παρουσιάζεται η εξέλιξη των μεταξύ τους σχέσεων στην διάρκεια των τελευταίων είκοσι πενήντα ετών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελίδα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	I
------------------	---

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	1
------------------------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Δυτικά Βαλκάνια: Από το χθες στο σήμερα

1)Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση ;.....	4
2)Τι εννοούμε με τον όρο Δυτικά Βαλκάνια.....	5
3) Εννοιολογική προσέγγιση των σχέσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων	
3.1) Εισαγωγικό ιστορικό	6
3.2)Με το βλέμμα στην Ευρώπη- μια νέα αρχή για τα Βαλκάνια.....	6
4) Ιστορική ανασκόπηση- η επίπονη πορεία προς τη δημιουργία 10 ανεξάρτητων κρατών.....	8
4.1)Η αποτυχία του γιουγκοσλαβικού πολυεθνικού μοντέλου.....	10
5)Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων.....	12
6)Η πορεία των δυτικών Βαλκανίων προς την ΕΕ.....	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η εξέλιξη των σχέσεων των Δυτικών Βαλκανίων με την Ευρωπαϊκή Ένωση

1)Ευρωπαϊκή Ένωση και διαδικασία διεύρυνσης.....	18
1.1)Οι όροι της διεύρυνσης.....	18
2)Προβληματισμός για τους όρους της διεύρυνσης.....	20
3)Σημαντικοί σταθμοί στην εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Δυτικών Βαλκανίων- Πολιτικό πλαίσιο.....	22
3.1)Το Σύμφωνο Σταθερότητας.....	23
3.2)Περιφερειακή Προσέγγιση.....	25
3.3)Διαδικασία σταθεροποίησης και Σύνδεσης.....	26
3.3.1)Η Διακήρυξη του Ζάγκρεμπ.....	27

3.4) Η Σύνοδος Κορυφής της Θεσσαλονίκης.....	28
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ανάλυση σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Δυτικών Βαλκανίων

1) Εταιρικές σχέσεις με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων- Πολιτικές σχέσεις.....	29
1.1) Κροατία.....	31
1.2) Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ).....	33
1.3) Αλβανία.....	35
1.4) Βοσνία Ερζεγοβίνη.....	37
1.5) Μαυροβούνιο.....	39
1.6) Σερβία και Κοσσυφοπέδιο.....	40
2) Στρατιωτικές- Αστυνομικές σχέσεις.....	43
3) Διαπολιτισμικές Σχέσεις.....	47
3.1) Πρόγραμμα TEMPUS CARDS.....	47
3.2) Erasmus Mundus.....	48
3.3) Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΕΙΕΕ).....	48
4) Οικονομικές- Εμπορικές σχέσεις	
4.1) Εμπορικές σχέσεις μεταξύ των κρατών των δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ (Η εξέλιξή τους από το 1989 και μετά).....	49
4.2) Έκτακτα εμπορικά μέτρα.....	53
4.3) Προτιμησιακά μέτρα.....	53
4.4) Περιορισμένες παραχωρήσεις και δασμολογικές ποσοστώσεις.....	54
4.5) Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA).....	55
4.6) Προσχώρηση στον ΠΟΕ.....	56
4.7) Επτά διαφορετικοί εμπορικοί εταίροι	
4.7.1) Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και στην Κροατία.....	56
4.7.1.1) Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	57
4.7.2) Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και την ΠΓΔΜ.....	59
4.7.2.1) Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	61
4.7.3) Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και στην Αλβανία.....	62
4.7.3.1) Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	64
4.7.4) Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη.....	64
4.7.4.1) Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	65
4.7.5) Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και το Μαυροβούνιο.....	66
4.7.6) Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και τη Σερβία.....	67

4.7.6.1) Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.....	68
4.7.7)Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και το Κοσσυφοπέδιο.....	68
4.8)Χρηματοοικονομικά μέσα.....	69
4.8.1)Πρόγραμμα CARDS (2000-2006).....	69
4.8.2)Ο μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ).....	70
4.9)Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανασυγκρότηση.....	71
4.10)Συνθήκη για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας.....	72
4.11)Επτά κράτη- Διαφορετικές ανάγκες Χρηματοδότησης	
4.11.1)Κροατία.....	73
4.11.2)Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.....	76
4.11.3)Αλβανία.....	79
4.11.4)Βοσνία-Ερζεγοβίνη.....	82
4.11.5)Μαυροβούνιο	84
4.11.6)Σερβία.....	86
4.11.7)Κοσσυφοπέδιο.....	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Γενική αποτίμηση και μελλοντικές προοπτικές

1)Γενική Αποτίμηση.....	91
2)Η διεύρυνση από την πλευρά της ΕΕ	
2.1)Οφέλη για την ΕΕ.....	94
2.2)Προβλήματα για την ΕΕ.....	94
3)Η διεύρυνση από την πλευρά των Δυτικών Βαλκανίων	
3.1)Οφέλη για τα Δυτικά Βαλκάνια.....	95
3.2)Ποια είναι η άποψη των λαών των Δυτικών Βαλκανίων για την ΕΕ και την μελλοντική τους ένταξη;.....	97
4)Συμπερασματική αξιολόγηση.....	99

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... 100

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 104

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ..... 111

Εισαγωγή- Συνοπτική Παρουσίαση

Η πτώση του τείχους του Βερολίνου και η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, ανέδειξαν τις ανάγκες μιας ολόκληρης σειράς χωρών στη νοτιοανατολική Ευρώπη. Οι αλληπάλληλες συγκρούσεις στην περιοχή, το κοινό προβληματικό παρελθόν, οι αδύναμες οικονομικές δομές, οι οποίες καθιστούσαν αδύνατη την μελλοντική ανάπτυξη, η ανυπαρξία πολιτικών θεσμών ικανών να διασφαλίσουν την σταθερότητα της περιοχής, καθώς και η ολοένα και αυξανόμενη ανησυχία των γειτονικών τους χωρών για την ασφάλειά τους, κατέστησαν την ανοικοδόμησή τους σε μια διαδικασία άμεσης ανάγκης. Ειδικότερα για την περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων το ζήτημα απέκτησε μεγαλύτερες διαστάσεις καθώς φάνηκε να αποτελούν ιδιαίτερα επικίνδυνο φορέα αποσταθεροποίησης της ευρύτερης περιοχής. Κατά συνέπεια, ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ξεκίνησε να γίνεται ξεκάθαρος στην περιοχή, ως καταλύτης για την μελλοντική ανάπτυξη των χωρών αυτών. Η ένταξη τους δηλαδή στους ευρωπαϊκούς θεσμούς αποτέλεσε τρόπον τινά μονόδρομο για την ανάπτυξή τους, δίνοντας τους κίνητρο για την αναδιάρθρωσή τους εκ των έσω. Η οικονομική ενίσχυση εκ μέρους της ΕΕ και η δέσμευσή της απέναντι στα κράτη αυτά για μελλοντική ένταξη, τους προσέφερε την καλύτερη εναλλακτική, συγκριτικά με το αβέβαιο μέλλον που φαινόταν να διαγράφεται μπροστά τους, ειδικότερα μετά τις επίπονες προσπάθειες τους κατά τη διαδικασία της μετάβασης και υιοθέτησης της ανοιχτής αγοράς, ταυτόχρονα με την επιτακτική ανάγκη για επίλυση των πολιτικών διαφορών τους, την διευθέτηση των συνόρων τους και την επίλυση των σοβαρότατων κοινωνικών προβλημάτων, σχετικά με ζητήματα προσφύγων και μειονοτήτων.

Η ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και των Δυτικών Βαλκανίων μετρά αρκετά χρόνια εξέλιξης και χαρακτηρίζεται από σημαντικούς σταθμούς, οι οποίοι βοήθησαν στην εδραίωση ενός σταθερού πλαισίου διαλόγου, προσέφεραν γερά θεμέλια στην ανοικοδόμησή τους και έθεσαν σαφείς δεσμεύσεις και για τις δύο πλευρές. Η υιοθέτηση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, η υιοθέτηση της Περιφερειακής Προσέγγισης, η Διαδικασία Σταθεροποίησης Σύνδεσης και η σχετικά πρόσφατη διακήρυξη της Θεσσαλονίκης, αποτέλεσαν ένα ολοένα και σαφέστερο πολιτικό πλαίσιο των μεταξύ τους σχέσεων, με συγκεκριμένες δεσμεύσεις και οικονομικά ανταλλάγματα. Ταυτόχρονα, τα προγράμματα οικονομικής βοήθειας συνέβαλλαν καθοριστικά, αφενός μετατρέποντας την ΕΕ σε σημαντικό οικονομικό δρων στην ευρύτερη περιοχή και αφετέρου δημιουργώντας στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, σοβαρό κίνητρο για την ανοικοδόμησή τους.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει το γεγονός ότι οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων εμφανίζουν, ειδικότερα τα τελευταία χρόνια, μια ανεπτυγμένη δυναμική, καθώς αφορούν ολοένα και περισσότερους τομείς. Επιχειρεί επίσης να αναδείξει τον πρωταρχικό ρόλο της ΕΕ στην περιοχή ως σημαντικότερου φορέα σταθεροποίησης και ασφάλειας, καθώς και την πορεία ένταξης ως το σημαντικότερο κίνητρο συνεργασίας και ανάπτυξης των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων. Ωστόσο, σε όλη την έκταση της ανάλυσης, δεν παύει να τονίζεται η ανάγκη για προσαρμοσμένες πολιτικές σε κάθε κράτος χωριστά, εξαιτίας διακριτών και εξατομικευμένων εθνικών αναγκών.

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων, σε πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο αστυνομικών σχέσεων και ασφάλειας. Αναλυτικότερα, η ανάλυση αφορά την περίοδο από το 1989 και μετά και παρουσιάζεται η εξέλιξη των μεταξύ τους σχέσεων στην διάρκεια των τελευταίων είκοσι περίπου ετών.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι έννοιες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορίζεται η έννοια των Δυτικών Βαλκανίων και γίνεται μια εννοιολογική προσέγγιση των μεταξύ τους σχέσεων. Παράλληλα, στο ξεκίνημα της μελέτης γίνεται μια προσπάθεια κατανόησης των αιτιών που συνέβαλαν στην οπισθοδρόμηση της περιοχής, συγκριτικά με άλλα κράτη που βρίσκονται σε ευρωπαϊκό έδαφος, με σκοπό να γίνει κατανοητός ο λόγος για τον οποίο τα κράτη αυτά αποτελούν μια ιδιόμορφη περίπτωση, με στόχο να δοθεί μια εξήγηση στη σημαντική υστέρησή τους, καθώς και στο να καταστεί σαφές το γιατί οι αυξανόμενες σχέσεις με την ΕΕ και η μελλοντική τους ένταξη, αποτελούν την πιο βιώσιμη και αξιόπιστη επιλογή.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η διαδικασία της Διεύρυνσης και επιχειρείται μια ανάλυση της προβληματικής της διεύρυνσης στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Παράλληλα, γίνεται ολοκληρωμένη αναφορά στους σημαντικότερους σταθμούς της εξέλιξης των σχέσεων μεταξύ Δυτικών Βαλκανίων και ΕΕ, οι οποίοι οριοθέτησαν και εξέλιξαν το πλαίσιο διαλόγου μεταξύ τους.

Στο τρίτο και μεγαλύτερο κεφάλαιο αναλύεται το πολιτικό πλαίσιο, κυρίως μέσω της Διαδικασίας Σταθεροποίησης Σύνδεσης και των εταιρικών σχέσεων για κάθε μια από τις επτά χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Παράλληλα, παρουσιάζονται οι σημαντικότερες εξελίξεις στον αστυνομικό τομέα και στον τομέα ασφάλειας, με αναφορά στις σημαντικότερες στρατιωτικές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις στην περιοχή. Στο μεγαλύτερο μέρος του τρίτου κεφαλαίου παρουσιάζεται το οικονομικό-εμπορικό καθεστώς που ισχύει στην ευρύτερη περιοχή τα τελευταία χρόνια, καθώς και μεταξύ

των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ, με λεπτομερή αναφορά στις σχέσεις μεταξύ ΕΕ με κάθε μια από τις επτά χώρες των Δυτικών Βαλκανίων ξεχωριστά. Τέλος, γίνεται η παρουσίαση της χρηματοδοτικής κατανομής των πόρων της ΕΕ στα κράτη αυτά, κυρίως κατά την τελευταία δεκαετία, με ξεχωριστή αναφορά σε κάθε ένα από τα επτά κράτη.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, γίνεται μια γενική αποτίμηση της ανάλυσης των σχέσεων μεταξύ της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ, παρουσιάζονται συνοπτικά τα οφέλη και τα προβλήματα των μεταξύ τους σχέσεων και για τις δύο πλευρές, καθώς και μια συμπερασματική αξιολόγηση για το ζήτημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Δυτικά Βαλκάνια: Από το χθες στο σήμερα

1. Τι είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αποτελεί μια συνομοσπονδία 27 δημοκρατικών ευρωπαϊκών χωρών, μια σχέση οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας μεταξύ τους. Ιδρύθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ που υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και άρχισε να ισχύει την 1^η Νοεμβρίου 1993. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή προσπάθεια για την πολιτική ένωση των κρατών μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και περαιτέρω όλων των κρατών της ηπείρου. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ.3 ΣΕΕ, αποστολή της Ένωσης είναι να οργανώσει συνεκτικά και αλληλέγγυα τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και των λαών τους. Αναφορικά με τους στόχους της, το άρθρο 2 ΣΕΕ ορίζει ότι η Ένωση θέτει ως στόχους¹: α) την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης, καθώς και της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης, β) την επιβεβαίωση της ταυτότητάς της στη διεθνή σκηνή, κυρίως μέσω της εφαρμογής μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, γ) την ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των υπηκόων των κρατών μελών της με τη θέσπιση ιθαγένειας της Ένωσης, δ) τη διατήρηση και την ανάπτυξη της ως χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και ε) τη διατήρηση στο ακέραιο του κοινοτικού κεκτημένου καθώς και την ανάπτυξή του, με την προοπτική να μελετηθεί κατά πόσον οι πολιτικές και οι μορφές συνεργασίας που καθιερώνονται με την Συνθήκη θα πρέπει να αναθεωρηθούν, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών και των οργάνων της Κοινότητας.

Πρωταρχικό μέλημα της ευρωπαϊκής ενοποιητικής προσπάθειας είναι η επιδίωξη της συνοχής και σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ.1 ΣΕΕ, η Ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου, αρχές οι οποίες πρέπει να είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη.

¹ Παναγιώτης Ι. Κανελλόπουλος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2003, σελ.80

2. Τι εννοούμε με τον όρο Δυτικά Βαλκάνια

Τα Βαλκάνια αποτελούν τμήμα της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το όνομα της περιοχής αντλείται από τα Βαλκάνια όρη ή οροσειρά του Αίμου που διατρέχουν την περιοχή από το κέντρο της Βουλγαρίας έως την ανατολική Σερβία². Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται η τάση να προτιμάται ο όρος Νοτιοανατολική Ευρώπη ως γεωγραφικός προσδιορισμός³ για την περιοχή, ο οποίος τεχνικά αγνοεί τη γεωγραφική παρουσία της Ρουμανίας και της Ουκρανίας, οι οποίες βρίσκονται επίσης στο νοτιοανατολικό τμήμα της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Με τον όρο Δυτικά Βαλκάνια, ορίζονται τα κράτη εκείνα τα οποία ουσιαστικά αποτελούν ό,τι απέμεινε από την διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας και ο όρος αυτός τα διαφοροποιεί από κράτη όπως η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Σλοβενία, κράτη τα οποία κέρδισαν νωρίτερα την υποψηφιότητα τους για ένταξη στην ΕΕ. Η ομαδοποίησή τους αυτή δεν υπονοεί κοινά φυσικά χαρακτηριστικά, κοινή ταυτότητα ή κοινή κουλτούρα. Η διχοτόμηση των Βαλκανίων σε ανατολικά και δυτικά έχει κυρίως πολιτικό περιεχόμενο, καθώς ένα κοινό χαρακτηριστικό ανάμεσα στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων είναι η σημαντική υστέρηση τους στην υιοθέτηση πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Πρόκειται για κράτη τα οποία χαρακτηρίζονται από γεωγραφική εγγύτητα, κοινό προβληματικό παρελθόν και κυρίως από την ανάγκη της ΕΕ να τα εντάξει στους κόλπους της⁴. Ο όρος "Δυτικά Βαλκάνια", παραπέμπει επομένως στα κράτη εκείνα, των οποίων τα πολλαπλά και αλληλένδετα εσωτερικά προβλήματα αποτελούν φορέα σημαντικών απειλών ενάντια στην ευρωπαϊκή ασφάλεια. Έτσι, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα Δυτικά Βαλκάνια περιλαμβάνουν τα κράτη της Αλβανίας, της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, της Σερβίας, του Κοσσυφοπεδίου, της Κροατίας, του Μαυροβουνίου και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ).

² Από την τουρκική λέξη *balkan* που σημαίνει όρος

³ Η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1999 ονομάστηκε Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, και η δικτυακή εφημερίδα *Balkan Times* μετονομάστηκε σε *Southeast European Times* το 2003.

⁴ Για περισσότερα βλέπε: Spyros Economides, *The Politics of Differentiated Integration: The case of Balkans*, *GreeSE Paper No 18*, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, September 2008, σελ.9-12

3. Εννοιολογική προσέγγιση των σχέσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων

3.1. Εισαγωγικό ιστορικό

Μετά τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, ακολούθησε μια περίοδος σημαντικής διπλωματικής, πολιτικής, οικονομικής και στρατιωτικής αποδυνάμωσης της Ρωσίας, και μια περίοδος σημαντικών αλλαγών για τις χώρες επιρροής της. Τα σημαντικά γεγονότα μέσω των οποίων ολοκληρώθηκε ο τερματισμός του Ψυχρού Πολέμου, ήταν αρχικά η πτώση του τείχους του Βερολίνου, το 1989, το οποίο αποτελούσε τη συμβολική διαχωριστική γραμμή μεταξύ των δύο κόσμων, της Ανατολής και της Δύσης, ακολούθησε η ενοποίηση της Γερμανίας το 1990, γεγονός που άλλαξε οριστικά την εικόνα της Ευρώπης και τέλος η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, το 1991, μέσω της διάλυσης του Συμφώνου της Βαρσοβίας⁵.

Οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης υπήρξαν για δεκαετίες απομονωμένες από την ευρωπαϊκή οικονομική, πολιτική και πολιτιστική πραγματικότητα. Η ξαφνική κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης βρήκε την ΕΟΚ απορροφημένη από την προσπάθειά της για επίτευξη της ενοποιημένης εσωτερικής αγοράς εν όψει του 1992, απροετοίμαστη να αντιμετωπίσει την κατάσταση που διαμορφώθηκε στα σύνορά της⁶. Η πολιτική αστάθεια, η ανυπαρξία πολιτικών και οικονομικών δομών, η άνοδος του εθνικισμού και οι πολεμικές συγκρούσεις ήταν μερικά από τα προβλήματα της εκτός ΕΟΚ Ευρώπης, τα οποία ζητούσαν άμεση τακτοποίηση. Παράλληλα, στον πολιτικό-αμυντικό τομέα, η κατάρρευση των μετακομμουνιστικών καθεστώτων, οδήγησε στην διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, το οποίο αποτελούσε τον αμυντικό τους συνασπισμό, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί στην νέα πλέον Ευρώπη, το ζήτημα αναφορικά με την ασφάλειά της και τον επαναπροσδιορισμό της αποστολής του ΝΑΤΟ.

3.2. Με το βλέμμα στην Ευρώπη- μια νέα αρχή για τα Βαλκάνια

Οι σχέσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Δυτικών Βαλκανίων, περικλείουν το σύνολο των μεταξύ τους Συμφωνιών, της μεταξύ τους συνεργασίας στον πολιτικό, οικονομικό, εμπορικό τομέα, με σκοπό την ενδυνάμωση των θεσμών τους, την

⁵ Σπύρος Δάμτσας, «Διεθνείς Σχέσεις και Παγκοσμιοποίηση», εκδ. Πατάκη, σελ.15-17

⁶ Παναγιώτης Ι. Κανελλόπουλος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2003, σελ.67

εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, την ενίσχυση και την εξυγίανση της οικονομίας τους, την επίλυση των εσωτερικών προβλημάτων τους και την απώτερη ένταξή τους στους ευρωατλαντικούς θεσμούς, μέσω της ένταξής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο κύριος στόχος της ΕΕ στα Δυτικά Βαλκάνια είναι η διασφάλιση ενός περιβάλλοντος σταθερότητας και ειρήνης, η δημιουργία βιώσιμων κρατών ικανών να ενσωματώσουν το ευρωπαϊκό κεκτημένο στο εσωτερικό τους⁷. Καθώς τα κράτη αυτά έχουν ένα βεβαρημένο παρελθόν με τη συμμετοχή τους στον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας και καθώς οι κρατικές δομές παρουσιάζονται αδύναμες και ιδιαίτερας εύθραυστες, η ΕΕ οφείλει να αντιμετωπίσει και να επιλύσει επιπλέον προβλήματα σε σχέση με τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη. Πέρα δηλαδή από τη διαδικασία διεύρυνσης, η ΕΕ προσπαθεί μέσω των πολιτικών της να διασφαλίσει ένα περιβάλλον στο οποίο η σύγκρουση θα είναι κάτι αδιανόητο να συμβεί.

Οι σχέσεις αυτές ξεκίνησαν να δημιουργούνται ουσιαστικά μετά το 1989, καθώς μέχρι τότε οι χώρες αυτές ήταν υπό την πολιτική ηγεμονία της μιας υπερδύναμης, της Σοβιετικής Ένωσης. Η υιοθέτηση της Περιφερειακής Προσέγγισης το 1996, η Διαδικασία Σταθεροποίησης Σύνδεσης το 1999 καθώς και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Φέιρα στις 19 και 20 Ιουνίου 2000, συνέβαλαν καθοριστικά στην ουσιαστική εξέλιξη των μεταξύ τους σχέσεων, καθώς για πρώτη φορά ορίστηκε ξεχωριστά η περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων και τους δόθηκε ρητά η ευρωπαϊκή προοπτική.

Όπως θα αναλυθεί και σε επόμενα κεφάλαια, αν και αυτές οι σχέσεις είναι καταρχήν οικονομικές ή εμπορικές, έχουν ήδη διεισδύσει στο καθαρά πολιτικό πεδίο. Ταυτόχρονα, ολόκληρη η περιοχή έχει συνδεθεί προοδευτικά με βασικές ευρωπαϊκές πολιτικές, όπως η εμπορική πολιτική, η πολιτική στον τομέα της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας, των μεταφορών, της ενέργειας και της διασυνοριακής συνεργασίας. Παράλληλα, από το 2003 και μετά, η δραστηριότητα της ΕΕ στον τομέα των επιχειρήσεων με στρατιωτικά ή μη-στρατιωτικά μέσα διευρύνεται συνεχώς, με αποτέλεσμα να μιλάμε πλέον και για στρατιωτικές-αστυνομικές σχέσεις. Τέλος, κατά τα τελευταία έτη, η συνεργασία με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχει επεκταθεί στους τομείς της εκπαίδευσης και έρευνας με σημαντική συνεισφορά της Επιτροπής στο πλαίσιο πολλών προγραμμάτων.

Πλέον σήμερα, το πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία τους προς την τελική προσχώρηση, εκφράζεται μέσω της Διαδικασίας Σταθεροποίησης Σύνδεσης, τη βάση για τη σταδιακή εφαρμογή μιας ζώνης ελεύθερων

⁷ Michael Emerson, Senem Aydin, Gergana Noutcheva, Nathalie Tocci, Marius Vahl and Richard Youngs, *The Reluctant Debutante-The European Union as a Promoter of Democracy in its Neighborhood*, CEPS Working Document, No.223, July 2005, σελ.7-8

συναλλαγών και μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στο να επιτύχουν τη προσέγγιση και τελικά την ένταξη στην ΕΕ. Παράλληλα, έχουν θεσπιστεί Έκτακτα εμπορικά μέτρα για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, επιτρέποντας πρόσβαση χωρίς δασμούς στην αγορά της ΕΕ για σχεδόν όλα τα προϊόντα που προέρχονται από την περιοχή, τονώνοντας έτσι τις άμεσες ξένες επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη.

4. Ιστορική ανασκόπηση- η επίπονη πορεία προς τη δημιουργία 10 ανεξάρτητων κρατών

Η κληρονομιά των πέντε αιώνων της Οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια ήταν μια πολυεθνική πραγματικότητα, εντός της οποίας δημιουργήθηκαν κράτη με ανεπαρκή εθνολογική συνοχή και προβληματική εθνική ταυτότητα. Ταυτόχρονα, η αποτυχία των βαλκανικών εθνών-κρατών να εκσυγχρονιστούν με βάση τα δυτικά πρότυπα, αύξησε την περιφρόνηση της Δύσης απέναντί τους. Ήδη, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα είχε καθιερωθεί στη Δύση ο υποτιμητικός γερμανικός όρος Βαλκανιοποίηση (Balkanisierung), που περιγράφει τον κατακερματισμό μιας γεωγραφικής και πολιτικής ενότητας σε νέα, μικρά και προβληματικής βιωσιμότητας κράτη τα οποία τείνουν να υποτάσσονται σε σφαίρες επιρροής Μεγάλων Δυνάμεων⁸. Ωστόσο, σύμφωνα με την καθηγήτρια ιστορίας Χριστίνα Κουλούρη: «η βαλκανιοποίηση απέκτησε πολύ αρνητικό περιεχόμενο επειδή συνδέθηκε με την αρνητική εικόνα των Βαλκανίων, όπως αυτή διαμορφώθηκε μέσα από μια οριενταλιστικού τύπου αντιμετώπισή τους»⁹.

Ο 20^{ος} αι. ξεκίνησε με τη διενέργεια τριών καταστροφικών πολέμων στη εν λόγω περιοχή, τους Βαλκανικούς πολέμους του 1912 και 1913 και με τον πόλεμο της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας με τη Σερβία το 1914. Ήταν εκείνα τα χρόνια όπου όροι όπως «πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης» και «πίσω αυλή της Ευρώπης», άρχισαν να εδραιώνονται, εξομοιώνοντας τον όρο βαλκανιοποίηση με την κρίση σε «απομακρυσμένες περιοχές» (far-away countries) για τις οποίες «δεν γνωρίζουμε τίποτα» (we know nothing)¹⁰. Σημαντικές μετακινήσεις πληθυσμών από και προς τα Βαλκάνια, σε συνδυασμό με τον τρόπο χάραξης των συνόρων των χωρών της

⁸ Η αρνητική χροιά του όρου συνδέεται με βασικές θέσεις των φιλελεύθερων εθνικιστών του 19ου αιώνα, που θεωρούσαν ότι κράτος δικαιούνται να αποκτήσουν μόνο τα έθνη που είναι «βιώσιμα» από πολιτισμική αλλά και οικονομική άποψη. Η επιβίωση ενός έθνους εκτιμώνταν κυρίως ως συνάρτηση του «μεγέθους» του.

⁹ Χριστίνα Κουλούρη, «Η νέα βαλκανιοποίηση των Βαλκανίων- είναι δικαίωμα η ανεξαρτησία;», Το Βήμα, 24/2/2008(27/10/2209)

¹⁰ Raphael Biermann, The Stability Pact for South Eastern Europe- potential, problems and perspectives, ZEI Discussion Paper, C56, 1999, σελ.5

Βαλκανικής, είχαν ως αποτέλεσμα την ύπαρξη ενός σημαντικού αριθμού μειονοτήτων στη χερσόνησο σήμερα.

Σε όλη τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η Βαλκανική χερσόνησος περιελάμβανε τέσσερα ανεξάρτητα κράτη (Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα και Αλβανία) και μια Ομοσπονδία (Γιουγκοσλαβία), η οποία αποτελούνταν από έξι Ομόσπονδες Λαϊκές Δημοκρατίες, δηλαδή της Σλοβενίας, της Κροατίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, του Μαυροβουνίου, της Σερβίας και των Σκοπίων και δύο αυτόνομες περιοχές (Κοσσυφοπέδιο και Βοϊβοδίνα) που ήταν όμως εντεταγμένες στη Σερβική Δημοκρατία. Από τις χώρες αυτές μόνον η Ελλάδα ανήκε στο Δυτικό Κόσμο, ενώ οι υπόλοιπες είχαν υιοθετήσει τον Υπαρκτό Σοσιαλισμό.

Με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, την πτώση του τείχους του Βερολίνου και την κατάρρευση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού οι χώρες της Βαλκανικής, εμφάνισαν ορισμένες κοινές συνιστώσες:

α. Επεδίωξαν την ένταξή τους στους Δυτικούς Οργανισμούς Άμυνας και Ασφάλειας και κυρίως στο NATO, με σκοπό να καλύψουν το κενό ασφάλειας που είχε ακολουθήσει την κατάρρευση του σοσιαλισμού.

β. Όλες μετακινήθηκαν από μια οικονομία πλήρως κατευθυνόμενη και ελεγχόμενη από το κράτος, προς την οικονομία της αγοράς.

γ. Μετακινήθηκαν από τα ολοκληρωτικά καθεστώτα στους δημοκρατικούς θεσμούς, μια διαδρομή διαφορετική από χώρα σε χώρα και ιδιαίτερα επίπονη.

δ. Στις χώρες αυτές παρατηρήθηκε κατακόρυφη αύξηση του εθνικισμού, η οποία μάλιστα στην περίπτωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας έλαβε τεράστιες και ανησυχητικές διαστάσεις.

Σύμφωνα με τον Raphael Biermann¹¹, τα τελευταία δέκα χρόνια μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, στην Ευρώπη παρατηρήθηκαν δύο αποκλίνουσες τάσεις. Από τη μία η επίπονη διαδικασία μετάβασης των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, χώρες που για δεκαετίες υπήρξαν απομονωμένες από την ευρωπαϊκή οικονομική, πολιτική και πολιτιστική πραγματικότητα, στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, γεγονός που αποτέλεσε καλό οίονο για το μέλλον της ευρωπαϊκής ηπείρου και παράλληλα το ίδιο χρονικό διάστημα, η διενέργεια απίστευτα καταστροφικών πολέμων στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων, γεγονός που αποτέλεσε φορέα αποσταθεροποίησης της περιοχής, οδηγώντας σε εθνικισμούς και οπισθοδρόμηση. Η άνοδος του εθνικισμού, η γεωπολιτική αβεβαιότητα και η οικονομική εξαθλίωση, σε συνδυασμό με τις μειονότητες που υπήρχαν στις Ομόσπονδες Δημοκρατίες και τις

¹¹ Raphael Biermann, The Stability Pact for South Eastern Europe- potential, problems and perspectives, ZEI Discussion Paper, C56, 1999, σελ.4

αυτόνομες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας, στις οποίες επιπλέον δεν δόθηκαν τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα, οδήγησαν σε ένοπλες συγκρούσεις, με αποτέλεσμα τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και τη μετατροπή του Κοσσυφοπεδίου σε προτεκτοράτο του ΟΗΕ, το οποίο όμως παρέμεινε στα πλαίσια της Σερβικής Δημοκρατίας. Σύμφωνα με τον Γερμανό υπουργό εξωτερικών Joschka Fischer κατά τη Διάσκεψη του Petersburg στις 27 Μαΐου 1999¹²: «Δέκα χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου η Ευρώπη έχει και πάλι δύο πρόσωπα. Από τη μία πλευρά έχουμε την ιστορία επιτυχίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, με την Ευρώπη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας, της ειρήνης, της δημοκρατίας και της ευημερίας. Ταυτόχρονα, βιώνουμε την Ευρώπη του εθνικισμού, του παρελθόντος, της τυραννίας και της βίαιης καταστολής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

4.1. Η αποτυχία του γιουγκοσλαβικού πολυεθνικού μοντέλου.

Η Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (1945-1991) αποτελούσε ένα πολυεθνικό ομοσπονδιακό κράτος, αποτελούμενο από τις σοσιαλιστικές δημοκρατίες της Σερβίας, της Κροατίας, της Σλοβενίας, του Μαυροβουνίου, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Μακεδονίας. Στο τεχνητό κατασκεύασμα του Τίτο συμβίωσαν για μισό σχεδόν αιώνα έξι «κυρίαρχοι λαοί» και δεκάδες μειονότητες.

Οι συνεχείς και αιματηροί πόλεμοι στην πρώην Γιουγκοσλαβία (1991-2001) όχι μόνον οδήγησαν εκατομμύρια ανθρώπους στην αναγκαστική μετανάστευση, αλλά κι έθεσαν υπό αμφισβήτηση τη βιωσιμότητα του πολυεθνικού κρατικού μοντέλου στα Βαλκάνια. Την αμφισβήτηση αυτή ενίσχυσαν η έλλειψη δημοκρατίας, οι θρησκευτικές διαφορές, η οικονομική εξαθλίωση, η άνοδος του λαϊκισμού και του εθνικισμού καθώς και η τροφοδοτούμενη από την ιστορική μνήμη αμοιβαία καχυποψία των βαλκανικών λαών.

Από όλες τις πρώην γιουγκοσλαβικές δημοκρατίες μόνον η Σλοβενία γνώρισε, αφότου έγινε ανεξάρτητη, μια μακρόχρονη περίοδο σταθερότητας και ανάπτυξης. Αποτέλεσε την μόνη χώρα της πρώην Γιουγκοσλαβίας με τόσο μεγάλη εθνολογική ομοιογένεια (83% Σλοβένοι) και σχεδόν ανύπαρκτες μειονότητες¹³.

Αντίθετα η Κροατία δεν είχε να επιδείξει παρόμοια ποσοστά εθνολογικής ομοιογένειας και φιλοξενούσε μια πολυάριθμη μειονότητα Σέρβων οι οποίοι δυσανασχετούσαν στο ενδεχόμενο να καταστούν πολίτες «δεύτερης κατηγορίας» σ' ένα κροατικό εθνικιστικό κράτος, γεγονός το οποίο κατέληξε σ' έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο.

¹² Bulletin des Presse- Und Informationsamples der Bundesregierung, No 34, 31 May 1999, σελ.359

¹³ http://www.csees.net/?page=country_section&country_id=7&sec=6

Η Βοσνία ήταν η πιο πολυεθνική Δημοκρατία της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Αν και αναγνωρίστηκε κατά το 1991-1992, ωστόσο τέθηκε εκ νέου υπό διαπραγμάτευση όταν αμφισβητήθηκε από την Σερβική κοινότητα. Καμιά από τις τρεις εθνότητες, που συμβίωναν στο έδαφος της Βοσνίας, δεν διέθετε την απόλυτη πλειοψηφία (44% Βόσνιοι, 34% Σέρβοι και 17% Κροάτες), με αποτέλεσμα η έντονη αντιπαλότητα μεταξύ των εθνοτικών πληθυσμών να τροφοδοτήσει την πολυαίμακτη πολεμική σύγκρουση που ακολούθησε. Ο πόλεμος στη Βοσνία (1992-1995) οδήγησε στο θάνατο 200.000 ανθρώπων και στον εκτοπισμό σχεδόν δύο εκατομμυρίων. Η Συμφωνία του Ντέιτον (Νοέμβριος 1995) νομιμοποίησε την τριχοτόμηση της πολυεθνικής Βοσνίας και το σχηματισμό εθνικών καθαρά περιοχών. Σύμφωνα με τον Πέτρο Λιάκουρα: «Με αυτή τη συμφωνία επισημοποιήθηκε η χωριστή παρουσία των τριών εθνοτήτων και η επιχώρια κυριαρχία κάθε κοινότητας, καθώς και η από κοινού συλλογική κυριαρχία και διακυβέρνηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης».¹⁴

Η Σερβία και το Μαυροβούνιο, ήταν επίσης πολυεθνικές χώρες. Ο μεγαλύτερος μειονοτικός πληθυσμός στη Σερβία ήταν οι Αλβανοί, που αποτελούσαν στο Κοσσυφοπέδιο το 85% του πληθυσμού. Η πολυεθνικότητα της Σερβίας περιορίστηκε, εξ αιτίας τόσο της διαρροής διάφορων μειονοτικών πληθυσμών, όσο και της προσέλευσης στην Γιουγκοσλαβία εκατοντάδων χιλιάδων Σέρβων προσφύγων από την Κροατία, τη Βοσνία και, τελευταία, από το Κοσσυφοπέδιο. Το Μαυροβούνιο, ύστερα από δημοψήφισμα που πραγματοποιήθηκε στις 21 Μαΐου 2006, κήρυξε την ανεξαρτησία από τη Σερβία στις 3 Ιουνίου 2006.

Η μόνη πολυεθνική χώρα της πρώην Γιουγκοσλαβίας παραμένει η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ). Η ΠΓΔΜ είναι η μόνη γιουγκοσλαβική δημοκρατία που κέρδισε αναίμακτα την ανεξαρτησία της, αν και πολυεθνική (Σλαβομακεδόνες 64%, Αλβανοί 25.2%, Τούρκοι 4%, Τσιγγάνοι Ρομ 2,7%, Σέρβοι 1.8%, άλλοι 2.2%).¹⁵

Στη Βαλκανική υπάρχουν πλέον δέκα ανεξάρτητα κράτη, ενώ εκκρεμεί ο καθορισμός του οριστικού καθεστώτος του Κοσσυφοπεδίου, το οποίο de jure μεν υπάγεται στη Σερβική Δημοκρατία, de facto όμως η Σερβία δεν ασκεί κανένα έλεγχο στην υπόψη επαρχία.

¹⁴ Πέτρος Λιάκουρας, Το κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη-Σε αναζήτηση Ομοσπονδιακής Επίλυσης, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2007, σελ. 151-159

¹⁵ http://www.csees.net/?page=country_section&country_id=5&sec=6

5. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων

Μια γνωστή θεωρία για τα Βαλκάνια υποστηρίζει ότι η περιοχή αυτή παράγει περισσότερη ιστορία από όση μπορεί να απορροφήσει ή να αντιμετωπίσει. Πράγματι, οι συνεχείς αλυσιδωτές κρίσεις στα Βαλκάνια είχαν σαν αποτέλεσμα τον θάνατο εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων και τον διωγμό εκατομμυρίων ανθρώπων από τις εστίες τους, την καταστροφή μεγάλου μέρους της υποδομής και των μέσων παραγωγής της περιοχής και τη γενικότερη οπισθοδρόμηση των κρατών της Βαλκανικής σε επίπεδα ανάπτυξης που θυμίζουν εποχές του παρελθόντος. Η κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης συνοψίζεται στα ακόλουθα στοιχεία: πολιτική αστάθεια, μειωμένη οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, διμερείς διαφωνίες. Σε συνδυασμό μάλιστα με την κόπωση των Δυτικοευρωπαίων για την διεύρυνση αλλά και μια ανησυχία για την προσχώρηση «προβληματικών» χωρών, αμφιβόλου ευρωπαϊκού πεπρωμένου, το μέλλον των χωρών των δυτικών Βαλκανίων φαντάζει δυσοίωνο.

Ποιος είναι όμως ο λόγος για αυτήν την σημαντική υστέρηση; Γιατί τα κράτη αυτά παρουσιάζουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά; Ο Θάνος Βερέμης ισχυρίζεται¹⁶ πως οι χώρες των Βαλκανίων έχουν τις ίδιες φιλοδοξίες ανάπτυξης όπως και οποιοδήποτε άλλο μέρος στον κόσμο και πως έχουν δυσφημιστεί ιδιαίτερα από τον διεθνή τύπο, πολλές φορές άδικα. Για τα ευρωπαϊκά μέσα ενημέρωσης οι χώρες αυτές υπήρξαν οι αποδιοπομπαίοι τράγοι και παρουσιάστηκαν σαν τον τόπο όπου αποτελεί την πηγή όλων των κακών, σαν τον τόπο όπου βασιλεύει η βαρβαρότητα, και μάλιστα σαν αυτό να αποτελεί ένα εκ γενετής χαρακτηριστικό του βαλκανικού πληθυσμού. Αυτό που κρίνεται απαραίτητο είναι να τοποθετηθούν τα κράτη αυτά σε ένα σαφές ιστορικό πλαίσιο και η παράμετρος αυτή να ληφθεί σοβαρά υπόψη στην μελέτη τους.

Αρκετές φορές προβάλλεται το επιχείρημα ότι ένας από τους παράγοντες που επηρέασαν τις επιδόσεις της περιοχής σχετίζεται με τη δυσμενή γεωγραφία της¹⁷. Σύμφωνα με αυτό το επιχείρημα, εκτός από την έλλειψη γειννίας ή εγγύτητας όλων των βαλκανικών χωρών με τα ευρωπαϊκά κέντρα ανάπτυξης, η περιοχή χαρακτηρίζεται από σχετικά υψηλό βαθμό κατακερματισμού, που αποτελείται από πολλές, σχετικά μικρές χώρες, οι οποίες, σε γενικές γραμμές έχουν περιορισμένη οικονομική

¹⁶ Thanos Veremis, Greece, the Balkans and the European union, ZEI Discussion Paper, C9, 1998, σελ.10-13

¹⁷ George Petrakos, «The Balkans in the New European Economic Space: Problems of adjustment and Policies of Development», 2002, Eastern European Economics, Vol.40, No. 4, July-August 2002, pp.6-30, σελ.13-17 και George Petrakos, «Peripheral European Transition: Performance, Structure and Trade Relations in the Balkan Region», 2002, South Eastern Europe Journal of Economics 1(2003) 41-64, σελ.42, 47

αλληλεπίδραση. Ορισμένα σημαντικά χαρακτηριστικά των χωρικών δομών κρατών της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης μπορούν να συνοψιστούν ως εξής¹⁸: α) αύξηση των περιφερειακών ανισοτήτων, β) ολοένα και ανώτερες επιδόσεις των μητροπολιτικών περιοχών, γ) σοβαρές ασυνέχειες στα σύνορα, οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν δημιουργήσει στις παραμεθόριες περιοχές επιδόσεις κάτω του μέσου όρου και δ) αστικό σύστημα με σοβαρές ελλείψεις σε μεσαίου μεγέθους πόλεις. Παράλληλα, και σε συνδυασμό με την δυσμενή γεωγραφία, ο Γιώργος Πετράκος δίνει έμφαση και στο ρόλο που παίζουν ορισμένες «αρχικές συνθήκες»¹⁹ οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι οποίες αναφέρονται σε μια σειρά από παράγοντες, όπως η προηγούμενη εμπειρία με θεσμούς της αγοράς, το επίπεδο της ανάπτυξης, οι περιφερειακές συγκρούσεις, η διάλυση των εθνικών κρατών και η ποιότητα των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών. Τονίζει μάλιστα πως «η γεωγραφία και οι αρχικές συνθήκες τείνουν να διαμορφώσουν μια νέα χωροταξική διαίρεση της Ευρώπης, στην οποία οι βαλκανικές χώρες μετάβασης κατέχουν τις τελευταίες θέσεις».

Σύμφωνα με τη σύγχρονη θεωρία εμπορίου, οι γειτονικές χώρες είναι για ένα κράτος οι καλύτεροι και μεγαλύτεροι αγοραστές του, είτε λόγω του χαμηλού κόστους μεταφοράς, είτε λόγω της κοινής καταναλωτικής συμπεριφοράς που σχηματίζεται με το πέρασμα του χρόνου, είτε λόγω των μεταξύ τους πολιτιστικών σχέσεων. Έχει τεράστια διαφορά ωστόσο εάν αυτές οι συνορεύουσες χώρες είναι πλούσιες, ανεπτυγμένες και με δυναμική. Βαλκανικές χώρες, όπως η Βουλγαρία, η Αλβανία, η ΠΓΔΜ, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η Σερβία, συνορεύουν μόνο με άλλες βαλκανικές χώρες και δεδομένου ότι το εμπόριο μεταξύ των Βαλκανικών χωρών είναι ιδιαίτερα περιορισμένο, το εμπόριο με τη Δύση επιβαρύνεται εξαιτίας του σημαντικού κόστους μεταφοράς. Έτσι το εμπόριο και οι εξαγωγές παρεμποδίζονται. Το αντίθετο ισχύει για τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, καθώς γείτονές τους και εμπορικοί τους εταίροι είναι οι πλούσιες χώρες της Δύσης. Η εξέταση των γεωγραφικών χαρακτηριστικών των χωρών που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο δείχνει ότι ορισμένες από αυτές απολαμβάνουν ευνοϊκότερες συνθήκες από ότι άλλες χώρες, όντας πλησιέστερα και έχοντας κοινά σύνορα με τις ανεπτυγμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Αυτό τους παρέχει ένα πιθανό στρατηγικό πλεονέκτημα, το οποίο, σε μακροπρόθεσμη βάση, αναμένεται να τις οδηγήσει σε μια πιο έντονη αλληλεπίδραση και ολοκλήρωση με τα Δυτικά κέντρα ανάπτυξης.

¹⁸ George Petrakos, Dimitris Economou, The Spatial Aspects of Development in South-eastern Europe, ERSA conference papers, European Regional Science Association, 2002, σελ.14
<http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa02/cd-rom/papers/139.pdf>

¹⁹ George Petrakos, «Peripheral European Transition: Performance, Structure and Trade Relations in the Balkan Region», 2002, South Eastern Europe Journal of Economics 1(2003) 41-64, σελ.42 και George Petrakos, «The Balkans in the New European Economic Space: Problems of adjustment and Policies of Development», 2002, Eastern European Economics, Vol.40, No. 4, July-August 2002, pp.6-30, σελ.10

Αδιαμφισβήτητα, η εγγύτητα επιτρέπει την ευκολότερη πρόσβαση των εξαγωγών από τις υπό μετάβαση χώρες στις αναπτυσσόμενες οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης, καθώς μειώνονται τα έξοδα μεταφοράς. Παράλληλα, η εγγύτητα με τα αναπτυσσόμενα κέντρα της Δύσης διευκολύνει τη ροή των πληροφοριών, την εξάπλωση της γνώσης και της τεχνολογίας, την κυκλοφορία των ατόμων, την υιοθέτηση επιτυχών οικονομικών και κοινωνικών προτύπων. Τέλος, η γεωγραφία επηρεάζει, αναμφίβολα, την κατανομή των ξένων επενδύσεων που απευθύνονται σε μεταβατικές οικονομίες και που προέρχονται κατά κύριο λόγο από ΕΕ και ΗΠΑ, και οι οποίες κατευθύνονται προς σταθερές, θεσμικά σύγχρονες και ανεπτυγμένες αγορές, οι οποίες εγγυώνται μεγαλύτερη βιωσιμότητα και απόδοση των επενδεδυμένων κεφαλαίων.

Επομένως, όσο μικρότερη είναι η απόσταση από τα κέντρα ανάπτυξης της ΕΕ και όσο λιγότερα τα γεωγραφικά ή μορφολογικά εμπόδια, τόσο πιο επωφελής και χωρικά ομοιόμορφη είναι η κατανομή των αποτελεσμάτων της Δυτικής επιρροής. Αντίθετα, οι μεγάλες αποστάσεις, η πληθώρα των γλωσσών, των διατυπώσεων και της γραφειοκρατίας, δημιουργούν εμπόδια που οδηγούν σε μια επιλεκτική διάδοση πληροφοριών, γνώσεων και τεχνογνωσίας στις οικονομίες των υπό μετάβαση χωρών. Είναι επομένως σαφές ότι υπάρχει μια κυκλική, σωρευτική και αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των γεωγραφικών συνθηκών και της οικονομικής προόδου, ή των γεωγραφικών συνθηκών και της αποτελεσματικότητας των διαφόρων πολιτικών. Χώρες με δυσμενή γεωγραφία αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στο νέο οικονομικό περιβάλλον και ως εκ τούτου αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα εμπόδια στην εφαρμογή των επίπονων μεταρρυθμίσεων.

Οι συγκρούσεις και οι πόλεμοι που έχουν ξεσπάσει στην περιοχή των Βαλκανίων έρχονται να προσθέσουν ακόμα ένα χαρακτηριστικό στην περιοχή²⁰. Βασισμένες σε αυτονομιστικά κινήματα, σε προβλήματα των μειονοτήτων ή σε συννοριακές διαφορές, επηρεάζουν, είτε άμεσα είτε έμμεσα, τις εμπλεκόμενες χώρες. Καταρχάς, οι εν λόγω συγκρούσεις καταστρέφουν τα συστήματα παραγωγής και ανθρώπινου δυναμικού. Το γεγονός αυτό, αποδεδειγμένα²¹, οδηγεί σε πλήρη αντιστροφή της ανάπτυξης, γεγονός που αργεί να ξεπεραστεί. Επίσης, οι συγκρούσεις αυτές έμμεσα επηρεάζουν τις γειτονικές χώρες, δημιουργώντας αβεβαιότητα και αρνητικές προσδοκίες σχετικά με τις προοπτικές για την περιοχή ως σύνολο. Το αποτέλεσμα που προκύπτει είναι αναβολή

²⁰ Βλ. George Petrakos, «The Balkans in the New European Economic Space: Problems of adjustment and Policies of Development», 2002, Eastern European Economics, Vol.40, No. 4, July-August 2002, pp.6-30, σελ.11

²¹ όπως στις περιπτώσεις της Βοσνίας και του Κοσσυφοπεδίου

των σχεδίων επενδύσεων, μείωση του εμπορίου και του διεθνούς τουρισμού, καθώς και αρνητική επιρροή στους βασικούς μακροοικονομικούς παράγοντες.

Σε αυτή τη λίστα, μπορεί κανείς να προσθέσει τη σχετικά συντηρητική φύση των αρχική πολιτικών της ΕΕ προς την κατεύθυνση της μετάβασης, οι οποίες δίνουν έμφαση στην θεσμική βοήθεια παρά στην οικονομική υποστήριξη ευνοώντας την κατανομή των κονδυλίων κατά τρόπο δυσανάλογο με τα πραγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζει μια χώρα.

Σύμφωνα με τη θεωρία του πολιτικού ρεαλισμού, τα κράτη είναι σώφρονες υπολογιστές της ισχύος, οπότε αξίζει να αναρωτηθεί κανείς αν τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων θα προτιμήσουν τη συνεργασία για τη μεγιστοποίηση της ισχύος τους ή ο εθνικισμός είναι τόσο ισχυρός, που θα συντηρήσει την πάλη για επιβίωση μέσω του ανταγωνισμού. Ανασταλτικός παράγων συνεργασίας στα Βαλκάνια είναι οι εθνικές και θρησκευτικές συγκρούσεις και κατ' επέκταση η έλλειψη εμπιστοσύνης, με αποτέλεσμα πρωτοβουλίες τρίτων μερών, όπως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να είχαν μεγαλύτερη επιτυχία, γιατί περιλάμβαναν και υποσχέσεις οικονομικών ανταλλαγμάτων. Αδιαμφισβήτητα, οι οικονομικές, ενεργειακές και περιβαλλοντικές προκλήσεις της περιοχής, δημιουργούν διλήμματα ασφαλείας, που τα κράτη από μόνα τους δεν μπορούν να υπερβούν, με αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Ένωση να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, προβάλλοντας ως κίνητρα συνεργασίας την οικονομική ευημερία, τον υψηλό βαθμό δημοκρατικότητας της κοινωνίας και την ομαλή λειτουργία των θεσμών²².

6. Η πορεία των δυτικών Βαλκανίων προς την ΕΕ

Το πρόβλημα το Δυτικών Βαλκανίων είναι πολύπλευρο. Είναι γεγονός πως γεωγραφικά και πολιτιστικά ανήκουν στην Ευρώπη. Κοινωνικά και οικονομικά όμως, δεν διαθέτουν τα χαρακτηριστικά εκείνα που ορίζουν ένα ευρωπαϊκό κράτος και η προσαρμογή τους στα σύγχρονα δεδομένα είναι ιδιαίτερα αργή. Στόχος των Βρυξελλών και της πολιτικής ηγεσίας των χωρών αυτών, είναι η καλύτερη δυνατή προετοιμασία τους ώστε να ενταχθούν το συντομότερο δυνατό στους ευρωπαϊκούς

²² Για παράδειγμα, στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, οι περισσότερες πρωτοβουλίες συνεργασίας ξεκίνησαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή λειτούργησαν με την ευρωπαϊκή ένταξη ως «καρότο».

θεσμούς, ενώ ο αγώνας για ένταξη στην ΕΕ αποτέλεσε ένα από τα πιο ισχυρά κίνητρα για ανάληψη δράσης και ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων στην περιοχή.

Κατά την εξέταση της πορείας των κρατών αυτών προς την ΕΕ, πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν ότι οι διαδικασίες σταθεροποίησης και μετάβασης είναι πρωτόγνωρες για τα κράτη της περιοχής αυτής, τα οποία χωρίς προηγούμενη εμπειρία κλήθηκαν να προσαρμοστούν. Παράλληλα, η παρακαταθήκη και οι δυνάμεις του παρελθόντος, όπως επίσης και η αδράνεια των κρατών αυτών σε ζητήματα εδραίωσης της δημοκρατίας και δυτικών προτύπων ανάπτυξης, είναι ακόμη ορατές δυσκολεύοντας την όλη διαδικασία²³, με αποτέλεσμα οι βαλκανικές κοινωνίες να πρέπει να είναι έτοιμες για μια μακρά και επίπονη διαδικασία ένταξης. Επίσης σήμερα είναι πολύ δυσκολότερο για μια φτωχή χώρα να ενταχθεί από ότι ήταν στο παρελθόν, πχ για την περίπτωση της Ελλάδας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας τις δεκαετίες του '70 και του '80, καθώς η ΕΕ ήταν λιγότερο περίπλοκη πριν από τη δημιουργία της ενιαίας αγοράς, και έτσι η υποψηφιότητα απαιτούσε λιγότερες προσαρμογές.

Ένα άλλο ζήτημα που φαίνεται να δημιουργεί προβληματισμό είναι και το γεγονός ότι οι φορείς χάραξης πολιτικής της ΕΕ τείνουν να θεωρούν ότι η ένταξη και η μετάβαση απαιτούν τις ίδιες πολιτικές. Σύμφωνα με την Heather Grabbe²⁴, η διαδικασία ένταξης στη ΕΕ βασίζεται ουσιαστικά στα μοντέλα των προηγούμενων διευρύνσεων παρά στον σχεδιασμό ειδικής βοήθειας και ενδυνάμωσης των υπό μετάβαση οικονομιών. Σαν αποτέλεσμα, η δομή των κινήτρων και των περιορισμών που επιβάλλει στις οικονομικές και οι ρυθμιστικές πολιτικές μπορεί να είναι ακατάλληλες για χώρες οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης και ανασυγκρότησης. Παράλληλα, η ΕΕ φαίνεται ανεπαρκής να παράσχει σαφείς κατευθύνσεις αναφορικά με νευραλγικά ζητήματα που απασχολούν τα κράτη αυτά, όπως το ευαίσθητο ζήτημα των μειονοτήτων, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος.

Είναι γεγονός πως η ΕΕ δεν αποτελεί πανάκεια για αδύναμους θεσμούς και έλλειψη πολιτικής συναίνεσης και πως η διαδικασία ένταξης δεν εγγυάται οικονομική επιτυχία, ούτε διασφαλίζει την ύπαρξη κυβερνητικών προγραμμάτων. Σίγουρα οι υποψήφιοι θα

²³ Βλ. Emil Mintchev, «South Eastern Europe at the beginning of the 21st century-New dangers, new strategies, new perspectives», ZEI Discussion Paper, C82, 2001, σελ.3

²⁴ Heather Grabbe, «The Process of EU Accession: What will it bring to Southeast Europe?», 2003, Global Development Network for Southeast Europe (GDN SEE),σελ.10 <http://www.wiwi.ac.at/balkan/index.html>

συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν την αίτηση ένταξης σαν μέσο οικονομικής επιτυχίας μόνο αν διαθέτουν ήδη ένα επαρκές θεσμικό πλαίσιο, ικανό να εφαρμόσει τα απαιτούμενα μέτρα και αν έχουν πρώτα επιλύσει τα εσωτερικά τους προβλήματα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η εξέλιξη των σχέσεων των Δυτικών Βαλκανίων με την Ευρωπαϊκή Ένωση

1. Ευρωπαϊκή Ένωση και διαδικασία διεύρυνσης.

Η αύξηση του αριθμού των μελών αποτελούσε ανέκαθεν μία από τις συνιστώσες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η σημερινή ΕΕ, με 27 κράτη μέλη και πληθυσμό που αγγίζει τα 500 εκατομμύρια, είναι σαφέστατα περισσότερο ασφαλής και ισχυρή και ασκεί μεγαλύτερη επιρροή απ' ό,τι η αρχική Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα πριν από 50 χρόνια, με 6 μέλη και πληθυσμό λιγότερο από 200 εκατομμύρια. Για να καταστεί μια χώρα πλήρες μέλος θα χώρα πρέπει να αποδείξει ότι θα είναι σε θέση να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της ως πλήρες μέλος, γεγονός που προϋποθέτει ευρεία στήριξη εκ μέρους των πολιτών, καθώς και συμμόρφωση, στον πολιτικό, νομικό και τεχνικό τομέα, με τις αυστηρές προϋποθέσεις και τα πρότυπα της ΕΕ.

1.1. Οι όροι της διεύρυνσης

Κάθε ευρωπαϊκή χώρα που τηρεί τις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και του κράτους δικαίου, μπορεί να υποβάλει αίτηση προσχώρησης στην Ένωση. Οι όροι προσχώρησης καθορίζονται στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Άρθρο 6, Άρθρο 49)²⁵. Η ταχύτητα με την οποία κάθε υποψήφια χώρα προχωρά εξαρτάται αποκλειστικά από την πρόοδο που σημειώνει η ίδια προς την επίτευξη των κοινών στόχων με την ΕΕ.

Τα αποκαλούμενα " κριτήρια της Κοπεγχάγης ", που καθορίστηκαν τον Δεκέμβριο 1993 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης²⁶, ορίζουν ότι κάθε υποψήφια χώρα πρέπει να διαθέτει:

Α) σταθερούς θεσμούς που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων.

²⁵ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/12002M/htm/C_2002325EL_000501.html#anArt6

²⁶ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κοπεγχάγης 21-22 Ιουνίου 1993

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/93/3&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>

Β)λειτουργική οικονομία της αγοράς, καθώς και ικανότητα να αντιμετωπίζει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης.

Γ)ικανότητα να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους, ειδικότερα να συμμορφωθεί με τους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Το 1995 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης αποσαφήνισε περαιτέρω ότι μία υποψήφια χώρα πρέπει επίσης να μπορεί να εφαρμόζει τους κανόνες και τις διαδικασίες της ΕΕ. Επίσης, πρέπει να έχει δημιουργήσει τις προϋποθέσεις ένταξής της, προσαρμόζοντας ανάλογα τις διοικητικές της δομές. Αν και είναι σημαντική η ενσωμάτωση του κοινοτικού δικαίου στο εθνικό δίκαιο, είναι ακόμη σημαντικότερη η εφαρμογή και η επιβολή της νομοθεσίας μέσω των κατάλληλων διοικητικών και δικαστικών δομών.

Παράλληλα, η ΕΕ πρέπει να είναι σε θέση να ενσωματώνει τα νέα μέλη, εξασφαλίζοντας ότι τα θεσμικά της όργανα παραμένουν υπεύθυνα και οι διαδικασίες της λήψης αποφάσεων αποτελεσματικές, συνεχίζοντας να αναπτύσσει και να εφαρμόζει κοινές πολιτικές σε όλους τους τομείς. Επίσης θα πρέπει να είναι σε θέση να συνεχίζει τη βιώσιμη χρηματοδότηση των πολιτικών της.

Το πρώτο κριτήριο της Κοπεγχάγης ορίζει ότι μία χώρα που επιθυμεί να προσχωρήσει στην Ένωση πρέπει διαθέτει θεσμούς που διασφαλίζουν την δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Θα πρέπει επίσης να σέβεται τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, την ελευθερία της έκφρασης και του συνεταιρίζεσθαι και την ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης. Αυτές οι ελευθερίες δεν θα πρέπει να διασφαλίζονται μόνο κατ'αρχήν, αλλά και στην καθημερινή ζωή. Αυτό σημαίνει ότι οι υποψήφιες χώρες οφείλουν να εξασφαλίσουν τη λειτουργικότητα και τη σταθερότητα των διαφόρων κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανισμών, διευκολύνοντας έτσι τις δημόσιες αρχές, όπως το δικαστικό σώμα, την αστυνομία και την τοπική αυτοδιοίκηση, να λειτουργούν αποτελεσματικά. Το δεύτερο κριτήριο αφορά στις οικονομικές προϋποθέσεις για την πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και περιλαμβάνουν την εκπλήρωση μιας σειράς προϋποθέσεων όπως την απελευθέρωση του εμπορίου, την ανάπτυξη ενός λειτουργικού νομικού συστήματος και τη διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας ώστε ότι οι οικονομικοί παράγοντες να μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις σε ένα προβλέψιμο και σταθερό κλίμα, με απώτερο στόχο την ενίσχυση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της χώρας. Το τρίτο κριτήριο είναι το πλέον ρητά καθορισμένο καθώς από μια υποψήφια χώρα να εκπληρώσει ένα πολύ ακριβές έργο, δηλαδή την υιοθέτηση και την εφαρμογή του συνόλου του κοινοτικού κεκτημένου μετά την προσχώρηση. Το κοινοτικό κεκτημένο είναι ένας όρος που αναφέρεται σε

ολόκληρο το σώμα της νομοθεσίας που έχει συσσωρευτεί από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα Κοινότητα τον Απρίλιο του 1951 έως σήμερα. Από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το κερτημένο περιλαμβάνει επίσης την νομοθεσία που καλύπτει η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και της Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ), καθώς και τους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Επί του παρόντος, το κοινοτικό κερτημένο αποτελείται από 80 με 100 χιλιάδες σελίδες, ενώ συνεχώς μεταβάλλεται και αυξάνεται. Για να είναι σε θέση μια χώρα να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους δεν αρκεί μόνο η ένταξη του κοινοτικού κερτημένου στο εθνικό δίκαιο, αλλά και η ουσιαστική εφαρμογή και επιβολή του. Αυτό απαιτεί τη δημιουργία νέων διοικητικών δομών, την εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων και τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος. Αναφορικά με αυτό το τρίτο κριτήριο η πρόοδος των υποψηφίων χωρών διαφέρει από χώρα σε χώρα, και είναι αυτό που δημιουργεί το μεγαλύτερο πρόβλημα.

2. Προβληματισμός για τους όρους της διεύρυνσης

Τα υποψήφια μέλη πρέπει να εναρμονιστούν με την ΕΕ σε ορισμένους τομείς που θεωρούνται ουσιαστικής σημασίας για τη μελλοντική λειτουργία της Ένωσης. Η ρυθμιστική ευθυγράμμιση με την ενιαία αγορά, η οποία συνεπάγεται την άρση όλων των εμπορικών φραγμών και την ικανοποίηση των προτύπων των προϊόντων και της διαδικασίας της ΕΕ, δεν είναι διαπραγματεύσιμη, και αποτέλεσε την πρώτη δέσμη προτεραιοτήτων που υποβλήθηκε στους υποψηφίους από την ΕΕ. Ωστόσο αποτελεί το κατάλληλο μέτρο για όλες τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης ανεξαιρέτως;

Οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης πληρούν τα κριτήρια της Κοπεγχάγης σε διάφορους βαθμούς, ενώ σε γενικές γραμμές τα τελευταία χρόνια η περιοχή στο σύνολό της κινήθηκε πιο κοντά στην εκπλήρωση των πολιτικών κριτηρίων. Ωστόσο ακόμα και οι πιο προηγμένες υποψήφιες χώρες αδυνατούν να αντιμετωπίσουν τις ανταγωνιστικές δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, γεγονός βέβαια που δεν προκαλεί έκπληξη καθώς κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι θα είχαν ολοκληρώσει την μετάβασή τους στην οικονομία της αγοράς.

Σύμφωνα με την Heather Grabbe²⁷ τα κριτήρια ένταξης τα οποία καλέστηκαν να ακολουθήσουν από το 1993 και έπειτα κυρίως, οι μετα-κομμουνιστικές χώρες δεν ήταν ξεκάθαρα. Δεν ήταν ξεκάθαρο δηλαδή ποια πολιτικά και οικονομικά κριτήρια έπρεπε να εκπληρωθούν προκειμένου ένα κράτος να καταστεί πλήρες μέλος. Κατά το τέλος της

²⁷ Heather Grabbe, «The Process of EU Accession: What will it bring to Southeast Europe?», 2003, Global Development Network for Southeast Europe (GDN SEE), σελ.4 <http://www.wiiv.ac.at/balkan/index.html>

δεκαετίας του '90 τα στάδια της διαδικασίας προσχώρησης ήταν σαφέστερα προσδιορισμένα. Είναι γεγονός ότι τα κριτήρια της Κοπεγχάγης σχεδιάστηκαν για να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο πολιτικής αστάθειας των νεοεισερχόμενων μελών καθώς και το ενδεχόμενο να καταστούν οικονομικό βάρος στην ήδη υπάρχουσα ευρωπαϊκή ένωση. Ωστόσο όλα τα κριτήρια ένταξης είναι γενικά και ασαφή αφήνοντας μεγάλο περιθώριο ερμηνείας τους από την ΕΕ, η οποία σταδιακά τα επέκτεινε με περισσότερες λεπτομέρειες, καθώς παρουσιάζονται όλο και καινούριες απαιτήσεις. Παραμένει ωστόσο δύσκολο να καθοριστεί επακριβώς πότε ένα κράτος πληροί ένα κριτήριο καθώς δεν θέτει σαφείς ποσοτικούς στόχους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμευτεί πολιτικά να εντάξει στους κόλπους της όλα τα κράτη της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης, αλλά όχι σε καθορισμένο χρονοδιάγραμμα. Οι συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης που υπογράφηκαν μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της περιοχής δίνουν στο σύνολο των Βαλκανικών χωρών την προοπτική της ενδεχόμενης προσχώρησης. Ωστόσο η ακριβής χρονική στιγμή δεν εξαρτάται μόνο από τις προετοιμασίες των υποψήφιων μελών αλλά και από το πώς η ίδια η ΕΕ αναπτύσσεται. Σίγουρα, αποτελεί ανάγκη για την ΕΕ να συμπεριλάβει το έδαφος που βρίσκεται μεταξύ της Ουγγαρίας και της Ελλάδας, καθώς και μεταξύ της Ιταλίας και της Βουλγαρίας, στους κόλπους της, καθώς ιστορικά και πολιτιστικά, τα Βαλκάνια θεωρούνταν πάντα ευρωπαϊκό έδαφος, ενώ και σε γεω-πολιτικό επίπεδο, η ΕΕ έχει λάβει σε μεγάλο βαθμό ήδη την ευθύνη για ολόκληρη την περιοχή. Επιπλέον, υπάρχουν ελάχιστοι λόγοι για τα μέλη της ΕΕ να φοβούνται την ενδεχόμενη ένταξη σχετικά μικρών χωρών.

Η συζήτηση στην ΕΕ σχετικά με τη βαλκανική διεύρυνση είναι, κατά συνέπεια, θετικότερη από ότι η διεύρυνση σε μεγάλες χώρες όπως η Τουρκία, χωρίς αυτό να σημαίνει ωστόσο ότι η ΕΕ θα επεκταθεί γρήγορα προς αυτή την κατεύθυνση. Καθώς η ΕΕ έχει αναπτύξει μια πλήρη διαδικασία πολιτικής ένταξης κατά τα τελευταία 20 χρόνια και έχει θέσει όλο και πιο αυστηρούς όρους για την ένταξη, απαιτεί από τα υποψήφια μέλη να οικοδομήσουν κατάλληλα θεσμικά πλαίσια, να προχωρήσουν σε ριζικές μεταρρυθμίσεις των οικονομιών τους και στην αλλαγή πολλών από τους νόμους τους. Η εφαρμογή των κανονισμών της ΕΕ είναι παράλληλα πολύ δαπανηρή, με αποτέλεσμα φτωχές χώρες με ξεχαρβαλωμένη δημόσια διοίκηση και ασταθές πολιτικό σύστημα να μην μπορούν να ικανοποιήσουν αυτές τις συνθήκες σύντομα, ακόμη και αν πρόκειται για μικρά κράτη και κοντά στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το θέμα της ένταξης στην ΕΕ ως εκ τούτου δεν είναι μια απάντηση στο ερώτημα ναι ή όχι στην ένταξη τους

αλλά μάλλον μια απάντηση στο τι επίδραση θα έχει η προσπάθεια ένταξης στην ΕΕ στα κράτη αυτά.

Είναι γεγονός ότι η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μία ιστορία διευρύνσεων. Εντούτοις, η άνευ προηγουμένου πέμπτη διεύρυνση, η οποία διεξήχθη σε δύο διαδοχικά στάδια, το 2004 και το 2007, για να υποδεχθεί δώδεκα νέα κράτη μέλη, επέτρεψε να καθοριστεί το περίγραμμα της πολιτικής διεύρυνσης. Η εν λόγω πολιτική συγκεντρώνει τις υποψήφιες για ένταξη στην Ένωση χώρες και τις δυνάμει υποψήφιες για ένταξη χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Οι πρώτες υπάγονται στη διαδικασία διεύρυνσης και οι δεύτερες στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης. Κανείς δεν αμφισβητεί πως η διεύρυνση αποτελεί σημαντικό μοχλό ολοκλήρωσης, ωστόσο αποτελεί και ένα ζήτημα άξιο συζήτησης ή πολλές φορές και αντιπαράθεσης, σχετικά με το ποιες χώρες θέλουν να γίνουν μέλη και με το ποιες μπορούν ή και πρέπει να γίνουν. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη Τζιαμπήρη²⁸ υπάρχουν κράτη, όπως η Νορβηγία, η Ισλανδία ή η Ελβετία τα οποία αν ζητούσαν να γίνουν μέλη της ΕΕ, θα γίνονταν αμέσως δεκτά, καθώς πρόκειται για κράτη πλούσια, με δημοκρατικές δομές και παραδόσεις, τα οποία όχι απλώς δεν θα ζητούσαν χρήματα αλλά θα πρόσφεραν κιόλας. Παράλληλα, υπάρχει ένα άλλο σύνολο κρατών, τα δυτικά Βαλκάνια, τα οποία ενώ επιθυμούν να ενταχθούν στην ΕΕ και αποτελεί στρατηγική τους προτίμησή η ένταξή τους στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, δεν είναι ακόμα έτοιμα για αυτήν την ένταξη.

3. Σημαντικοί σταθμοί στην εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Δυτικών Βαλκανίων- Πολιτικό πλαίσιο

Κατά τη συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών στην Κολωνία στις 10 Ιουνίου του 1999, ο Joschka Fischer δήλωσε²⁹: «Η προηγούμενη πολιτική της διεθνούς κοινότητας έναντι της πρώην Γιουγκοσλαβίας είχε δύο σοβαρά ελλείμματα: επικεντρώθηκε στις συνέπειες αντί για τις πηγές των συγκρούσεων, καθώς και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής μεμονωμένα και χωριστά από εκείνα των άλλων μερών της Ευρώπης». Είναι γεγονός πως η πολιτική των τελευταίων ετών στα Βαλκάνια, στη Σλοβενία, στην Κροατία και στη συνέχεια στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και στο Κοσσυφοπέδιο, επικεντρώθηκε στη διαχείριση της κατάστασης μετά την κρίση,

²⁸ Ομιλία του Αριστοτέλη Τζιαμπήρη με τίτλο «Τα αποπαιδιά της Ευρώπης», στο www.kathimerini.gr στις 26/5/08

²⁹ Ομιλία του Υπουργού Εξωτερικών της Γερμανίας, Γιόσκα Φίσερ, κατά τη Διάσκεψη του Υπουργείου Εξωτερικών σχετικά με το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Κολωνία, 10 Ιουνίου 1999, γερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών, Mitteilung für die Presse, αριθ. 1041/99, 11 Ιουνίου 1999.

ακολουθώντας μια λογική πυρόσβεσης. Μια συνεκτική, μακροπρόθεσμη πολιτική πρόληψης των συγκρούσεων πριν αυτές ξεσπάσουν δεν είχε σχεδιαστεί ποτέ.

3.1. Το Σύμφωνο Σταθερότητας³⁰

Κατά τη διάρκεια της Προεδρίας της στην ΕΕ, η Γερμανία υπέβαλε τις προτάσεις της για ένα Σύμφωνο Σταθερότητας στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Το γερμανικό σχέδιο αναγνώρισε την σημασία της σταθερότητας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη για την ασφάλεια ολόκληρης της Ευρώπης και όρισε ως στόχους την αποφυγή των βίαιων συγκρούσεων στο μέλλον, τη δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων για την εδραίωση της δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς, την καθιέρωση της περιφερειακής συνεργασίας και την ένταξη των βαλκανικών χωρών στις ευρωπαϊκές δομές. Το Σύμφωνο Σταθερότητας εγκρίθηκε κατά τη Διεθνή Διάσκεψη της Κολωνίας στις 10 Ιουνίου 1999 και βασικός στόχος αυτού του συνεδρίου ήταν να υπογραφούν διμερείς καθώς και πολυμερείς διακρατικές συμφωνίες, και να εξασφαλιστεί η συνεπής εφαρμογή τους, προκειμένου να υπερνικηθούν οι διαρθρωτικές, πολιτικές και οικονομικές ανεπάρκειες³¹.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας αποτελείται από οκτώ τμήματα³². Στο πρώτο τμήμα αναφέρεται ότι οι συμμετέχουσες χώρες και οργανισμοί δεσμεύονται να συνεργαστούν στενά για να διασφαλιστεί η ειρήνη και η σταθερότητα, καθώς και η ανάπτυξη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το δεύτερο τμήμα περιγράφει τις αρχές και τους κανόνες του Συμφώνου, ενώ οι συμμετέχουσες χώρες δεσμεύονται με τις αρχές και τους κανόνες του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, την Τελική Πράξη του Ελσίνκι, του Χάρτη των Παρισίων και του ΟΑΣΕ και συμφωνούν να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές της καλής γειτονίας. Το τρίτο τμήμα αναφέρεται στους στόχους του Συμφώνου, δηλαδή την αποφυγή εντάσεων και κρίσεων στα Βαλκάνια, την εγκαθίδρυση δημοκρατικών συστημάτων, τη δημιουργία οικονομίας της αγοράς, την περιφερειακή οικονομική συνεργασία, την ασφαλή επιστροφή των προσφύγων, κ.λπ. Το τέταρτο τμήμα καθορίζει τους μηχανισμούς και τα μέσα του Συμφώνου. Το πέμπτο τμήμα διασαφηνίζει τους όρους της συνεργασίας μεταξύ των μελών και αναγνωρίζεται ο ηγετικός ρόλος της ΕΕ στην προσπάθεια αυτή και στην εφαρμογή του Συμφώνου, μέσω πρωτοβουλιών και υποστήριξης στις χώρες που το απαρτίζουν. Παράλληλα

³⁰ Το κείμενο του Συμφώνου Σταθερότητας στο http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/en/Europa/Suedosteuropa/dl_textstabilitaetspakt.pdf

³¹ Angelos Kotios, «European Policies for Regional and Cross Border Economic Co-operation in Southeast Europe», 2001, σελ.9 www.seed-center.org/conferences/1stconfer/1stconf.../Kotios2.pdf (3/9/2009)

³² SCSP Constituent Document, Cologne 10 June 1999, Stability Pact for South Eastern Europe [http://www.stabilitypact.org/constituent/990610-cologne.asp\(3/9/2009\)](http://www.stabilitypact.org/constituent/990610-cologne.asp(3/9/2009))

μέσα από το Σύμφωνο, η ΕΕ παρέχει την προοπτική ένταξης στις χώρες των δυτικών Βαλκανίων με βάση τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και τα Κριτήρια της Κοπεγχάγης. Το έκτο τμήμα τονίζει τη σημασία της περιφερειακής συνεργασίας για τη σταθερότητα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, καθώς και το χρήσιμο ρόλο ανάληψης πρωτοβουλιών, όπως η Οργάνωση Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (BSEC). Το έβδομο τμήμα του συμφώνου περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο καθίσταται ενεργή η υποστήριξη της διεθνούς ανάπτυξης, καθώς οι ανεπτυγμένες χώρες και οι διεθνείς οργανισμοί δεσμεύονται να υποστηρίζουν την ανασυγκρότηση και την ένταξη της περιοχής στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Τέλος, το όγδοο τμήμα του Συμφώνου ορίζει τις λειτουργίες, τις διαδικασίες και το ρόλο των διαφόρων «Ομάδων εργασίας».

Το Σύμφωνο Σταθερότητας αποτέλεσε την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια οικονομικής ανοικοδόμησης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενώ ζητήματα δημοκρατίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ασφάλειας ετέθησαν σε δεύτερη μοίρα. Βασιζόμενο στα πρότυπα του Σχεδίου Μάρσαλ, έθεσε την αναμόρφωση των κατεστραμμένων οικονομιών της περιοχής σε πρώτο πλάνο, επιδιώκοντας μέσω αυτής την πολυπόθητη σταθερότητα. Με τη συμμετοχή τους στο Σύμφωνο Σταθερότητας, τα συμβαλλόμενα κράτη δεσμεύτηκαν σε διμερείς και περιφερειακές Συμφωνίες και αναγνώρισαν την περιφερειακή συνεργασία ως πρώτο και αναγκαίο βήμα για την μελλοντική ένταξή τους στην ΕΕ³³. Το Σύμφωνο Σταθερότητας είναι η πρώτη ολοκληρωμένη περιφερειακή προσέγγιση από τη διεθνή κοινότητα για την Βαλκάνια, αποτελεί ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο προγραμματισμού και έδωσε στην ΕΕ την ευκαιρία να μετατραπεί από έναν απλό παροχέα χρηματικής βοήθειας, σε έναν πολιτικό παίκτη³⁴, ο οποίος συμβάλλει στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού της περιοχής. Ωστόσο αποτελεί περισσότερο ένα πλαίσιο ελπίδων και επιθυμιών, καθώς αναφέρεται σε πολύ γενικούς στόχους, περιορισμένα και ασαφή μέσα, δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους, δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις και έργα και δεν καταγράφει μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις για οικονομική ενίσχυση.

³³ Spyros Economides, *The Politics of Differentiated Integration: The case of Balkans*, GreeSE Paper No 18, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe, September 2008, σελ.17-19 (20/11/2009)

³⁴ Gunther Joetze, «The European Security Landscape after Kosovo», ZEI Discussion Paper, C64, 2000, σελ. 18 (3/9/2009)

3.2. Περιφερειακή Προσέγγιση

Η ομαδοποίηση των κρατών της βαλκανικής χερσονήσου και ο διαχωρισμός των δυτικών Βαλκανίων από τα υπόλοιπα της περιοχής αναπτύχθηκε για πρώτη φορά τον Φεβρουάριο του 1996 όταν το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της ΕΕ υιοθέτησε την «Περιφερειακή Προσέγγιση». Οι βασικοί στόχοι της περιφερειακής προσέγγισης της ΕΕ, ήταν η ενίσχυση της εφαρμογής της συμφωνίας του Dayton καθώς και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος πολιτικής σταθερότητας και οικονομικής ευημερίας. Οι βάσεις αυτής της προσέγγισης ήταν ο εκδημοκρατισμός των κρατών αυτών, η εδραίωση του κράτους δικαίου, ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των μειονοτήτων καθώς και η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, μέσω της συνεργασίας των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων. Η συμμόρφωση των κρατών με τις παραπάνω προϋποθέσεις θα είχε ως άμεσο αποτέλεσμα τη σύναψη συμφωνιών συνεργασίας της ΕΕ με τη Βοσνία, την Κροατία και τη Γιουγκοσλαβία, δεδομένου ότι η ΕΕ είχε ήδη συνάψει παρόμοιες συμφωνίες με την Αλβανία και την ΠΓΔΜ³⁵, γεγονός που θα αποτελούσε σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη πιο προηγμένων σχέσεων με την ΕΕ³⁶.

Ωστόσο η Κροατία και η Βοσνία δυσανασχετούσαν με το ενδεχόμενο μιας συνεργασίας, στην οποία θα συμμετείχε και η Γιουγκοσλαβία, εξαιτίας των γεγονότων του πρόσφατου παρελθόντος. Παράλληλα τα κράτη που είχαν ήδη συνάψει συμφωνίες σύνδεσης με την ΕΕ, δηλαδή η Αλβανία και η ΠΓΔΜ θεώρησαν ότι η ένταξή τους σε μια ομάδα κρατών, τα οποία ήταν εμπλεκόμενα στους Γιουγκοσλαβικούς πολέμους λειτουργούσε σαν τροχοπέδη και σαν οπισθοδρόμηση στην προσπάθειά τους να καταστούν υποψήφια προς ένταξη στην ΕΕ κράτη³⁷. Οι ενστάσεις και η καχυποψία των κρατών αυτών, σε συνδυασμό με την αδυναμία της Περιφερειακής Προσέγγισης να αποτελέσει σταθεροποιητικό παράγοντα για την περιοχή³⁸, οδήγησε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 26 Μαΐου του 1999, να προτείνει την ενίσχυσή της με την «Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης».

³⁵ χώρες που δεν συμμετείχαν στον πόλεμο 1991-1995

³⁶ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/99/350&format=HTML&aged=1&language=EL&guiLanguage=en> (30/9/2009)

³⁷ Ομιλία του Νικόλαου Τζιφάκη για την εκδήλωση του Κέντρου Ενημέρωσης και Προώθησης Κοινοτικών και Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, στο ΕΒΕΑ, στις 30 Μαΐου 2002, Αρχείο Ιδρύματος Μεσογειακών Μελετών, <http://www.imm.gr> (30/10/2009)

³⁸ γεγονός που αποδεικνύεται και από την κλιμάκωση της Αλβανό-Σερβικής διένεξης στο Κοσσυφοπέδιο κατά τη διάρκεια του 1998

3.3. Διαδικασία σταθεροποίησης και Σύνδεσης

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης³⁹ (ΔΣΣ) αποτελεί το πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία τους προς την τελική προσχώρηση και η κατάρτιση Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ), αποτελεί το βασικό της μέσο. Οι βασικοί άξονες της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης είναι: α) η προσέγγιση των χωρών της περιοχής στην Ε.Ε. και β) η προσέγγιση να γίνει υπό όρους (αιρεσιμότητα), όπως ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου, του κράτους δικαίου, των δημοκρατικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, η εμπέδωση της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς κλπ. Αποδίδεται κατά αυτόν τον τρόπο η αρχή ότι πλεονεκτήματα κοινοτικής πολιτικής θα χορηγούνται ως ανταμοιβή στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων εφόσον αυτές τηρούν τις προϋποθέσεις της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης που προαναφέρθηκαν. Τα πλεονεκτήματα κλιμακώνονται κατά αύξουσα σειρά σπουδαιότητας, ως εξής: προτιμησιακό εμπορικό καθεστώς με τη μορφή των αυτόνομων εμπορικών μέτρων, ένταξη στο χρηματοδοτικό πρόγραμμα και σύναψη Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (υπό τον όρο της εκπλήρωσης των κριτηρίων της Κοπεγχάγης).⁴⁰

Τα κράτη της περιοχής καλούνται να εκπληρώσουν μια σειρά από προϋποθέσεις προκειμένου να κληθούν ατομικά από την ΕΕ να ξεκινήσουν διμερείς διαπραγματεύσεις για την υπογραφή μιας «Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης». Οι προϋποθέσεις που η ΕΕ έθεσε στα κράτη αυτά είναι: ο εκδημοκρατισμός των θεσμών τους, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η εισαγωγή μεταρρυθμίσεων για την μετάβαση σε μια οικονομία της αγοράς, και η ενεργή συμμετοχή τους στην προσπάθεια ανάπτυξης της περιφερειακής συνεργασίας στα Δυτικά Βαλκάνια. Συνεπώς, κάθε ένα από αυτά τα κράτη, ανάλογα με την πρόοδο που θα παρουσιάζει στην ικανοποίηση των προαναφερθέντων πολιτικών και οικονομικών προϋποθέσεων, θα προχωράει μεμονωμένα τόσο στην υπογραφή μιας Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την ΕΕ όσο και στην υλοποίηση της συμφωνίας αυτής που θα το οδηγήσει στην ένταξη του στις ευρωπαϊκές δομές. Αν και τα κράτη της Δυτικής Βαλκανικής καλούνται να εκπληρώσουν τις ίδιες ακριβώς προϋποθέσεις για την σύναψη Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, οι συμφωνίες που θα υπογράψουν δεν πρόκειται να είναι πανομοιότυπες. Κάθε συμφωνία θα

³⁹ COM(1999)235– Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα

⁴⁰ http://old.mfa.gr/print/greek/foreign_policy/eu/eu_relations/balkans_western_stabilization.html (30/9/2009)

προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες απαιτήσεις της προετοιμασίας της συγκεκριμένης χώρας για ένταξη στην ΕΕ.

Ταυτόχρονα, σταθμό στις σχέσεις των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων με την ΕΕ αποτέλεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Φέιρα στις 19 και 20 Ιουνίου 2000, όπου με τα συμπεράσματά του αναγνωρίστηκε στις εν λόγω χώρες η ιδιότητα πιθανού υποψηφίου για προσχώρηση στην ΕΕ⁴¹. Στη συνέχεια το καθεστώς των χωρών αυτών ως δυνητικών υποψηφίων επιβεβαιώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, στη συνάντηση κορυφής ΕΕ και Δυτικών Βαλκανίων του Ζάγκρεμπ (Νοέμβριος 2000), στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, τον Δεκέμβριο του 2002 και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και τη Συνάντηση Κορυφής ΕΕ και Δυτικών Βαλκανίων στη Θεσσαλονίκη, στις 19-20 και 21 Ιουνίου αντίστοιχα.

3.3.1) Η Διακήρυξη του Ζάγκρεμπ⁴²

Τα Δυτικά Βαλκάνια υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Στις 24 Νοεμβρίου του 2000, οι ηγέτες των κρατών της περιοχής συναντήθηκαν στην Κροατία με τους ομολόγους τους από την ΕΕ και υιοθέτησαν την Διακήρυξη του Ζάγκρεμπ, όπου και καθορίστηκαν τα μέσα της ΔΣΣ. Τα κράτη της περιοχής δεσμεύτηκαν να συνεργαστούν από κοινού για τη δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου στα Δυτικά Βαλκάνια καθώς και για την υπογραφή περιφερειακών συμφωνιών στους τομείς της δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων με στόχο την αντιμετώπιση του προβλήματος της μετανάστευσης και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς.

⁴¹ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σάντα Μαρία Ντε Φέιρα, 19 και 20 Ιουνίου 2000
[http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/00200-r1.gr0.htm\(27/10/2009\)](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/00200-r1.gr0.htm(27/10/2009))

⁴² Η Διακήρυξη του Ζάγκρεμπ, 24 Νοεμβρίου 2000
[http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/zagreb_summit_en.htm\(20/11/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/zagreb_summit_en.htm(20/11/2009))

3.4. Η Σύνοδος Κορυφής της Θεσσαλονίκης⁴³

Η Σύνοδος Κορυφής της Θεσσαλονίκης που έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 2003, εμπλούτισε τη ΔΣΣ με στοιχεία εμπνευσμένα από τη διαδικασία διεύρυνσης, όπως οι αδελφοποιήσεις, η συμμετοχή στις εργασίες ορισμένων κοινοτικών προγραμμάτων, η ενίσχυση του πολιτικού διαλόγου και της συνεργασίας στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας⁴⁴.

Το πιο μεγαλεπήβολο από μια σειρά νέων μέσων για την υποστήριξη της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας είναι οι Ευρωπαϊκές Εταιρικές Σχέσεις, που εμπνεύστηκαν από τις Εταιρικές Σχέσεις Προσχώρησης, και περιλαμβάνουν τον καθορισμό βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων προτεραιοτήτων που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι χώρες, τις μεταρρυθμίσεις και τις προετοιμασίες που οφείλουν να κάνουν, με στόχο την μελλοντική ένταξη τους ως κράτη μέλη⁴⁵.

Η Σύνοδος Κορυφής της Θεσσαλονίκης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο στις ξεχωριστές και προνομιακές σχέσεις της ΕΕ με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Η από κοινού υιοθέτηση της "Διακήρυξης της Θεσσαλονίκης" ανέδειξε τόσο την δέσμευση των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων να εντείνουν τις προσπάθειες τους για μεταρρυθμίσεις, όσο και την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να στηρίξει αμέριστα την ευρωπαϊκή προοπτική των κρατών αυτών

Σήμερα, υπάρχουν τρεις υποψήφιες χώρες, η Κροατία, η Τουρκία και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης με τις δύο πρώτες άρχισαν στις 3 Οκτωβρίου 2005. Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας έλαβε το καθεστώς της υποψήφιας χώρας τον Δεκέμβριο 2005, αλλά οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις δεν έχουν ακόμη αρχίσει. Η Κροατία και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, στις οποίες έχει αποδοθεί καθεστώς υποψήφιας χώρας, παραμένουν μέρος της ΔΣΣ.

Οι υπόλοιπες χώρες των δυτικών Βαλκανίων, δηλαδή η Αλβανία, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, η Σερβία, το Κοσσυφοπέδιο βάσει της απόφασης 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών⁴⁶, έχουν ήδη λάβει υπόσχεση για μελλοντική προσχώρηση στην ΕΕ, όταν και εφόσον είναι έτοιμες. Οι χώρες αυτές θεωρούνται δυνάμει υποψήφιες χώρες.

⁴³ EU-Western Balkan Summit,-Declaration, Thessaloniki, 21 June 2003
[http://www.cespi.it/STOCCHIERO/dossierBalcani/dich-Salonicco.PDF\(1/12/2009\)](http://www.cespi.it/STOCCHIERO/dossierBalcani/dich-Salonicco.PDF(1/12/2009))

⁴⁴ [http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/7/25/03/?all=1\(3/9/2009\)](http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/7/25/03/?all=1(3/9/2009))

⁴⁵ [http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/index_el.htm\(3/9/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/index_el.htm(3/9/2009))

⁴⁶ [http://www.nato.int/Kosovo/docu/u990610a.htm\(20/10/2009\)](http://www.nato.int/Kosovo/docu/u990610a.htm(20/10/2009))

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ανάλυση σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Δυτικών Βαλκανίων

1. Εταιρικές σχέσεις με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων- Πολιτικές σχέσεις

Σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 533/2004 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 2004⁴⁷, η Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζει στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων την ίδια μέθοδο με αυτήν που ακολούθησε για τα νέα κράτη μέλη και χώρες που προσχώρησαν. Οι εταιρικές σχέσεις λειτουργούν ως μέσο υλοποίησης της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και ως μέσο διασφάλισης της τήρησης των κριτηρίων της Κοπεγχάγης. Προσφέρουν ένα πλαίσιο για τις μεταρρυθμίσεις που πρόκειται να αναληφθούν και για τις απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιηθούν, καθώς και ένα δημοσιονομικό πλαίσιο. Οι ενδιαφερόμενες χώρες καθορίζουν, από την πλευρά τους, σχέδια δράσης μαζί με χρονοδιάγραμμα και συγκεκριμένα μέσα με τα οποία προτίθενται να ικανοποιήσουν αυτές τις απαιτήσεις. Οι εταιρικές σχέσεις τροποποιούνται ανάλογα με την επιτευχθείσα πρόοδο, τις νέες προτεραιότητες και ανάγκες που οφείλουν να καλυφθούν, αποτελούν δηλαδή ελαστικά μέσα.

Είναι γεγονός πως οι εταιρικές σχέσεις συμβάλλουν στην εξέλιξη και την ενδυνάμωση των πολιτικών σχέσεων μεταξύ των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ, αλλά σαφώς και δεν δύνανται να χαρακτηριστούν μόνο ως πολιτικές σχέσεις, καθώς περικλείουν και ένα δημοσιονομικό πλαίσιο. Ο στόχος μιας Ευρωπαϊκής Εταιρικής Σχέσης είναι να εγγραφούν σε ένα ενιαίο πλαίσιο: α) οι τομείς προτεραιότητας για τη μεταρρύθμιση, οι οποίοι προσδιορίζονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της χώρας και περιλαμβάνουν την υιοθέτηση και την εφαρμογή της κατάλληλης νομοθεσίας, β) οι κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό των διαφόρων περιοχών για τη χορήγηση χρηματοδοτικής ενίσχυσης, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται και γ) οι αρχές και οι όροι που διέπουν την εφαρμογή της εταιρικής σχέσης.

Μέχρι σήμερα έχουν συναφθεί εταιρικές σχέσεις με την Αλβανία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο και τη Σερβία, συμπεριλαμβανομένου και του

⁴⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 533/2004 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 2004, για τη σύναψη ευρωπαϊκών εταιρικών σχέσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004R0533:20080318:EL:PDF>
(12/9/2009)

Κοσσυφοπεδίου. Το Συμβούλιο διατύπωσε τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που πρέπει να εμπεριέχονται στην Ευρωπαϊκή Εταιρική Σχέση με την Αλβανία (Απόφαση 2008/210⁴⁸), τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (Απόφαση 2008/211⁴⁹ και κανονισμός 594/2008⁵⁰) και τη Σερβία και Μαυροβούνιο, συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου (Απόφαση 2008/213⁵¹). Η πρόοδος της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην περιοχή εξαρτάται κυρίως από τη βούληση και την ικανότητα κάθε βαλκανικής χώρας να κάνει τις απαραίτητες πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις και να προσχωρήσει στις θεμελιώδεις αξίες και αρχές της Ένωσης, όπως τις έχει προσδιορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης. Πάντως, όλες αυτές οι χώρες μπορούν να συμμετέχουν σε κοινοτικά προγράμματα (Συμφωνίες-πλαίσια και αποφάσεις 2005/524⁵², 2005/525⁵³, 2005/526⁵⁴, 2005/527⁵⁵, 2005/528⁵⁶).

⁴⁸2008/210/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με την Αλβανία και για την κατάργηση της απόφασης 2006/54/EK
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0001:01:EL:HTML\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0001:01:EL:HTML(7/11/2009))

⁴⁹2008/211/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και για την κατάργηση της απόφασης 2006/55/EK
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0018:01:EL:HTML\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0018:01:EL:HTML(7/11/2009))

⁵⁰Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 594/2008 ΤΟΥ Συμβουλίου της 16^{ης} Ιουνίου 2008 για ορισμένες διαδικασίες εφαρμογής της Συμφωνίας Σταθεροποίησης Σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφενός, και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αφετέρου, και για την εφαρμογή της ενδιάμεσης συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αφενός και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αφετέρου
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:233:0001:0004:EL:PDF\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:233:0001:0004:EL:PDF(7/11/2009))

⁵¹ 2008/213/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται στην ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με τη Σερβία, συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10ης Ιουνίου 1999, και για την κατάργηση της απόφασης 2006/56/EK
[http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Decision&an_doc=2008&nu_doc=213\(7/11/2009\)](http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Decision&an_doc=2008&nu_doc=213(7/11/2009))

⁵² 2005/524/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαισίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Δημοκρατίας της Αλβανίας σε κοινοτικά προγράμματα
[http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Decision&an_doc=2005&nu_doc=524\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Decision&an_doc=2005&nu_doc=524(7/11/2009))

⁵³ 2005/525/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαισίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης σε κοινοτικά προγράμματα
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0080:0081:EN:PDF\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0080:0081:EN:PDF(7/11/2009))

⁵⁴ 2005/526/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαισίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Κροατίας που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Δημοκρατίας της Κροατίας σε κοινοτικά προγράμματα
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0082:0083:EN:PDF\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0082:0083:EN:PDF(7/11/2009))

⁵⁵ 2005/527/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαισίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Σερβίας και του Μαυροβουνίου που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Σερβίας και του Μαυροβουνίου σε κοινοτικά προγράμματα
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0084:0085:EN:PDF\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0084:0085:EN:PDF(7/11/2009))

Η Κροατία, με την οποία έχουν αρχίσει οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης, και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας απολαύουν εταιρικής σχέσης για την προσχώρηση η οποία λαμβάνει υπόψη της την ιδιαίτερη ιδιότητά τους ως υποψήφιων για προσχώρηση χωρών.

1.1. Κροατία

Η Κροατία είναι υποψήφια προς ένταξη χώρα από τον Ιούνιο του 2004 και ήταν η δεύτερη χώρα που υπέγραψε μια συμφωνία σταθεροποίησης σύνδεσης (ΣΣΣ) με την ΕΕ στις 29 Οκτωβρίου του 2001, συμφωνία που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Φεβρουαρίου του 2005. Τον Οκτώβριο του 2005 το Συμβούλιο αποφάσισε να ξεκινήσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Κροατία, ενώ τον Φεβρουάριο του 2008 το Συμβούλιο υιοθέτησε την νέα υποψηφιότητα ένταξης για την χώρα.

Στην εταιρική σχέση προσχώρησης⁵⁷, προσδιορίζονται οι προτεραιότητες τις οποίες οφείλει να υλοποιήσει η Κροατία και βασίζονται κυρίως στην ικανότητα της να τηρήσει: τα κριτήρια της Κοπεγχάγης που καθορίστηκαν το 1993, τους όρους για την εφαρμογή της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (συμπεράσματα του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 1997 και της 21^{ης} και 22^{ας} Ιουνίου 1999), τη δήλωση του Ζάγκρεμπ του 2000, την ατζέντα της Θεσσαλονίκης του 2003 και το πλαίσιο διαπραγματεύσεων που εγκρίθηκε στις 3 Οκτωβρίου 2005.

Η εταιρική σχέση για την προσχώρηση της Κροατίας περιλαμβάνει:α) τις μεσοπρόθεσμες, ουσιαστικές προτεραιότητες που αφορούν την μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και του δικαστικού συστήματος, την καταπολέμηση της δωροδοκίας, την εφαρμογή του συνταγματικού νόμου στις εθνικές μειονότητες, την ολοκλήρωση της επιστροφής των προσφύγων, τη συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία, την επίλυση των εκκρεμούντων διμερών

⁵⁶2005/528/EK:Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη ενός πρωτοκόλλου της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφενός, και της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας αφετέρου, για μια συμφωνία-πλαίσιο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας σε κοινοτικά προγράμματα
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0086:0087:EN:PDF\(7/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:192:0086:0087:EN:PDF(7/11/2009))

⁵⁷2008/119/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπειρεύονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Κροατία και για την κατάργηση της απόφασης 2006/145/EK
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:042:0051:0062:EL:PDF\(20/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:042:0051:0062:EL:PDF(20/11/2009))

προβλημάτων ιδίως στους τομείς που έχουν σχέση με τα σύνορα⁵⁸, β) τα πολιτικά κριτήρια, τα οποία αφορούν στην εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, στη δημόσια διοίκηση, στο δικαστικό σύστημα, στην καταπολέμηση της διαφθοράς, στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στην προστασία των μειονοτήτων, στην τήρηση των διεθνών υποχρεώσεων, στην οικολογική προστασία και προστασία της αλιείας, στην επιστροφή των προσφύγων, στην επανένταξη των επαναπατρισθέντων, στις ποινικές διαδικασίες κατά των εγκλημάτων πολέμου και στη δικαστική, αστυνομική και περιφερειακή συνεργασία και διασυνοριακά και διμερή θέματα, γ) τα οικονομικά κριτήρια, δηλαδή την εξασφάλιση μακροοικονομικής σταθερότητας, δημοσιονομικής διαφάνειας και διαχείρισης του δημοσίου χρέους, τη βελτίωση της διαχείρισης του τομέα της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας και των συντάξεων, τη διευκόλυνση της εισόδου των επιχειρήσεων στην αγορά και την βελτίωση του θεσμικού πλαισίου της ιδιωτικοποίησης, δ) την ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την προσχώρηση, δηλαδή την εφαρμογή του κεκτημένου για τα τριάντα τρία από τα τριανταπέντε κεφάλαια (θεματική κατανομή της νομοθεσίας της ΕΕ ανά πολιτική) στις οποίες αφορούν οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης.

Η Κροατία ήταν από τις πρώτες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων που επέδειξε αξιοσημείωτη αφοσίωση στην εφαρμογή των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων όπως υπαγορεύονταν από την ΔΣΣ. Η Κροατία μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια λειτουργική οικονομία της αγοράς, με ορισμένες ωστόσο αδυναμίες ως προς τη μείωση του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία και την προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων. Παράλληλα το ανεπαρκές νομοθετικό πλαίσιο και η δημόσια διοίκηση δεν ενθαρρύνουν τον ιδιωτικό τομέα και τις ξένες επενδύσεις, ενώ απαραίτητες κρίνονται και ορισμένες θεσμικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να εναρμονιστεί η νομοθεσία της με το ευρωπαϊκό κεκτημένο⁵⁹. Υπάρχουν ωστόσο ακόμα αρκετά αδύνατα σημεία. Χρειάζεται βελτίωση και επιτάχυνση μεταρρυθμίσεων στην λειτουργία, απόδοση και διαφάνεια διαδικασιών της Δημόσιας Διοίκησης, έγκαιρης παροχής δικαστικής προστασίας και πάταξης της διαφθοράς, θέσπισης ασφαλούς συστήματος καταγραφής ακινήτων και απόκτησης τίτλων ιδιοκτησίας, μείωσης του μεγέθους παρουσίας του Κράτους στην Οικονομία, απλοποίησης του φορολογικού συστήματος, μείωσης και εκλογίκευσης

⁵⁸ Στις 11 Σεπτεμβρίου του 2009 η Κροατία συμφώνησε με τη Σλοβενία να αρθούν τα εμπόδια στις εταξιακές διαπραγματεύσεις του Ζάγκρεμπ και οι δύο χώρες θα συνεχίσουν τις διαβουλεύσεις για την επίλυση των συνοριακών διαφορών με βάση πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁵⁹ Φωτεινή Μπέλλου, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Από τη διαχείριση των κρίσεων στην ενσωμάτωση», Αγορά Χωρίς Σύνορα, Τόμος 11, Τεύχος 2, Σεπτέμβριος - Οκτώβριος - Νοέμβριος 2006, σελ. 21

των φορολογικών βαρών, επιτάχυνσης της αναδιάρθρωσης προβληματικών επιχειρήσεων και των ιδιωτικοποιήσεων, μεγαλύτερης ευελιξίας της αγοράς εργασίας, μείωσης του υψηλού ποσοστού των επιδοτήσεων στην Βιομηχανία και τις Υπηρεσίες και μείωσης του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών και του Εξωτερικού Χρέους (3,2 και 33,2 δισ. ευρώ αντίστοιχα, το 2007), τα οποία έφθασαν το 2007, το 8,6% και 88,5% του Α.Ε.Π. αντίστοιχα⁶⁰.

1.2. Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ)

Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας έλαβε το καθεστώς υποψήφιας χώρας για ένταξη στην ΕΕ από το 2005 και στις 18 Φεβρουαρίου 2008 το Συμβούλιο ενέκρινε την εταιρική σχέση προσχώρησης για τη χώρα. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) υπογράφηκε στις 9 Απριλίου 2001 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 2004. Παράλληλα, από την 1η Ιανουαρίου 2008 έχει τεθεί σε ισχύ η συμφωνία διευκόλυνσης χορήγησης θεωρήσεων και μια συμφωνία επανεισδοχής με την ΕΕ.

Η εταιρική σχέση (σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου 2008/212/ΕΚ της 18ης Φεβρουαρίου 2008)⁶¹ έχει σκοπό να βοηθήσει τη χώρα, στις προετοιμασίες για τη μελλοντική προσχώρηση, καθορίζοντας τους τομείς προτεραιότητας στους οποίους απαιτούνται μεταρρυθμίσεις και αντικαθιστά την εταιρική σχέση του 2006, θέτοντας ουσιαστικά καινούριες προτεραιότητες.

Η εταιρική σχέση προσχώρησης καθορίζει τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες, τις οποίες οφείλει να υλοποιήσει η ΠΓΔΜ και βασίζονται στην ικανότητά της να τηρήσει τα κριτήρια της Κοπεγχάγης που καθορίστηκαν το 1993, τους όρους για την εφαρμογή της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (συμπεράσματα του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 1997 και της 21^{ης} και 22^{ας} Ιουνίου 1999), τη δήλωση του Ζάγκρεμπ του 2000 και την ατζέντα της Θεσσαλονίκης του 2003.

⁶⁰Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Κροατία για το έτος 2008, ΕΒΕΑ [http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx\(5/12/2009\)](http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx(5/12/2009))

⁶¹2008/212/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και για την κατάργηση της απόφασης 2006/57/ΕΚ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0032:0045:EL:PDF\(20/9/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0032:0045:EL:PDF(20/9/2009))

Η εταιρική σχέση για την προσχώρηση της ΠΓΔΜ περιλαμβάνει: α) τις βασικές προτεραιότητες, οι οποίες είναι βραχυπρόθεσμες και επικεντρώνονται στην εφαρμογή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ), στην εφαρμογή του νόμου για την αστυνομία, στην εγκαθίδρυση εποικοδομητικού πολιτικού διαλόγου, στην απόδειξη βιώσιμης προόδου στον τομέα εφαρμογής των δικαστικών μεταρρυθμίσεων και της νομοθεσίας για την καταπολέμηση της διαφθοράς, στον τομέα πολιτικής υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης των πολιτικών παρεμβάσεων στην πρόσληψη και τη σταδιοδρομία των υπαλλήλων, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την εδραίωση του κράτους δικαίου, β) απαιτήσεις σχετικά με τα πολιτικά κριτήρια και οι οποίες αφορούν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου και καλύπτουν την εφαρμογή της Συμφωνίας Πλαισίου της Οχρίδας, την εκλογική διαδικασία, τις δημόσιες αρχές, τη διοίκηση, το δικαστικό σύστημα και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Αφορούν επίσης τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προστασία των μειονοτήτων μέσω της συμμόρφωσης με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα, τη δημιουργία οργάνων επιβολής του νόμου και δικαστικών και σωφρονιστικών διοικητικών υπηρεσιών, την καταπολέμηση των διακρίσεων, την προστασία του ανθρώπου, των γυναικών και των παιδιών. Στην κάλυψη πολιτικών κριτηρίων περιλαμβάνονται επίσης περιφερειακά ζητήματα και διεθνείς υποχρεώσεις της ΠΓΔΜ, όπως συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία, σχέσεις καλής γειτονίας, και κυρίως εξεύρεση, κατόπιν διαπραγματεύσεων, αμοιβαίως αποδεκτής λύσης για το όνομα της χώρας, εφαρμογή των συμφωνιών συνεργασίας με τις γειτονικές χώρες, ιδίως όσον αφορά τη διασυνοριακή συνεργασία και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της παράνομης διακίνησης και του λαθρεμπορίου, γ) απαιτήσεις σχετικά με τα οικονομικά κριτήρια, οι οποίες αφορούν την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου για τους οικονομικούς παράγοντες, μέσω καταγραφής της γης και των ακινήτων και για τη λειτουργία της οικονομίας της αγοράς. Αφορούν επίσης τη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών, μέσω δημιουργίας και εκσυγχρονισμού των υποδομών, τη βιωσιμότητα της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, την ποιότητα των δημοσίων δαπανών και της εκπαίδευσης, τη βελτίωση της αγοράς εργασίας και τη μείωση της ανεργίας, την ενσωμάτωση της παραοικονομίας στην επίσημη οικονομία και τον εκσυγχρονισμό των εθνικών υποδομών για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, ιδίως όσον αφορά την ενέργεια και τις μεταφορές, δ) την ικανότητα της ΠΓΔΜ να αναλάβει τις υποχρεώσεις της ως μέλος, σχετικά με την υιοθέτηση και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου.

Σύμφωνα με την Έκθεση Προόδου της ΠΓΔΜ για το 2008 που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΠΓΔΜ έχει προοδεύσει στην υλοποίηση της Συμφωνίας Σταθεροποίησης

και Σύνδεσης (ΣΣΣ) και έχει επιτύχει υψηλό επίπεδο συμμόρφωσης. Επίσης, σύμφωνα με την ίδια Έκθεση, η χώρα πληροί όλες τις υποχρεώσεις που προβλέπονται για το πρώτο στάδιο υλοποίησης του Τίτλου V (κυκλοφορία εργαζομένων, εγκατάσταση, παροχή υπηρεσιών, κεφάλαιο) της ΣΣΣ. Οι παρατηρήσεις της Επιτροπής στο κεφάλαιο των Οικονομικών Κριτηρίων της Έκθεσης Προόδου για το 2008 αφορούσαν, μεταξύ άλλων, στην υψηλή ανεργία, την ανάγκη βελτιώσεων στο επιχειρηματικό περιβάλλον, τις αδυναμίες στο δικαστικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένων των αργών διαδικασιών και των ανεπαρκών πόρων, την βραδεία πρόοδο στην αντιμετώπιση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, τους ανεπαρκείς πόρους των εποπτικών και ρυθμιστικών αρχών, την παρεμπόδιση του κράτους δικαίου, της εκτέλεσης των συμβάσεων και του θεμιτού ανταγωνισμού, την ανάγκη ανάπτυξης της οικονομίας και εκσυγχρονισμού των υποδομών, τις περιορισμένες διαρθρωτικές αλλαγές και τις ad-hoc αλλαγές στην εταιρική νομοθεσία που εμποδίζουν την προβλεψιμότητα και την αξιοπιστία του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

1.3. Αλβανία

Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) με τη χώρα υπεγράφη στις 12 Ιουνίου 2006 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 2009. Η διάταξη αυτή αντικατέστησε την ενδιάμεση συμφωνία για το εμπόριο και τις εμπορικές πτυχές, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2006. Τον Ιανουάριο του 2008 τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία διευκόλυνσης των θεωρήσεων μεταξύ της ΕΕ και της Αλβανίας, ενώ ήδη από το 2006 έχει ταθεί σε ισχύ η συμφωνία επανεισδοχής. Στις 18 Φεβρουαρίου 2008 το Συμβούλιο ενέκρινε μια νέα ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με την Αλβανία. Στις 28 Απριλίου 2009 η Αλβανία υπέβαλε την αίτησή της για ένταξη στην ΕΕ.

Η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση (Απόφαση του Συμβουλίου 2008/210/ΕΚ της 18ης Φεβρουαρίου 2008)⁶², περιλαμβάνει τις κύριες προτεραιότητες που προσδιορίζονται για την Αλβανία και αφορούν την ικανότητά της να ανταποκριθεί στα κριτήρια της Κοπεγχάγης που καθορίστηκαν το 1993, στους όρους για την εφαρμογή της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (συμπεράσματα του Συμβουλίου της

⁶²2008/210/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Αλβανία και για την κατάργηση της απόφασης 2006/54/ΕΚ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0001:0017:EL:PDF> (20/9/2009)

27^{ης} Απριλίου 1997 και της 21^{ης} και 22^{ας} Ιουνίου 1999), στη δήλωση του Ζάγκρεμπ του 2000 και στην ατζέντα της Θεσσαλονίκης του 2003.

Η εταιρική σχέση για την προσχώρηση της Αλβανίας περιλαμβάνει: α) τις βασικές, βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας, την προώθηση διαλόγου μεταξύ των διαφόρων φορέων για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων, την αύξηση της ανεξαρτησίας και της διαφάνειας του δικαστικού συστήματος, την εφαρμογή των συστάσεων για τις εκλογές από το Γραφείο των Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), την τροποποίηση του εκλογικού κώδικα, την ενίσχυση της διακυβέρνησης του δημόσιου τομέα, τη συνέχιση του αγώνα κατά του οργανωμένου εγκλήματος και την σταθεροποίηση της θέσης της κρατικής επιχείρησης ηλεκτρισμού KESH, β) τις πολιτικές απαιτήσεις, δηλαδή ισχυροποίηση θεσμών όπως η δημοκρατία και το κράτος δικαίου (διοίκηση, δημόσια διοίκηση, δικαστικό σύστημα, πολιτική για την καταπολέμηση της διαφθοράς), την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προστασία των μειονοτήτων, γ) τις οικονομικές απαιτήσεις, οι οποίες αφορούν την εφαρμογή μιας σταθερής δημοσιονομικής πολιτικής και μιας νομισματικής πολιτικής η οποία θα συμβάλλει στη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, την εντατικοποίηση του αγώνα κατά της παραοικονομίας και της απάτης, την φορολογική μεταρρύθμιση, τη δημιουργία του γραφείου πιστωτικών πληροφοριών, τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και των ιδιωτικοποιήσεων, δ) τα περιφερειακά θέματα και τις διεθνείς υποχρεώσεις, δηλαδή την τήρηση των δεσμεύσεων της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, τη σύναψη και εφαρμογή συμφωνιών με τις γειτονικές χώρες και τον περιφερειακό διάλογο, ε) τα ευρωπαϊκά πρότυπα σχετικά με τις πτυχές του κοινοτικού κεκτημένου, δηλαδή την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, κεφαλαίων, προσώπων και υπηρεσιών, καθώς και το δικαίωμα εγκατάστασης, ζητήματα που αφορούν τον ανταγωνισμό, τις δημόσιες συμβάσεις, την πολιτική για τη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας, την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική, την εκπαίδευση και την έρευνα, τις τομεακές πολιτικές (βιομηχανία και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, τη γεωργία και την αλιεία, το περιβάλλον, τις μεταφορές, την ενέργεια, την κοινωνία της πληροφορίας και των μέσων ενημέρωσης, της ελευθερίας και της ασφάλειας (θεωρήσεις, έλεγχος των συνόρων, άσυλο και μετανάστευση, ξέπλυμα χρήματος, ναρκωτικά, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, προστασία των προσωπικών δεδομένων). Η Αλβανία πρέπει να προσπαθήσει να εναρμονίσει τη νομοθεσία της σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο στους τομείς αυτούς και να εξασφαλίσει την εφαρμογή τους.

Είναι γεγονός ότι η Αλβανία έχει προωθήσει ήδη σημαντικές μεταρρυθμίσεις, ωστόσο χρειάζονται περαιτέρω βελτιώσεις, στους τομείς της εφαρμογής της νομοθεσίας, της αποτελεσματικότητας και ανεξαρτησίας του δικαστικού συστήματος, της επιβολής δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της διοικητικής ικανότητας του κράτους. Ταυτόχρονα, σημαντικές μεταρρυθμίσεις εκκρεμούν στους τομείς της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων, της αλιείας και της αγροτικής πολιτικής, σε θέματα ανταγωνισμού και αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος⁶³.

1.4. Βοσνία Ερζεγοβίνη

Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ), μεταξύ της ΕΕ και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης υπεγράφη στις 16 Ιουνίου 2008. Την ίδια ημέρα υπεγράφη και μια Ενδιάμεση συμφωνία για το εμπόριο και τα εμπορικά θέματα και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2008. Στις 26 Μαΐου 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε τον διάλογο της απελευθέρωσης των θεωρήσεων με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ενώ μια νέα ευρωπαϊκή εταιρική σχέση εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 18 Φεβρουαρίου 2008. Η ΕΕ εξακολουθεί επίσης να είναι παρούσα στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας.

Η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση, σύμφωνα με την Απόφαση του Συμβουλίου 2008/211/ΕΚ της 18ης Φεβρουαρίου 2008⁶⁴, έχει στόχο να προσδιοριστούν οι τομείς προτεραιότητας στους οποίους απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες και μεταρρυθμίσεις, προτείνοντας, ειδικότερα, για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη να προσαρμόσει τη νομοθεσία της με εκείνη της Κοινότητας.

Οι κύριες προτεραιότητες που προσδιορίζονται για την Βοσνία-Ερζεγοβίνη αφορούν την ικανότητά της να ανταποκριθεί: στα κριτήρια της Κοπεγχάγης που καθορίστηκαν το 1993, στους όρους για την εφαρμογή της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (συμπεράσματα του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 1997 και της 21^{ης} και 22^{ας} Ιουνίου 1999), στη δήλωση του Ζάγκρεμπ του 2000, στην ατζέντα της Θεσσαλονίκης του 2003.

⁶³ Φωτεινή Μπέλλου, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Από τη διαχείριση των κρίσεων στην ενσωμάτωση», Αγορά Χωρίς Σύνορα, Τόμος 11, Τεύχος 2, Σεπτέμβριος - Οκτώβριος - Νοέμβριος 2006, σελ.21

⁶⁴2008/211/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Βοσνία-Ερζεγοβίνη και για την κατάργηση της απόφασης 2006/55/ΕΚ
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0018:0031:EL:PDF\(20/9/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0018:0031:EL:PDF(20/9/2009))

Η εταιρική σχέση για την προσχώρηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης περιλαμβάνει: α) τις βασικές, βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες, οι οποίες συνεπάγονται τη μεταρρύθμιση των αστυνομικών δυνάμεων, την πλήρη συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY), τη μεταρρύθμιση της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης, την υλοποίηση της στρατηγικής δημόσιας διοίκησης που εγκρίθηκε το 2006, την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την εφαρμογή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ), τη διευθέτηση των διμερών ζητημάτων, τη δημιουργία ενός εσωτερικού ενιαίου οικονομικού χώρου, τη διόρθωση των διαρθρωτικών δυσκαμψιών που εμποδίζουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας, τη βελτίωση της λειτουργίας και της βιωσιμότητας των θεσμικών δομών και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, συμπεριλαμβανομένης, εάν χρειαστεί, της μεταρρύθμισης του συνταγματικού πλαισίου, β) τα πολιτικά κριτήρια, τα οποία περιλαμβάνουν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου (δηλ. Σύνταγμα, διακυβέρνηση, εκλογική νομοθεσία, δημόσια διοίκηση, δικαστικό σύστημα και πολιτική κατά της διαφθοράς), τα ανθρωπίνια δικαιώματα και την προστασία των μειονοτήτων (δηλ. κατάργηση της θανατικής ποινής στο σύνταγμα της Σερβικής Δημοκρατίας της Βοσνίας, τήρηση των διεθνών κανόνων και συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων του Συμβουλίου της Ευρώπης, πρόσβαση στη δικαιοσύνη, μεταρρύθμιση του σωφρονιστικού συστήματος, κοινωνική ένταξη και προστασία των μειονοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των Ρόμ), τα περιφερειακά ζητήματα και τις διεθνείς υποχρεώσεις, γ) τα οικονομικά κριτήρια, τα οποία περιλαμβάνουν μακροοικονομική και δημοσιονομική σταθερότητα, επιτάχυνση και ολοκλήρωση των ιδιωτικοποιήσεων, μηχανισμούς δημοσιονομικού ελέγχου, ποιότητα των δημόσιων οικονομικών, διευθέτηση των εγχώριων απαιτήσεων, μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου για τους οικονομικούς παράγοντες, καλύτερη εταιρική διακυβέρνηση και δημιουργία κατάλληλης προετοιμασίας για την προσχώρησή της χώρας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), δ) τα ευρωπαϊκά πρότυπα σχετικά με το κοινοτικό κεκτημένο όσον αφορά την εσωτερική αγορά, τις τομεακές πολιτικές της ΕΕ και τον τομέα της δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει να προσπαθήσει να εναρμονίσει τη νομοθεσία της σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο στους τομείς αυτούς και να εξασφαλίσει την εφαρμογή τους.

Ο στόχος για ενιαιοποίηση της οικονομίας, που είναι κατακερματισμένη σε επίπεδο Οντοτήτων, είναι η ειδοποιός διαφορά της Β-Ε έναντι των άλλων χωρών της περιοχής, που κατά τα άλλα αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις και επιδιώκουν τους ίδιους στόχους.

1.5. Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο είναι μια δυνάμει υποψήφια προς ένταξη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας επιβεβαιώθηκε από το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2006 μετά την αναγνώριση της ανεξαρτησίας της από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στις 15 Οκτωβρίου 2007 το Μαυροβούνιο υπέγραψε τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) και μια ενδιάμεση συμφωνία για το εμπόριο και τα συναφή θέματα, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2008. Η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με το Μαυροβούνιο εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 22 Ιανουαρίου 2007 και η κυβέρνηση του Μαυροβουνίου ενέκρινε ένα σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της στις 17 Μαΐου 2007. Παράλληλα, την 1η Ιανουαρίου 2008 τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία μεταξύ της ΕΕ και του Μαυροβουνίου για την απλούστευση της έκδοσης θεωρήσεων και επανεισδοχής. Το Μαυροβούνιο υπέβαλε αίτηση για ένταξη στην ΕΕ στις 15 Δεκεμβρίου 2008 και στις 23 Απριλίου 2009, το Συμβούλιο αποφάσισε να καλέσει την Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με την αίτηση της χώρας. Με βάση τις προηγούμενες εμπειρίες (όπως η Κροατία ή η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας), η Επιτροπή εκτιμά ότι η προετοιμασία μιας γνωμοδότησης διαρκεί συνήθως 14 έως 16 μήνες. Ως εκ τούτου, προτίθεται να υποβάλει τη γνώμη της στο Συμβούλιο κατά τη διάρκεια του 2010.

Η ευρωπαϊκή εταιρική σχέση (σύμφωνα με την Απόφαση του Συμβουλίου 2007/49/ΕΚ της 22ας Ιανουαρίου 2007)⁶⁵, εκδόθηκε μετά την ανεξαρτησία του Μαυροβουνίου, τον Ιούνιο του 2006. Ορίζει τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται στην ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου (όπως ορίζεται από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και σύμφωνα με το ψήφισμα 1244), που εγκρίθηκε το 2006. Οι κύριες προτεραιότητες που προσδιορίζονται για το Μαυροβούνιο αφορούν την ικανότητά του να ανταποκριθεί: στα κριτήρια της Κοπεγχάγης που καθορίστηκαν το 1993, στους όρους για την εφαρμογή της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (συμπεράσματα του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 1997 και της 21^{ης} και 22^{ας} Ιουνίου 1999), στη δήλωση του Ζάγκρεμπ του 2000, στην ατζέντα της Θεσσαλονίκης του 2003.

Η εταιρική σχέση για την προσχώρηση του Μαυροβουνίου περιλαμβάνει: α) τις βασικές βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες, οι οποίες αφορούν τις δομές και τα βασικά στοιχεία

⁶⁵ 2007/49/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 22ας Ιανουαρίου 2007, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με το Μαυροβούνιο <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:020:0016:0031:EL:PDF> (20/9/2009)

για τη δημιουργία ενός κράτους, όπως την υιοθέτηση του Συντάγματος, η οποία πρέπει να βασίζεται σε μία ευρεία συναίνεση και να είναι σύμφωνη με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Συνεπάγονται τη δημιουργία του κατάλληλου νομικού και θεσμικού πλαισίου, τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος και την ενίσχυση του κοινοβουλευτικού ελέγχου επί των δομών άμυνας και ασφάλειας, ενώ παράλληλα καλύπτουν την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, καθώς και πλήρη συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY), β) τις πολιτικές απαιτήσεις, οι οποίες αφορούν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου και περιλαμβάνουν συνταγματικά ζητήματα, όπως οι εκλογές, το κοινοβούλιο, η δημόσια διοίκηση, το δικαστικό σύστημα, η πολιτική για την καταπολέμηση της διαφθοράς, τα δικαιώματα του ανθρώπου και η προστασία των μειονοτήτων, τα περιφερειακά ζητήματα και οι διεθνείς υποχρεώσεις, γ) τις οικονομικές απαιτήσεις, οι οποίες αφορούν κυρίως τη μακροοικονομική σταθερότητα, τις δομές και την ικανότητα της χώρας να εκπονήσει και να εφαρμόσει το "Οικονομικό και Φορολογικό Πρόγραμμα" που προτείνει η Επιτροπή, τις δημόσιες δαπάνες όσον αφορά τη διαχείριση και την αποδοτικότητα, την αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων, τη δημιουργία ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την εμπορία του ασφαλιστικού τομέα μέσω της κατάλληλης νομοθεσίας, δ) τα ευρωπαϊκά πρότυπα, τα οποία αναφέρονται σε ορισμένες πτυχές του κοινοτικού κεκτημένου (ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών και των κεφαλαίων, ανταγωνισμός, δημόσιες συμβάσεις, δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, εταιρικό δίκαιο), στις τομεακές πολιτικές (βιομηχανία και μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, ΜΜΕ, γεωργία και αλιεία, περιβάλλον, μεταφορές, ενέργεια, κοινωνία της πληροφορίας και των μέσων ενημέρωσης, δημοσιονομικός έλεγχος), καθώς και στον τομέα της δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας (θεωρήσεις, έλεγχος των συνόρων, άσυλο και μετανάστευση, ξέπλυμα χρήματος, ναρκωτικά, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και της εμπορίας ανθρώπων, προστασία των προσωπικών δεδομένων).

1.6. Σερβία και Κοσσυφοπέδιο

Στις 29 Απριλίου 2008, η ΕΕ και η Σερβία υπέγραψαν τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ), καθώς και μια ενδιάμεση συμφωνία για το εμπόριο και συναφή εμπορικά θέματα, της οποίας η εφαρμογή θα αρχίσει μόλις το Συμβούλιο αποφασίσει ότι η Σερβία συνεργάζεται πλήρως με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην

Γιουγκοσλαβία (ICTY). Την 1η Ιανουαρίου 2008, τέθηκε σε ισχύ η διευκόλυνση της χορήγησης θεωρήσεων και μια συμφωνία επανεισδοχής μεταξύ της Σερβίας και της ΕΕ. Στις 18 Φεβρουαρίου 2008 το Συμβούλιο ενέκρινε τη νέα ευρωπαϊκή εταιρική σχέση για τη Σερβία και οι διαβουλεύσεις με τις σερβικές αρχές σε όλο το φάσμα των θεμάτων της μεταρρύθμισης διεξάγονται μέσω της διαδικασίας ενισχυμένου διαρκούς διαλόγου (ΕΔΔ).

Η ΕΕ έχει επανειλημμένα προωθήσει (και πιο πρόσφατα τον Ιούνιο του 2008 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο⁶⁶) ότι το Κοσσυφοπέδιο (όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών) έχει μια σαφή ευρωπαϊκή προοπτική, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή προοπτική της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων. Η ΕΕ διατηρεί τη δέσμευσή της στη διασφάλιση της σταθερότητας του Κοσσυφοπεδίου μέσω της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ).

Μέσω της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, σύμφωνα με την Απόφαση 2008/213/ΕΚ του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008⁶⁷, η εταιρική σχέση με τη Σερβία, συμπεριλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου (όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10ης Ιουνίου 1999), η Σερβία πρέπει να υιοθετήσει ένα σχέδιο δράσης στο οποίο να παρουσιάζει τις λεπτομέρειες δράσης, καθώς και ένα χρονοδιάγραμμα για την τήρηση των προτεραιοτήτων της εν λόγω εταιρικής σχέσης. Όσον αφορά το Κοσσυφοπέδιο, έχει εκπονηθεί, από κοινού με τις αρμόδιες αρχές, ένα διαφορετικό σχέδιο. Οι προτεραιότητες αυτές βασίζονται κυρίως στην ικανότητα της Σερβίας να τηρήσει: τα κριτήρια της Κοπεγχάγης που καθορίστηκαν το 1993, τους όρους για την εφαρμογή της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (συμπεράσματα του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 1997 και της 21^{ης} και 22^{ας} Ιουνίου 1999), τη δήλωση του Ζάγκρεμπ, του 2000, την ημερήσια διάταξη της Θεσσαλονίκης, του 2003.

Η εταιρική σχέση για την προσχώρηση της Σερβίας περιλαμβάνει: α) τις ουσιαστικές βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες, οι οποίες αφορούν την τήρηση των υποχρεώσεων της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΣΣΣ) και της ενδιάμεσης συμφωνίας, την συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία, την εποικοδομητική συνεργασία για θέματα που αφορούν το Κοσσυφοπέδιο, τη δημόσια

⁶⁶ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/101346.pdf (3/11/2009)

⁶⁷ 2008/213/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με τη Σερβία συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10^{ης} Ιουνίου 1999 και για την κατάργηση της απόφασης 2006/56/ΕΚ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0046:0070:EL:PDF\(3/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0046:0070:EL:PDF(3/11/2009))

διοίκηση, δηλ. τη μεταρρύθμιση του δημοσίου τομέα, τις δομές ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και τον συντονισμό των πολιτικών, την εφαρμογή των συνταγματικών διατάξεων σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς κανόνες, τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ολοκλήρωση της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης, β) τα πολιτικά κριτήρια, τα οποία αφορούν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου (Σύνταγμα, κοινοβούλιο, δημόσια διοίκηση, πολιτικός έλεγχος των σωμάτων ασφαλείας, δικαστικό σύστημα, ανθρώπινα δικαιώματα και δικαιώματα των μειονοτήτων, ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δικαιώματα, δικαιώματα και προστασία των μειονοτήτων, περιφερειακά θέματα και διεθνείς υποχρεώσεις (τήρηση των συμφωνιών του Ντίτον, ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας και των σχέσεων καλής γειτονίας, σύναψη συμφωνιών με τις γείτονες χώρες προς ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας, ρύθμιση των συνοριακών θεμάτων, επιστροφή και αφομοίωση των προσφύγων), γ) τα οικονομικά κριτήρια, τα οποία αφορούν την εφαρμογή μιας σταθερής δημοσιονομικής πολιτικής, τη μεταρρύθμιση και διαχείριση των δημοσίων οικονομικών, μια σταθερή νομισματική πολιτική, τη βελτίωση των διαδικασιών πτώχευσης, την ενίσχυση του δημοσιονομικού ελέγχου, τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος και του συστήματος ασφάλισης ασθενείας, την αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση του ασφαλιστικού τομέα, την πάταξη της παραοικονομίας, την προώθηση της απασχόλησης, κλπ δ) τους ευρωπαϊκούς κανόνες, οι οποίοι παραπέμπουν σε ορισμένες πτυχές του κοινοτικού κεκτημένου, δηλαδή στην εσωτερική αγορά και στις κοινοτικές τομεακές πολιτικές, καθώς και στον χώρο δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας. Στους τομείς αυτούς η Σερβία πρέπει να καταβάλει προσπάθειες εναρμόνισης της νομοθεσίας της και κατόπιν να εξασφαλίσει την εφαρμογή της.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας αντανακλάται στο εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, στα χαμηλά ημερομίσθια, στις χαμηλές λειτουργικές δαπάνες, στο ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, στη στρατηγική της θέση στο κέντρο των Βαλκανίων, όπως επίσης και στη δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης σε άλλες βαλκανικές χώρες μέσω της Σερβίας.

Αναφορικά με το Κοσσυφοπέδιο, οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες στηρίζονται σε κανόνες που καθορίζονται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για την εξασφάλιση ενός κράτους ασφαλούς, δημοκρατικού και πολυεθνικού. Αυτές κατατάσσονται ως

ακολουθώσ⁶⁸:α)στις κύριες βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες, οι οποίες αφορούν τον σεβασμό του κράτους δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εξασφάλιση της δημοκρατικής διακυβέρνησης και της παροχής δημοσίων υπηρεσιών, την εγκαθίδρυση μίας υπεύθυνης και διαφανούς δημόσιας υπηρεσίας, την προστασία των μειονοτήτων και την ελευθερία του θρησκευματος. Κύριος στόχος τους είναι η εγκαθίδρυση ενός κλίματος συνδιαλλαγής και πλουραλισμού, κατάλληλου για την επιστροφή των εκτοπισθέντων ατόμων. Οι προτεραιότητες αυτές έχουν επίσης στόχο τη συνεργασία σε θέματα σχετικά με τη Σερβία και με το ΔΠΔΓ (ICTY), β)στα πολιτικά κριτήρια, τα οποία αφορούν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου (προσωρινούς θεσμούς αυτοδιοίκησης, καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και της διαφθοράς, δικαστικό σύστημα, ανθρώπινα δικαιώματα, δικαιώματα και προστασία των μειονοτήτων, πολιτισμικά δικαιώματα), γ)στα οικονομικά κριτήρια, τα οποία αφορούν τη διατήρηση υγιών δημοσιονομικών πολιτικών, τη μακροχρόνια βιωσιμότητα των κοινοτικών πολιτικών που επικεντρώνονται στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη βελτίωση της διακυβέρνησης και της εκπαίδευσης, την ιδιωτικοποίηση, τη δημιουργία μιας επίσημης αγοράς εργασίας, την ενίσχυση του δικαιώματος ιδιοκτησίας και την αύξηση των ικανοτήτων εξαγωγής, δ)στους ευρωπαϊκούς κανόνες, οι οποίοι παραπέμπουν σε ορισμένες πτυχές του κοινοτικού κεκτημένου, δηλαδή στην εσωτερική αγορά και στις κοινοτικές τομεακές πολιτικές καθώς και στον χώρο δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας. Στους τομείς αυτούς, το Κοσσυφοπέδιο καταβάλλει προσπάθειες εναρμόνισης της νομοθεσίας του με το κοινοτικό κεκτημένο.

2. Στρατιωτικές- Αστυνομικές σχέσεις

Η χρηστή διακυβέρνηση συνιστά ουσιαστική πτυχή της προσέγγισης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων με την ΕΕ και η επίτευξη προόδου στους τομείς της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς και της τρομοκρατίας, η μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος και της αστυνομίας, η βελτίωση της συνεργασίας αστυνομίας και εισαγγελέων, το πρόγραμμα δράσης κατά της διακίνησης ναρκωτικών, τα μέτρα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η διαχείριση των συνόρων, η παράνομη μετανάστευση και η περιφερειακή και

⁶⁸2008/213/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με τη Σερβία συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10^{ης} Ιουνίου 1999 και για την κατάργηση της απόφασης 2006/56/EK [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0046:0070:EL:PDF\(3/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0046:0070:EL:PDF(3/11/2009))

διασυνοριακή συνεργασία αποτελούν προκλήσεις στις οποίες η ΕΕ και τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων οφείλουν να ανταποκριθούν και να επιλύσουν. Ο θεσμός του Γενικού Γραμματέα, ο θεσμός των ειδικών αντιπροσώπων, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας, καθώς και η συνεργασία του Περιφερειακού Κέντρου για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος⁶⁹ (SECI) με την Ευροπολ, αποτελούν πρωτοβουλίες, οι οποίες συνιστούν το πλαίσιο εντός του οποίου εξελίσσονται οι στρατιωτικές-αστυνομικές σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων.

Το τέλος του ψυχρού πολέμου και η κατάρρευση του διπολικού συστήματος, σε συνδυασμό με την επιτάχυνση της διαδικασίας της οικονομικής ολοκλήρωσης, έκαναν εμφανή την ανάγκη συμπλήρωσης της οικονομικής ενοποίησης με μια κοινή εξωτερική πολιτική. Η κρίση στα Βαλκάνια κατά τη δεκαετία του '90 και η αδυναμία της ΕΕ να αντιμετωπίσει την κατάσταση στον άμεσο περίγυρό της υπήρξε ο καταλύτης για την θεσμοθέτηση και ανάπτυξη της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), η οποία καθιερώθηκε ως ο δεύτερος πυλώνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, που τέθηκε σε ισχύ το 1993. Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και τη Συνθήκη του Άμστερνταμ έγιναν τα πρώτα βήματα για την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα δράσεων της ΕΕ με απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση ενός συστήματος κοινής αμυντικής πολιτικής. Ειδικότερα μάλιστα, στη Συνθήκη του Άμστερνταμ συμπεριλήφθηκε ρητή αναφορά στα λεγόμενα «καθήκοντα Petersberg»⁷⁰.

Ο Γενικός Γραμματέας/ Ύπατος Εκπρόσωπος της ΕΕ για την ΚΕΠΠΑ έχει καταστεί σημαντικός διεθνής παράγων, εκπροσωπώντας την Ένωση σε πολλές περιπτώσεις κατά τις επαφές με τρίτα κράτη. Παράλληλα, σημαντικός έχει αποδειχθεί και ο θεσμός των Ειδικών Εκπροσώπων για την προώθηση και τον συντονισμό της δράσης της ΕΕ σε περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος της Ένωσης. Αναφορικά με τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, το Συμβούλιο έχει διορίσει Ειδικούς Εκπροσώπους στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την πΓΔΜ και το Κοσσυφοπέδιο.

⁶⁹ Το Περιφερειακό Κέντρο για την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος (SECI), αποτελεί μια πρωτοβουλία των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και πιο συγκεκριμένα της Αλβανίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, της Βουλγαρίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας, της πΓΔΜ, της Μολδαβίας, της Ρουμανίας και της Τουρκίας. Για περισσότερα βλ. [http://www.secicenter.org/m105/Home\(3/12/2009\)](http://www.secicenter.org/m105/Home(3/12/2009))

⁷⁰ Οι «αποστολές του Petersberg» αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ). Έχουν συμπεριληφθεί ρητά στη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 17) και καλύπτουν: ανθρωπιστικές αποστολές ή αποστολές για την απομάκρυνση υπηκόων των κρατών μελών, αποστολές διατήρησης της ειρήνης, αποστολές μάχιμων μονάδων για τη διαχείριση κρίσεων, όπως επιχειρήσεις για την αποκατάσταση της ειρήνης.

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) αποτελεί τον επιχειρησιακό βραχίονα της ΚΕΠΠΑ για θέματα στρατιωτικών και μη στρατιωτικών επιχειρήσεων της ΕΕ και έχει ως στόχο να επιτρέψει στην Ένωση να αναπτύξει το πολιτικό και το στρατιωτικό της δυναμικό στους τομείς της διαχείρισης κρίσεων και της πρόληψης συγκρούσεων σε διεθνές επίπεδο. Η ΕΠΑΑ, ωστόσο δεν προβλέπει τη δημιουργία ευρωπαϊκού στρατού, αλλά εξελίσσεται με τρόπο συμβατό και συντονισμένο με το ΝΑΤΟ. Οι απειλές και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ καθώς και οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της στον τομέα της ΕΠΑΑ καταγράφηκαν στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας που συντάχθηκε κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας της ΕΕ, το 2003⁷¹ και αποτελεί έκτοτε το πλαίσιο αναφοράς για την ΕΠΑΑ. Η πλειοψηφία των αποστολών είναι μη στρατιωτικού χαρακτήρα και κυρίως αστυνομικές.

Αναφορικά με τα Δυτικά Βαλκάνια, στις επιχειρήσεις με στρατιωτικά μέσα, περιλαμβάνεται η Επιχείρηση «Αλθαία» στη Βοσνία Ερζεγοβίνη (EUFOR Althea⁷²), η οποία διαδέχθηκε τη νατοϊκή επιχείρηση SFOR και διεξάγεται με προσφυγή στα μέσα και τις δυνατότητες του ΝΑΤΟ. Έχει ως κύριο στόχο τη διατήρηση ενός ασφαλούς και σταθερού περιβάλλοντος στη χώρα και δύναμή της ανέρχεται σε 2.200 περίπου άτομα. Οι δαπάνες της στρατιωτικής επιχείρησης της ΕΕ πρέπει να χορηγούνται από τον μηχανισμό "ΑΘΗΝΑ" (εισφορές από τα κράτη μέλη, με βάση το ΑΕΠ τους, για τη χρηματοδότηση των δαπανών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονται με στρατιωτικά ή αμυντικά θέματα), ενώ τα έξοδα της επιχείρησης ανέρχονται σε € 71,7 εκατομμύρια⁷³.

Η αστυνομική αποστολή στη Βοσνία Ερζεγοβίνη (EUPM), περιλαμβάνεται στις επιχειρήσεις με μη στρατιωτικά μέσα και έχει ως κύριο στόχο τη μεταρρύθμιση του αστυνομικού τομέα και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Αποτελεί την πρώτη αποστολή που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ και ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 2003, αρχικά για μια περίοδο τριών ετών. Ωστόσο, μετά από πρόσκληση των αρχών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, η ΕΕ αποφάσισε να ιδρύσει έναν διάδοχο της αστυνομικής αποστολής με μια τροποποιημένη εντολή και μέγεθος. Η EUPM II

⁷¹ Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας, Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Βρυξελλών, 12 Δεκεμβρίου 2003, Τμήμα Β- ΚΕΠΠΑ και ΕΠΑΑ, 1.32.83

[http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIEI.pdf\(20/11/2009\)](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIEI.pdf(20/11/2009))

⁷² Council Joint Action 2004/570/CFSP of 12 July 2004 on the European Union military operation in Bosnia and Herzegovina

[http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2004/l_252/l_25220040728en00100014.pdf\(20/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2004/l_252/l_25220040728en00100014.pdf(20/11/2009))

⁷³ [http://www.euforbih.org/eufor/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=86\(10/11/2009\)](http://www.euforbih.org/eufor/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=86(10/11/2009))

διήρκεσε για δύο χρόνια (από 1ης Ιανουαρίου 2006 έως 31 Δεκεμβρίου 2007). Στο τέλος του 2007, η Αστυνομική Αποστολή της ΕΕ, παρατάθηκε για άλλα δύο έτη (από 1ης Ιανουαρίου 2008 έως 31 Δεκεμβρίου 2009) και εντός των επόμενων δύο ετών, η αποστολή θα συνεχίσει τις εργασίες της με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Επίσης, θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας και των εισαγγελέων.⁷⁴ Η δεύτερη μη στρατιωτική αποστολή της ΕΕ, είναι η αποστολή κράτους δικαίου στο Κοσσυφοπέδιο (EULEX Kosovo) και αποτελεί τη μεγαλύτερη, μέχρι στιγμής αποστολή (2.500 άτομα, πέραν επιτόπιου προσωπικού). Εντάσσεται στο πλαίσιο της απόφασης 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ και δραστηριοποιείται σε θέματα κράτους δικαίου, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων που αφορούν τους τομείς της αστυνομίας, της δικαιοσύνης, των τελωνείων και της τήρησης της τάξης. Η επιχειρησιακή δράση της άρχισε τον Δεκέμβριο 2008 μετά από τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από την αποστολή των ΗΕ και το κόστος της ανέρχεται σε € 250 εκατομμύρια για τους πρώτους 16 μήνες. Ο στόχος της στρατηγικής της αποστολής είναι η υποστήριξη μέσω της παρατήρησης, της καθοδήγησης και της παροχής συμβουλών στους αστυνομικούς, τους δικαστικούς και τους τελωνειακούς, υπό το πλαίσιο βέλτιστων ευρωπαϊκών πρακτικών. Τα συμβαλλόμενα κράτη είναι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και η Νορβηγία, η Ελβετία, η Τουρκία, η Κροατία, οι ΗΠΑ και ο Καναδάς⁷⁵.

Προηγούμενες στρατιωτικές επιχειρήσεις της ΕΕ ήταν η επιχείρηση CONCORDIA⁷⁶, η οποία ξεκίνησε στις 31 Μαρτίου 2003 και ολοκληρώθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2003. Ο κύριος στόχος της CONCORDIA ήταν, μετά από ρητό αίτημα της κυβέρνησης της ΠΓΔΜ, να συμβάλει περαιτέρω σε ένα σταθερό και ασφαλές περιβάλλον και να καταστεί δυνατή η εφαρμογή της Συμφωνίας Πλαισίου της Οχρίδας τον Αύγουστο του 2001. Παράλληλα, στις 15 Δεκεμβρίου 2003, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε αστυνομική Αποστολή ΠΓΔΜ, με κωδική ονομασία EUPOL PROXIMA⁷⁷, σύμφωνα με τους στόχους της Συμφωνίας Πλαισίου της Οχρίδας του 2001 και σε στενή συνεργασία με τις αρχές της χώρας, συμβάλλοντας έτσι στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και την προώθηση των ευρωπαϊκών προτύπων αστυνόμευσης. Η επιχείρηση αυτή ολοκληρώθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 2005.

⁷⁴ [http://www.eupm.org/Overview.aspx\(10/11/2009\)](http://www.eupm.org/Overview.aspx(10/11/2009))

⁷⁵ [http://www.eulex-kosovo.eu/?id=2\(10/11/2009\)](http://www.eulex-kosovo.eu/?id=2(10/11/2009))

⁷⁶ [http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=594&lang=EL\(20/11/2009\)](http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=594&lang=EL(20/11/2009))

⁷⁷ [http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=584&lang=EN\(20/11/2009\)](http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=584&lang=EN(20/11/2009))

3. Διαπολιτισμικές Σχέσεις

Η συμμετοχή των συνδεδεμένων χωρών στα κοινοτικά προγράμματα έχει ως στόχο την εξοικείωση τους με τις ευρωπαϊκές πολιτικές. Ειδικότερα για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, η συμμετοχή τους εντάσσεται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής τους προοπτικής και ειδικότερα στο πλαίσιο του θεματολογίου της Θεσσαλονίκης, όπου προβλέπεται ρητά η συμμετοχή αυτή ως μέσο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και της προσέγγισης της ΕΕ, κυρίως αναφορικά με την υιοθέτηση και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου.

Στους τομείς της εκπαίδευσης και της έρευνας οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων συμμετέχουν σε αρκετά κοινοτικά προγράμματα, όπως είναι τα προγράμματα TEMPUS, Erasmus Mundus και Jeunesse, τα προγράμματα-πλαίσια έρευνας όπως το 7^ο πρόγραμμα-πλαίσιο, από το 2007 καθώς και στις δραστηριότητες του Κοινού Κέντρου Έρευνας (CCR) και του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για την κατάρτιση. Στόχος όλων αυτών των πρωτοβουλιών είναι η ενθάρρυνση της κινητικότητας των φοιτητών και των ερευνητών και η προώθηση της έρευνας, κυρίως μέσω της ενσωμάτωσης των Δυτικών Βαλκανίων σε ευρωπαϊκά ερευνητικά δίκτυα⁷⁸.

3.1. Πρόγραμμα TEMPUS CARDS

Το Tempus⁷⁹ είναι ένα Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα που σχεδιάστηκε με στόχο να συμβάλλει στη διαδικασία οικονομικής και κοινωνικής μεταρρύθμισης των χωρών-εταίρων. Στόχος του προγράμματος είναι η μεταφορά τεχνογνωσίας από τη Δύση προς την Ανατολή και συμβάλλει στις διαδικασίες μετάβασης και μεταρρύθμισης μέσω ενός φάσματος μηχανισμών, που αφορούν στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, στοχεύει στην καθιέρωση νέων προγραμμάτων σπουδών ή στην αναθεώρηση παλαιότερων προγραμμάτων σπουδών, στην αναδιάρθρωση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και στην παρότρυνση των ακαδημαϊκών και μη ιδρυμάτων για συνεργασία σε συγκεκριμένους επιστημονικούς τομείς, όπως η δημιουργία θεσμών. Παράλληλα, το πρόγραμμα παρέχει υλική βοήθεια στο βαθμό που είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων των σχεδίων που χρηματοδοτούνται από το Tempus. Τη διαχείριση του Tempus έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ τεχνική βοήθεια στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής

⁷⁸ [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r12650_el.htm\(20/9/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r12650_el.htm(20/9/2009))

⁷⁹ [http://www.ein.gr/index.php?rm=4&pm=12&sm=25\(15/11/2009\)](http://www.ein.gr/index.php?rm=4&pm=12&sm=25(15/11/2009))

Κατάρτισης. Πιο συγκεκριμένα, κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ συστήνει ένα εθνικό κέντρο επικοινωνίας, το οποίο παρέχει πληροφορίες, διευκολύνει την συνεργασία με τις χώρες-εταίρους και συνδράμει τα συμμετέχοντα ιδρύματα του κράτους-μέλους. Ειδικότερα για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, λειτουργούν εθνικά γραφεία Tempus, τα οποία επιτελούν παρόμοια λειτουργία (TEMPUS CARDS).

3.2. Erasmus Mundus

Το Erasmus Mundus αποτελεί ένα πρόγραμμα συνεργασίας και κινητικότητας που στοχεύει στην αναβάθμιση της ποιότητας της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης και του διαλόγου μεταξύ λαών και πολιτισμών μέσω της συνεργασίας με τρίτες χώρες. Σε γνωμοδότησή της, στις 6/11/2008, η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων⁸⁰, επιβραβεύει την συμμετοχή των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στα προγράμματα Erasmus Mundus και Tempus και καλεί τις χώρες αυτές να συστήσουν τους εθνικούς φορείς που είναι απαραίτητοι προκειμένου να ικανοποιηθούν τα κριτήρια ένταξης στα προγράμματα της δια βίου μάθησης, δηλαδή Comenius, Erasmus και Leonardo da Vinci. Παράλληλα ζητεί την αυξημένη συνεργασία για τις διασυνοριακές ανταλλαγές φοιτητών, δασκάλων και ερευνητών από τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων και την ΕΕ, προκειμένου οι άνθρωποι και τα ιδρύματα των κρατών των δυτικών Βαλκανίων να εξοικειωθούν με την ατζέντα της ΕΕ και να ενισχυθούν οι εκπαιδευτικές δεξιότητες. Παράλληλα, δεν παραλείπει να αναφερθεί στη μαζική έξοδο εγκεφάλων, μεταξύ των νέων, από τα δυτικά Βαλκάνια, τονίζοντας ότι χρειάζεται να ενθαρρυνθεί η μετανάστευση επιστροφής.

3.3. Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΕΙΕΕ)

Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΕΙΕΕ) είναι ένας αποκεντρωμένος κοινοτικός οργανισμός με έδρα το Τορίνο, ο οποίος ιδρύθηκε από τον Κανονισμό του Συμβουλίου αριθ.1360/90⁸¹, επαναδιατυπώθηκε από τον Κανονισμό

⁸⁰ Γνωμοδότηση της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων προς την Επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου, σχετικά με τις εμπορικές και τις οικονομικές σχέσεις με τα δυτικά Βαλκάνια(2008/2149(INI)) [http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-409.749+02+DOC+WORD+V0//EL&language=EL\(20/11/2009\)](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-409.749+02+DOC+WORD+V0//EL&language=EL(20/11/2009))

⁸¹ Council Regulation (EEC)No 1360/90 of May 1990 establishing a European Training Foundation

1339/2008⁸² και έχει στόχο να στηρίξει και να προωθήσει την ανάπτυξη των ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης καθώς και την αποτελεσματική συνεργασία ανάμεσα στην ΕΕ και σε επιλέξιμες χώρες, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, δηλαδή οι υποψήφιες προς ένταξη πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και Κροατία και οι δυνητικά υποψήφιες χώρες, δηλαδή η Αλβανία, η Βοσνία Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο και η Σερβία, συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου.

4. Οικονομικές- Εμπορικές σχέσεις

4.1. Εμπορικές σχέσεις μεταξύ των κρατών των δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ (Η εξέλιξή τους από το 1989 και μετά)

Η προσαρμογή των βαλκανικών οικονομιών στο διεθνές περιβάλλον μετά το 1989, παρουσίασε σημαντικά προβλήματα και δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητική. Οι κατώτερες επιδόσεις ανάπτυξης, η αδύναμη οικονομική δομή και τα σωρευτικά ελλείμματα αποτελούν παράγοντες που συνεπάγονται έναν αμυντικό τύπο προσαρμογής, μια περιορισμένη και φθίνουσα ανταγωνιστικότητα και οικονομικά συστήματα που αποκλίνουν τόσο από εκείνα της ΕΕ, όσο και από εκείνα της κεντρικής Ευρώπης. Η παγίδευση των βαλκανικών οικονομιών στο διακλαδικού τύπου εμπόριο, η ταχεία απόσυρση των τομέων εξαγωγών σε βιομηχανίες έντασης εργασίας καθώς και η υπερβολική εξάρτηση από το εμπόριο με την ΕΕ, με παράλληλη εγκατάλειψη κάθε προσπάθειας για διασυνοριακό εμπόριο, αποτέλεσαν διαρθρωτικές ακαμψίες που σε μεγάλο βαθμό εξουδετέρωσαν τις προσπάθειες ανάπτυξης μιας ολόκληρης σειράς χωρών⁸³.

Συνοψίζοντας τις βασικές τάσεις στο διεθνές εμπόριο των βαλκανικών κρατών, παρατηρείται ότι τόσο οι εξαγωγές όσο και οι εισαγωγές της κεντρικής Ευρώπης είναι σημαντικά μεγαλύτερες από αυτές των Βαλκανικών χωρών σε μεταβατικό στάδιο, παρά το γεγονός ότι ο πληθυσμός και στις δύο ομάδες είναι περίπου ο ίδιος. Αφενός, η

[http://www.etf.europa.eu/Wpubdocs.nsf/0/b9ce3fb63f1196a6c125719b004c7512/\\$FILE/en_1990R1360_d_o_001.pdf\(7/10/2009\)](http://www.etf.europa.eu/Wpubdocs.nsf/0/b9ce3fb63f1196a6c125719b004c7512/$FILE/en_1990R1360_d_o_001.pdf(7/10/2009))

⁸² Regulation(EC) No 1339/2008 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 establishing a European Training Foundation (recast)

[http://www.etf.europa.eu/Web.nsf/0b48b8b071a6e703c12570c1002fa98d/0ba3f429b64ab9bdc12575360049dde7/\\$FILE/Regulation%201339-2008%2016Dec2008%20ETF%20recast_EN.pdf\(7/10/2009\)](http://www.etf.europa.eu/Web.nsf/0b48b8b071a6e703c12570c1002fa98d/0ba3f429b64ab9bdc12575360049dde7/$FILE/Regulation%201339-2008%2016Dec2008%20ETF%20recast_EN.pdf(7/10/2009))

⁸³ George Petrakos, «Peripheral European Transitions: Performance, Structure and Trade Relations in the Balkan Region», 2002, South Eastern Europe Journal of Economics 1(2003)41-64, σελ.59-60

μετάβαση από τον κεντρικό σχεδιασμό στην οικονομία της αγοράς συνοδεύτηκε με αύξηση του ελλείμματος, το οποίο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, στο άνοιγμα των οικονομιών αυτών, στην περιορισμένη ανταγωνιστικότητα τους και στην κατάρρευση ενός σημαντικού μέρους της παραγωγικής τους βάσης και αφετέρου, ένας άλλος παράγοντας που μπορεί να είχε αρνητική επίδραση στην πορεία των εξαγωγών των χωρών αυτών είναι οι «Συμφωνίες Σύνδεσης», που υπέγραψαν με την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίες περιλαμβάνουν κανονισμούς για το ελεύθερο εμπόριο που αποκλείουν μια σειρά από τομείς και κλάδους, οι οποίοι έχουν αποδειχθεί «ευαίσθητοι» για την ΕΕ (π.χ. τα γεωργικά προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, τα προϊόντα σιδήρου και χάλυβα, κλπ.), στα οποία όμως οι υπό μετάβαση οικονομίες είχαν παραδοσιακά ισχυρή παρουσία και ένα συγκριτικό πλεονέκτημα⁸⁴.

Οι περισσότερες θεωρίες εμπορίου αφήνουν να εννοηθεί ότι η, μετά το 1989, διεθνοποίηση των υπό μετάβαση οικονομιών είναι αναγκαία ή αναπόφευκτη διαδικασία και η οποία κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις οδηγεί σε σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες αυτές. Σε θεωρητικό επίπεδο το απλό μοντέλο διεθνούς εμπορίου έχει αρχίσει να αμφισβητείται από νεότερα τα οποία τείνουν να λαμβάνουν υπόψη ατέλειες της αγοράς, το σωρευτικό αποτέλεσμα των οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή, το ρόλο του κόστους μεταφοράς και το ρόλο της οικονομικής γεωγραφίας, με αποτέλεσμα η επίδραση της απελευθέρωσης να μην χωρά υπεραπλουστεύσεις⁸⁵. Οι χειρότερες αρχικές συνθήκες μετάβασης σε σύγκριση με την κεντρική Ευρώπη, η λιγότερο ευνοϊκή γεωγραφία και το ασταθές πολιτικό περιβάλλον με παράνομες δραστηριότητες και συγκρούσεις που σχετίζονται με εσωτερικές ή διεθνείς ρυθμίσεις που δεν επιλύθηκαν πριν από (ή αμέσως μετά) τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, αποτελούν παράγοντες οι οποίοι δρουν ανασταλτικά στην πορεία προσαρμογής των βαλκανικών χωρών στις συνθήκες ανταγωνισμού που επιβλήθηκαν σε όλες τις οικονομίες μετάβασης μετά το 1989, με ενιαίες πολιτικές απελευθέρωσης της αγοράς. Το παράδοξο που εντοπίζεται ωστόσο, τόσο στην φιλελεύθερη προσέγγιση, η οποία υποστήριξε την άμεση απελευθέρωση του εμπορίου, όσο και στις πολιτικές που τελικά επελέγησαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι το ότι ενώ ήταν σαφές ότι δεν υπήρχε ένα ενιαίο σύνολο αρχικών συνθηκών και διαδικασιών μετάβασης σε όλες τις χώρες, παραταύτα τους επιβλήθηκε μια ενιαία δέσμη πολιτικών. Η έννοια της «νεοσύστατης ή νηπιακής βιομηχανίας», ως ένας σημαντικός λόγος προστασίας των «νέων» βιομηχανιών, δεν

⁸⁴ George Petrakos, «Peripheral European Transitions: Performance, Structure and Trade Relations in the Balkan Region», 2002, *South Eastern Europe Journal of Economics* 1(2003)41-64, σελ.53

⁸⁵ Παρόλα αυτά, αποτελεί κοινή διαπίστωση πως η απομόνωση ή ο πολύ έντονος προστατευτισμός έχει πολύ μεγάλο κόστος για τα κράτη.

φαίνεται να εφαρμόστηκε στις «νεοσύστατες» οικονομίες των βαλκανικών κρατών υπό μετάβαση⁸⁶.

Είναι γεγονός, ότι οι βαλκανικές χώρες αδυνατούν να αναπτύξουν διασυνοριακές εμπορικές συναλλαγές στον ίδιο βαθμό με τις χώρες της ΕΕ, δεδομένου ότι όλες τους συνορεύουν με χώρες με μέτρια έως χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης. Αντίθετα, οι χώρες της ΕΕ συνορεύουν κατά κανόνα με μία ή δύο ανεπτυγμένες οικονομίες. Αυτό σημαίνει ότι το εμπόριο με, συχνά απομακρυσμένες, αναπτυγμένες οικονομίες είναι απαραίτητο για την ανάπτυξή τους, διότι ενσωματώνει τις έννοιες της καινοτομίας και της τεχνολογικής προόδου, συστατικά τα οποία δεν είναι πάντα διαθέσιμα στο διασυνοριακό εμπόριο των περιφερειακών χωρών. Έτσι, το εμπόριο με την ΕΕ είναι σε κάποιο βαθμό αναπόφευκτο αποτέλεσμα των τεχνολογικού και αναπτυξιακού χάσματος που χωρίζει την Δυτική και Νοτιοανατολική Ευρώπη και δεν μπορεί να αντικατασταθεί από τα διασυνοριακά είδη των συναλλαγών. Παράλληλα όμως, το διασυνοριακό εμπόριο, παραμένει πολύ σημαντικό για τις περιφερειακές χώρες, δεδομένου ότι τείνει να περιορίσει τις αρνητικές πτυχές του ασύμμετρου εμπορίου με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ δεν επιφέρει έντονες διαρθρωτικές πιέσεις⁸⁷. Δυστυχώς, στα Βαλκάνια οι ενδοπεριφερειακοί ανταγωνισμοί και οι εντάσεις έχουν μειώσει το διασυνοριακό εμπόριο και το προαναφερθέν όφελος.

Από τις αρχές του 2005, όλες οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης έχουν υπογράψει διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, ενώ παράλληλα η ΕΕ έχει εγκρίνει αυτόνομες εμπορικές προτιμήσεις για όλες τις εισαγωγές από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (πλην του οίνου, των ψαριών και του baby-beef). Σύμφωνα με τον Vladimir Gligorov⁸⁸, δύο είναι οι ομάδες των χωρών συναλλαγών. Η πρώτη αποτελείται από την Κροατία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τη Σερβία, όπου το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου αποτελούν οι εξαγωγές προς τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Η δεύτερη αποτελείται από τη Σερβία, το Κοσσυφοπέδιο και την ΠΓΔΜ, όπου σημαντικές είναι οι εξαγωγές προς το Κοσσυφοπέδιο, ενώ ειδικότερα για την ΠΓΔΜ, σημαντικό φαίνεται να είναι το εμπόριο με τη Σερβία. Η συμβολή του Μαυροβουνίου είναι μικρή και άνευ σημασίας.

⁸⁶ George Petrakos, «Peripheral European Transitions: Performance, Structure and Trade Relations in the Balkan Region», *South Eastern Europe Journal of Economics* 1(2003)41-64, σελ.60

⁸⁷ Petrakos George, 2003, *Trade Relations of the Balkan countries: A comparative Analysis*, στο G. Petrakos, A. Kotios and D. Chionis (επιμ), *International and Monetary Aspects of Transition in Southeastern Europe*, σ. 15-46, Βόλος, Εκδ. Πανεπ. Θεσσαλίας, σελ.34-35

⁸⁸ Vladimir Gligorov, «Western Balkan Free Trade Area», *European Balkan Observer*, Vol.3, No. 3, December 2005, σελ.16-17

Ο στόχος των εμπορικών μέτρων είναι να αυξηθεί το εμπόριο και οι επενδύσεις στα Δυτικά Βαλκάνια, καθώς και το εμπόριο με την ΕΕ και οι επενδύσεις από την ΕΕ. Παράλληλα, συμβάλλει θετικά στο να αρχίσουν να συνηθίζουν οι χώρες αυτές στην ιδέα ότι αποτελούν μέρος της κοινής αγοράς, όπως άλλωστε θα συμβεί από τη στιγμή που θα ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένας πιο μακροπρόθεσμος στόχος είναι να αυξηθεί η συνεργασία των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη σταθερότητα της περιοχής. Αρκετές φορές προβάλλεται το επιχείρημα ότι καθώς η φύση της διαδικασίας προσχώρησης απαιτεί διμερείς διαπραγματεύσεις και καθώς οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια διαπραγματεύσεων με την ΕΕ, η ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας μπορεί να επιταχύνει αυτές τις διαπραγματεύσεις⁸⁹. Έτσι, αν μια χώρα έχει καλές σχέσεις με τις χώρες της περιοχής, αυτό αποτελεί ένα επιπλέον θετικό στοιχείο και αυξάνει τις πιθανότητές της να ενταχθεί στην ΕΕ το συντομότερο δυνατόν. Παράλληλα, υποστηρίζεται ότι η σχέση μεταξύ ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και περιφερειακής συνεργασίας είναι αμφίδρομη και αλληλοτροφοδοτούμενη. Συνεπώς η επιτάχυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, οδηγεί σε ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας. Αν και η τρέχουσα διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΔΣΣ) μπορεί να παράγει τα ίδια αποτελέσματα, ωστόσο αποτελεί μια πιο χρονοβόρα διαδικασία. Η πλήρης ένταξη στην ΕΕ αποτελεί την καλύτερη λύση καθώς περισσότερη συνεργασία είναι συλλογικά καλύτερη από ότι λιγότερη συνεργασία⁹⁰.

Το βασικό εμπόδιο στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι η κατάσταση που επικρατεί στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και στο Κοσσυφοπέδιο. Οι δύο αυτές χώρες αποτελούν τους κυριότερους εισαγωγείς περιφερειακού εμπορίου. Η σταθεροποίησή τους και η θεσμική τους ανάπτυξη εξαρτάται από την ένταξή τους στην περιοχή καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, η μεγαλύτερη περιφερειακή ολοκλήρωση του εμπορίου και των επενδύσεων θα συμβάλει θετικά προς αυτό το στόχο. Σαφώς, η ΕΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η περιφερειακή ολοκλήρωση εξαρτάται από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και όχι το αντίστροφο. Ως εκ τούτου, βασικό κίνητρο παραμένει η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με την περιφερειακή να λειτουργεί υποστηρικτικά.

⁸⁹ Vladimir Gligorov, «Western Balkan Free Trade Area», European Balkan Observer, Vol.3, No. 3, December 2005, σελ.16-17

⁹⁰ Vladimir Gligorov, «Southeast Europe: Regional Cooperation with Multiple Equilibria», IBEU Research Project 'Functional Borders and Sustainable Security: Integrating the Balkans in the European Union' funded by DG Research of the European Commission, wiiw papers: IBEU Working Paper No. 4.1, σελ.4

4.2. Έκτακτα εμπορικά μέτρα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2000⁹¹ του Συμβουλίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2000 για την εισαγωγή έκτακτων εμπορικών μέτρων υπέρ των χωρών και εδαφών που συμμετέχουν και συνδέονται με τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης), χορηγεί εμπορικές προτιμήσεις στα προϊόντα προέλευσης των Δυτικών Βαλκανίων. Το καθεστώς αυτό ισχύει μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2010, επιτρέποντας πρόσβαση χωρίς δασμούς στην αγορά της ΕΕ για σχεδόν όλα τα προϊόντα που προέρχονται από την περιοχή.

Η απόφαση αυτή η οποία αφορούσε το καθεστώς των διμερών εμπορικών σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και των πέντε κρατών της περιοχής, ήταν σημαντική καθώς δεν στηριζόταν στην αρχή της αμοιβαιότητας, η ΕΕ δηλαδή αποφάσισε την άρση όλων των δασμών από το σύνολο σχεδόν των προϊόντων που εισήγαγε από τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, χωρίς αυτά να πρέπει με τη σειρά τους αποσύρουν τους δασμούς που επέβαλλαν σε κοινοτικά προϊόντα. Τους παραχωρήθηκε δηλαδή ένα ασύμμετρο προνομιακό εμπορικό καθεστώς, το οποίο αποσκοπούσε στην τόνωση των εξαγωγών τους, την αύξηση των ξένων επενδύσεων στην περιοχή και την ενίσχυση της οικονομικής τους ανάπτυξης.

4.3. Προτιμησιακά μέτρα⁹²

Τα προϊόντα προέλευσης από την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Κροατία, το Μαυροβούνιο, τη Σερβία ή το Κοσσυφοπέδιο και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, μπορούν να εισαχθούν στην Κοινότητα χωρίς ποσοτικούς περιορισμούς ή μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος και με απαλλαγή από δασμούς και άλλες επιβαρύνσεις ισοδύναμου αποτελέσματος. Εντούτοις, σε ορισμένα προϊόντα εφαρμόζονται περιορισμένες παραχωρήσεις και δασμολογικές ποσοτώσεις. Επίσης, η Αλβανία, η Κροατία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και το Μαυροβούνιο επωφελούνται από τις παραχωρήσεις τού παρόντος κανονισμού μόνον εφόσον αυτές προσδιορίζονται ή εφόσον οι εν λόγω παραχωρήσεις είναι πιο ευνοϊκές

⁹¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007/2000 του Συμβουλίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2000 για την εισαγωγή εκτάκτων εμπορικών μέτρων για χώρες και εδάφη που συμμετέχουν ή συνδέονται με τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2820/98 και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1763/1999 και 6/2000 [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:240:0001:0009:EL:PDF\(7/10/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:240:0001:0009:EL:PDF(7/10/2009))

⁹² [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18000_el.htm\(7/10/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18000_el.htm(7/10/2009))

από τις παραχωρήσεις που χορηγούνται στο πλαίσιο των αντίστοιχων συμφωνιών τους σταθεροποίησης και σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Για να επωφεληθούν από τα προτιμησιακά μέτρα, οι ενδιαφερόμενες χώρες θα πρέπει να πληρούν διάφορες προϋποθέσεις, όπως, την έννοια των «προϊόντων προέλευσης»⁹³, την απαγόρευση θέσπισης νέων δασμών ή επιβαρύνσεων ισοδύναμου αποτελέσματος, νέων περιορισμών ή μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος στις εισαγωγές προέλευσης Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της αύξησης του επιπέδου των σημερινών δασμών και επιβαρύνσεων, την υλοποίηση αποτελεσματικής διοικητικής συνεργασίας με την Κοινότητα για την αποτροπή κάθε κινδύνου απάτης, την πραγματοποίηση αποτελεσματικών οικονομικών μεταρρυθμίσεων και μιας περιφερειακής συνεργασίας με τις άλλες χώρες τις οποίες αφορά η διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, ιδίως με την εγκαθίδρυση ζωνών ελεύθερων συναλλαγών. Αυτή η προϋπόθεση είναι θεμελιώδης και το Συμβούλιο μπορεί να λάβει μέτρα εφόσον δεν τηρηθεί. Αν υπάρξει υπερβολική αύξηση των εξαγωγών προς την Κοινότητα πέραν της παραγωγικής ικανότητας και του συνήθους επιπέδου εξαγωγών ή αν δεν τηρούνται οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να αναστείλει για τρεις μήνες το σύνολο ή μέρος των διατάξεων που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό.

4.4. Περιορισμένες παραχωρήσεις και δασμολογικές ποσοτώσεις

Για ορισμένα προϊόντα αλιείας και ορισμένα είδη κρασιού, οι δασμοί αναστέλλονται για συγκεκριμένες περιόδους και εντός των ορίων των δασμολογικών ποσοτώσεων⁹⁴. Παράλληλα, δασμολογικές ποσοτώσεις ορίζονται και για άλλα γεωργικά προϊόντα.⁹⁵ Επίσης, οι εισαγωγές ζάχαρης προέλευσης Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και των τελωνειακών εδαφών της Σερβίας ή του Κοσσυφοπεδίου, υπόκεινται σε ετήσιες δασμολογικές ποσοτώσεις με μηδενικό δασμό. Οι δασμολογικές ποσοτώσεις

⁹³ όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ.2454/93

⁹⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 407/2008 της Επιτροπής της 7ης Μαΐου 2008 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2000 του Συμβουλίου για την εισαγωγή εκτάκτων εμπορικών μέτρων για χώρες και εδάφη που συμμετέχουν ή συνδέονται με τη διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (παράρτημα I)
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:122:0007:0010:EL:PDF\(23/10/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:122:0007:0010:EL:PDF(23/10/2009))

⁹⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 407/2008 της Επιτροπής της 7ης Μαΐου 2008 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2000 του Συμβουλίου για την εισαγωγή εκτάκτων εμπορικών μέτρων για χώρες και εδάφη που συμμετέχουν ή συνδέονται με τη διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (παράρτημα II)
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:122:0007:0010:EL:PDF\(23/10/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:122:0007:0010:EL:PDF(23/10/2009))

ορίζονται για κάθε μια από τις εν λόγω χώρες ως εξής: 12.000 τόνοι για προϊόντα προέλευσης Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και 180.000 τόνοι για προϊόντα προέλευσης των τελωνειακών εδαφών της Σερβίας ή του Κοσσυφοπεδίου.

4.5. Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA)

Σε ό,τι αφορά την εμπορική ολοκλήρωση, η Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA), αποσκοπεί στην προσέλκυση επενδύσεων, στην ενθάρρυνση του εμπορίου μεταξύ των χωρών της περιοχής και στην ενσωμάτωση της περιοχής στο παγκόσμιο εμπόριο. Προηγούμενα μέλη της CEFTA ήταν η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Ρουμανία και η Σλοβενία, οι οποίες μετά την είσοδό τους στην ΕΕ έπαψαν να είναι μέλη. Για την ακρίβεια όλα τα μέλη της αρχικής συμφωνίας έχουν πλέον ενταχθεί στην ΕΕ, με αποτέλεσμα να αποφασιστεί η επέκταση της CEFTA, με σκοπό να καλύψει τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη, τα οποία είχαν ήδη συνάψει διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, στα πλαίσια του Συμφώνου Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη⁹⁶. Όλες οι πρώην συμμετέχουσες χώρες είχαν προηγουμένως υπογράψει Συμφωνίες Σύνδεσης με την ΕΕ, με την CEFTA να λειτουργεί επομένως σαν μέσο προετοιμασίας για την πλήρη ένταξη στην ΕΕ.

Το νέο, αναθεωρημένο⁹⁷ κείμενο της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA) υπεγράφη στη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Βουκουρέστι και τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 2007. Τη συμφωνία τροποποίησης και διεύρυνσης της CEFTA υπέγραψαν οι χώρες Κροατία, Βουλγαρία, Αλβανία, ΠΓΔΜ, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Σερβία, Βοσνία- Ερζεγοβίνη, Ρουμανία και UNMIK(United Nations Interim Administration Mission in Kosovo). Η νέα Συμφωνία αντικατέστησε το "δίκτυο" 31 διμερών συμφωνιών για το ελεύθερο εμπόριο που είχαν υπογράψει οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης σε διμερή βάση και ολοκλήρωσε την πορεία της εμπορικής ολοκλήρωσης η οποία άρχισε με τις ΣΣΣ και τα αυτόνομα εμπορικά μέτρα.

Επιπλέον, η καθιέρωση της διαγωνίας σώρευσης των κανόνων καταγωγής⁹⁸ στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένης της επέκτασης του πανευρωμεσογειακού καθεστώτος

⁹⁶ [http://www.cefta2006.com/en-index.php\(23/10/2009\)](http://www.cefta2006.com/en-index.php(23/10/2009))

⁹⁷ Declaration of CEFTA 2006 Summit , Skopje, Republic of Macedonia, 21 November 2004
www.stabilitypact.org/trade/Declaration%20of%20CEFTA%202006%20Summit%2021%20Nov.pdf
(23/10/2009)

⁹⁸ Η διαγωνία σώρευση των κανόνων καταγωγής είναι ένα σύστημα για τη διευκόλυνση της περιφερειακής εμπορικής ολοκλήρωσης. Χάρη στο σύστημα αυτό, μια χώρα μπορεί να μεταποιήσει και να εξαγάγει ένα

διαγώνιας σώρευσης, ώστε να καλύπτει τις χώρες της περιοχής, αποσκοπεί επίσης στην προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων⁹⁹.

4.6. Προσχώρηση στον ΠΟΕ

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη των χωρών των δυτικών Βαλκανίων είναι η προσχώρησή τους στον ΠΟΕ. Η Κροατία, η Αλβανία και η FYROM αποτελούν ήδη μέλη του ΠΟΕ, ενώ η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Σερβία και το Μαυροβούνιο διαθέτουν καθεστώς παρατηρητή και έχουν ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις σχετικά με την προσχώρησή τους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να συνεχίσει να στηρίζει τις προσπάθειες των χωρών αυτών όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις τους με τον ΠΟΕ και να τους παράσχει τη δέουσα τεχνική αρωγή και διπλωματική υποστήριξη¹⁰⁰. Η προσχώρηση στον ΠΟΕ είναι αναγκαία, ώστε οι χώρες αυτές να εισαχθούν στο παγκόσμιο σύστημα εμπορίου και να μπορέσουν να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που παρέχει η παγκοσμιοποίηση ως προς την οικονομική ανάπτυξη και τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

4.7. Επτά διαφορετικοί εμπορικοί εταίροι

4.7.1. Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και στην Κροατία

Οι εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και στην Κροατία αυξήθηκαν μετά το άνοιγμα της ευρωπαϊκής αγοράς, υπό το πρίσμα των αυτόνομων εμπορικών μέτρων του 2000 και των εμπορικών διατάξεων της ΣΣΣ το 2002. Από το 2004 μέχρι σήμερα, οι εξαγωγές όπως επίσης και οι εισαγωγές της ΕΕ προς και από την Κροατία αυξάνονται, ενώ το ίδιο συμβαίνει και με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές της Κροατίας προς και από την ΕΕ¹⁰¹. Η κύρια πηγή εσόδων εξαγωγών αποτελείται πρώτιστα από βιομηχανικά αγαθά, περιλαμβάνοντας κυρίως μηχανήματα, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, εξοπλισμό μεταφορών και χημικά προϊόντα. Οι κροατικές εισαγωγές από την ΕΕ είναι

προϊόν στην ΕΕ βάσει προτιμησιακής εμπορικής μεταχείρισης, ακόμη και εάν ένα συστατικό του προϊόντος κατάγεται από άλλη χώρα που συμμετέχει στο καθεστώς.

⁹⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο της 5ης Μαρτίου 2008 με τίτλο «Δυτικά Βαλκάνια: ενίσχυση της ευρωπαϊκής προοπτικής»(COM(2008)127)
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0127:FIN:EL:PDF\(27/10/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0127:FIN:EL:PDF(27/10/2009))

¹⁰⁰ Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 9ης Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με τις εμπορικές και οικονομικές σχέσεις με τα Δυτικά Βαλκάνια(2008/2149(INI)), Εισηγητής: Bastiaan Belder
[http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2008-0489+0+DOC+PDF+V0//EL\(23/10/2009\)](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2008-0489+0+DOC+PDF+V0//EL(23/10/2009))

¹⁰¹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακες 1 και 2 και Διαγράμματα 1 και 2, σελ.112 και 113

κυρίως βιομηχανικά αγαθά, συμπεριλαμβανομένων των μηχανημάτων, του εξοπλισμού μεταφορών, των χημικών προϊόντων και κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων. Το 2007 οι συναλλαγές μεταξύ ΕΕ και Κροατίας ανήλθαν στα 418.2 εκ. ευρώ, οι εισαγωγές της ΕΕ από την Κροατία συμπλήρωσαν συνολικά 4,9 δις ευρώ (14% του ΑΕΠ), ενώ οι εξαγωγές της ΕΕ προς την Κροατία έφθασαν στα 13,2 δις ευρώ (38% του ΑΕΠ). Ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Κροατίας για το 2008, παραμένει η ΕΕ (65,5% του συνολικού εμπορίου), ενώ το εμπόριο με τις υπόλοιπες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων παραμένει ιδιαίτερα περιορισμένο, με μοναδική εξαίρεση το εμπόριο με την Βοσνία-Ερζεγοβίνη (6,9% του συνολικού εμπορίου, 2,7% των κροατικών εισαγωγών και 16,7% των εξαγωγών) και με την ΠΓΔΜ (1% του συνολικού εμπορίου)¹⁰². Για το έτος 2008 οι κυριότερες εισαγωγές της ΕΕ από την Κροατία ήταν τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός μεταφορών¹⁰³.

Αναφορικά με το εμπόριο της Κροατίας με τον υπόλοιπο κόσμο, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές της Κροατίας εμφανίζουν ανοδικές τάσεις, με τις εισαγωγές ωστόσο να παραμένουν σημαντικά μεγαλύτερες από τις εξαγωγές της¹⁰⁴. Η ΕΕ είναι μακράν ο κυριότερος εμπορικός εταίρος της Κροατίας, ενώ κατά σειρά σπουδαιότητας χώρες στις εξαγωγές της Κροατίας είναι η Ιταλία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Γερμανία, Σλοβενία, Αυστρία και Σερβία-Μαυροβούνιο και στις εισαγωγές η Ιταλία, Γερμανία, Σλοβενία, Αυστρία, Γαλλία και Ουγγαρία.

4.7.1.1. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Από το 1993 μέχρι και το 2007, έχουν πραγματοποιηθεί συνολικές Α.Ξ.Ε. στη Κροατία ύψους 17,6 δις. €. Ο ρυθμός των άμεσων επενδύσεων είναι ικανοποιητικός, εν τούτοις το μεγαλύτερο μέρος (70%) από αυτές προέρχεται από εξαγορές. Η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος είναι ουσιαστικής προϋπόθεση για να αυξηθούν οι νέες άμεσες επενδύσεις και μόνο ισχυρά μέτρα αναδιάρθρωσης της οικονομίας θα βελτιώσουν το ρυθμό των νέων άμεσων επενδύσεων. Το 2006 κυρίως λόγω δύο εξαγορών μεγάλων επιχειρήσεων, της τράπεζας Splitska Banka από την γαλλική Societe Generale και της φαρμακευτικής Pliva από την αμερικανική Barr, οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Κροατία ξεπέρασαν τα επίπεδα του 2005 (1,3 δις. €) αλλά και του 2003 (1,7 δις. €) και έφθασαν τα 2,8 δις. €¹⁰⁵. Το 2007 οι ξένες άμεσες επενδύσεις παρουσίασαν

¹⁰² Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 3, σελ.114

¹⁰³ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 4, σελ.115

¹⁰⁴ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 5 και Διάγραμμα 3, σελ. 115

¹⁰⁵ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Οικονομία της Κροατίας, ΕΒΕΑ

αύξηση κατά 32,4% σε σχέση με το 2006, φθάνοντας το ύψος των 3,6 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 1,7 δισ. ευρώ αφορούν επενδύσεις κεφαλαίου και 494,7 εκ. ευρώ επανεπενδύσεις κερδών, με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθεί νέο ρεκόρ ενώ οι άμεσες ξένες επενδύσεις της ανέρχονται σε 3,57. δις ευρώ¹⁰⁶. Οι μέχρι τώρα Α.Ξ.Ε. κατά τομέα και χώρα κατανέμονται¹⁰⁷:

ΤΟΜΕΙΣ	
1. Χρηματοπιστωτικός τομέας – Χρηματοοικονομικές συναλλαγές	33,8%
2. Χημική Βιομηχανία	12,9%
3. Τηλεπικοινωνίες	12,5%
4. Εξόρυξη πετρελαίου-φυσικού αερίου	4,6%
5. Πετρελαιοειδή	4,4%
6. Χονδρεμπόριο	4,3%
7. Βιομηχανία μη μεταλλικών ορυκτών	3,7%
8. Ξενοδοχεία-Εστιατόρια	3,2%
9. Δίκτυα διανομής λιανικών πωλήσεων (πλην οχημάτων)	3,2%
10. Παραγωγή τροφίμων και ποτών	3,1%
11. Μεσιτικές δραστηριότητες	2,6%
12. Εμπόριο οχημάτων	1,4%
13. Μεταφορικές βοηθητικές δραστηριότητες	1,3%
12. Ασφαλιστικά	0,9%
13. Λοιπά	8,1%

ΧΩΡΕΣ	
1. Αυστρία	26,2%
2. Ολλανδία	16,8%
3. Γερμανία	14,6%
4. Γαλλία	7,8%
5. Λουξεμβούργο	6,7%
6. Ουγγαρία	6,2%
7. Ιταλία	5,8%
8. Σλοβενία	3,6%
9. Βέλγιο	2,3%
10. Λοιπές Χώρες	10,0%

<http://www.acci.gr/acci/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx> (20/11/2009)

¹⁰⁶ http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/croatia/relation/index_en.htm (9/10/2009)

¹⁰⁷ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Οικονομία της Κροατίας, ΕΒΕΑ

<http://www.acci.gr/acci/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx> (20/11/2009)

4.7.2. Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και την ΠΓΔΜ

Το άνοιγμα της χώρας στο εμπόριο είναι υψηλό, με το συνολικό εμπόριο (εξαγωγές και εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών) να ανέρχεται στο 130% του ΑΕΠ. Ωστόσο, η σύνθεση των εξαγωγών εξακολουθεί να είναι συγκεντρωμένη σε λίγα προϊόντα τα οποία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στην αυξομείωση των τιμών, με κύρια εξαγωγίμα προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά και τον χάλυβα.

Από το 2004 μέχρι το 2007, οι εξαγωγές της ΕΕ προς την ΠΓΔΜ αυξάνονταν, όπως επίσης και οι εισαγωγές της ΕΕ από την χώρα¹⁰⁸. Το ίδιο συνέβαινε και με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές της ΠΓΔΜ προς και από την ΕΕ¹⁰⁹. Αναφορικά με το εμπόριο της χώρας με τον υπόλοιπο κόσμο οι εισαγωγές και οι εξαγωγές της ΠΓΔΜ αυξάνονταν, με τις εισαγωγές ωστόσο να παραμένουν μεγαλύτερες από τις εξαγωγές¹¹⁰. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας το 2007 ανήλθε σε 21% του ΑΕΠ, με αύξηση του ΑΕΠ κατά 5%.

Κατά το 2008, η χώρα συνέχισε να κινείται στα πλαίσια του ελλειμματικού εμπορικού ισοζυγίου που την χαρακτηρίζει ως καθαρό εισαγωγέα από τότε που απέκτησε την ανεξαρτησία της. Σε σύγκριση μάλιστα, με το 2007, παρατηρήθηκε περαιτέρω διεύρυνση του ελλείμματος, με αποτέλεσμα να σημειωθεί ιστορικό αρνητικό ρεκόρ της τελευταίας δεκαετίας (-2.873,5 εκ.\$). Το γεγονός αυτό οφείλεται στη ραγδαία αύξηση των εισαγωγών την οποία δεν κατάφερε να αντισταθμίσει η μέτρια αύξηση των εξαγωγών της χώρας με αποτέλεσμα να σημειωθεί περαιτέρω υποχώρηση του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από τις εισαγωγές με συνέπεια τη δραματική επιδείνωση του λογαριασμού εξωτερικού εμπορίου και την εμφάνιση άσκησης πιέσεων στο νόμισμα της χώρας στην προσπάθεια της κυβέρνησης να καλυφθεί το άνοιγμα του εμπορικού ισοζυγίου μέσω εκτεταμένης χρήσης του συναλλαγματικού αποθεματικού¹¹¹. Οι εξαγωγές έχουν μειωθεί δραματικά, καθώς αφού αποτελούνταν κυρίως από μέταλλα και πρώτες ύλες, προς το παρόν δεν υπάρχει αγορά για να απορροφηθούν¹¹².

¹⁰⁸ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 6 και Διάγραμμα 4, σελ. 116

¹⁰⁹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 7 και Διάγραμμα 5, σελ. 117

¹¹⁰ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 8 και Διάγραμμα 6, σελ. 118

¹¹¹ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την ΠΓΔΜ για το έτος 2008, ΕΒΕΑ

<http://www.acci.gr/accii/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx> (20/11/2009)

¹¹² Vladimir Gligorov, Macedonia: Relying on Fiscal Stimulus, Current Analyses and Forecasts No. 3

Series: wiiw Current Analyses and Forecasts

[http://www.wiiw.ac.at/balkan/files/data/FC3Macedonia.pdf\(20/11/2009\)](http://www.wiiw.ac.at/balkan/files/data/FC3Macedonia.pdf(20/11/2009))

Από το τρίτο τρίμηνο του 2008 η ανάπτυξη έχει ήδη αρχίσει να επιβραδύνεται, τόσο στη βιομηχανική παραγωγή, όσο και στο εξωτερικό εμπόριο. Η προσωπική κατανάλωση, όπως και οι επενδύσεις έχουν επίσης μειωθεί. Μεγάλο ποσοστό ατόμων απέσυραν τις τραπεζικές τους καταθέσεις σε εγχώριο νόμισμα, αλλά όχι και σε ξένα νομίσματα, με την πιστωτική δραστηριότητα ωστόσο να έχει μειωθεί σημαντικά. Είναι γεγονός ότι η ΠΓΔΜ δεν γλίτωσε της οικονομικής κρίσης, παρά τους υπολογισμούς της κυβέρνησης ότι η χώρα τους θα κατάφερνε να βγει αλώβητη από αυτήν την κρίση. Σύμφωνα με την κυβέρνηση της ΠΓΔΜ οι διεθνείς επενδυτές θα μετέφεραν τις διεθνείς δραστηριότητες τους στην ΠΓΔΜ, εξαιτίας έλλειψης προοπτικών σε άλλες χώρες, υποθέσεις που αποδείχτηκαν λανθασμένες και όχι ρεαλιστικές, με αποτέλεσμα η κρίση να εμφανίζει τα αποτελέσματά της στη χώρα νωρίτερα από το αναμενόμενο¹¹³.

Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος για το 60% των συνολικών εισαγωγών και το 47% των συνολικών εξαγωγών. Ο δεύτερος πιο σημαντικός εμπορικός εταίρος είναι οι γειτονικές χώρες των Δυτικών Βαλκανίων με περίπου 34% των εξαγωγών και περίπου 11% των εισαγωγών. Το 2007, η ΕΕ των 27 κρατών μελών αντιπροσώπευε περίπου το 75% των εισροών των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Για το έτος 2008 η ΕΕ παραμένει ο κυριότερος εμπορικός εταίρος, αντιπροσωπεύοντας το 77,4% του συνολικού εμπορίου¹¹⁴. Ακολουθεί η Σερβία και το Μαυροβούνιο με 14,2% του συνολικού εμπορίου, η Κροατία με 4,9%, ενώ η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η Αλβανία βρίσκονται στην 6^η και 8^η θέση αντίστοιχα στην κατάταξη των εμπορικών εταίρων της ΠΓΔΜ¹¹⁵. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008 οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων έφθασαν περίπου το 10% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με περίπου 3% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο κατά την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους¹¹⁶.

Διαχρονική Εξέλιξη Εμπορικού Ισοζυγίου πΓΔΜ (2004-2008) σε εκ. US\$

	2004	2005	2006	2007	2008	2008/07
ΕΞΑΓΩΓΕΣ (Χ)	1.675,9	2.042,3	2.400,7	3.356,2	3.978,2	+18,5%
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (Μ)	2.931,6	3.232,8	3.762,7	5.227,6	6.851,7	+31,1%
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	-1.255,7	-1.190,5	-1.284,9	-1.871,4	-2.873,5	+53,5%
% ΚΑΛΥΨΗΣ Χ/Μ	57,17%	63,17%	65,05%	64,20%	58,06%	---
ΟΓΚΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	4.607,5	5.275,1	6.163,4	8.583,8	10.829,9	+26,2%

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία πΓΔΜ

¹¹³ Vladimir Gligorov, ό,π

¹¹⁴ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 9, σελ. 119

¹¹⁵ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 9, σελ. 119

¹¹⁶ [http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-](http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/relation/index_en.htm(6/10/2009))

[countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/relation/index_en.htm\(6/10/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/relation/index_en.htm(6/10/2009))

4.7.2.1. Άμεσες Ξένες επενδύσεις

Αρκετές διεθνείς εταιρείες δραστηριοποιούνται στη χώρα είτε μέσω greenfield¹¹⁷ επενδύσεων είτε, συνηθέστερα, μέσω διαφόρων άλλων μορφών εξαγορών και ιδιωτικοποιήσεων. Ανάμεσα στους σημαντικότερους ξένους επενδυτές συμπεριλαμβάνονται οι εταιρείες Johnson Matthey (Ηνωμένο Βασίλειο), QBE Insurance Group Limited (Ηνωμένο Βασίλειο), Mobilkom Austria, EVN (Αυστρία), T-Home (Γερμανία), Societe Generale (Γαλλία), Johnson Controls (ΗΠΑ), Mittal Steel (Ολλανδία), Duferco (Ελβετία), και οι ελληνικών συμφερόντων ΕΛΠΕ, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Ελληνική Εταιρεία Εμφιάλωσης, και Όμιλος Τιτάν¹¹⁸. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας αναφορικά με το πεδίο των επενδύσεων το 2008 αλλά και με βάση ανεπίσημες πηγές, πρόκειται κυρίως για επενδύσεις στον τραπεζικό τομέα και για εξαγορές παρά για νέες άμεσες, παραγωγικές επενδύσεις (greenfield), καθώς μέχρι στιγμής, όσον αφορά στις τελευταίες, έχει πραγματοποιηθεί μόνον η επένδυση της αμερικανικής Johnson Controls' στη βιομηχανική ζώνη Bunardzik. Παράλληλα, το Ινστιτούτο της Βιέννης ανακοίνωσε ότι το επίπεδο των ξένων επενδύσεων στην πΓΔΜ το 2007 υπήρξε το χαμηλότερο ανάμεσα σε 20 χώρες της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενώ ανάλογη είναι και η εκτίμηση του ΔΝΤ για το 2008.

ΑΞΕ στην πΓΔΜ κατά έτος (2002 - 2008)

Έτος	Ποσό (σε εκατ. \$)
2002	105,6
2003	117,8
2004	323,0
2005	97,0
2006	424,2
2007	699,1
2008	598,5

Πηγή: Υπηρεσία για την Προσέλκυση Ξένων Επενδύσεων στην πΓΔΜ

¹¹⁷ δηλαδή επενδύσεις εκ του μηδενός

¹¹⁸ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την πΓΔΜ για το έτος 2008, ΕΒΕΑ

<http://www.acci.gr/accinfo/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx> (20/11/2009)

Προέλευση ΑΞΕ στην πΓΔΜ κατά χώρα για την περίοδο 1997-2007

Χώρα	% επί του συνόλου των ΑΞΕ
Ολλανδία	16,9
Ουγγαρία	16,6
Ελλάδα	15,2
Αυστρία	9,4
Ελβετία	6,6
Σλοβενία	6,5
Ηνωμένο Βασίλειο	4,0
Γερμανία	3,4
Λουξεμβούργο	2,8
Σερβία	2,6
Λοιπές χώρες	16,0

Πηγή: Υπηρεσία για την Προσέλκυση Ξένων Επενδύσεων στην πΓΔΜ

4.7.3. Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και στην Αλβανία

Η Αλβανία έχει ωφεληθεί από την ΕΕ μέσω των αυτόνομων εμπορικών μέτρων από το 2000. Το εμπόριο της Αλβανίας με την ΕΕ διευρύνθηκε μετά την έναρξη ισχύος της ενδιάμεσης συμφωνίας το Δεκέμβριο του 2006. Οι σημαντικότερες κατηγορίες εισαγωγών της Αλβανίας είναι: καύσιμα, ορυκτά, ηλεκτρική ενέργεια, κλωστοϋφαντουργικά, χημικά προϊόντα, τρόφιμα-ποτά-καπνός, μηχανολογικός εξοπλισμός και οχήματα και οι σημαντικότερες κατηγορίες εξαγωγών της Αλβανίας είναι κλωστοϋφαντουργικά, υποδήματα (μέρη υποδημάτων), ορυκτά και προϊόντα μετάλλου. Τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές αυξήθηκαν, αλλά το χάσμα μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών διευρύνθηκε με αποτέλεσμα την αύξηση του εμπορικού ελλείμματος, παρά το υψηλότερο ποσοστό αύξησης των εξαγωγών.

Από το 2004 μέχρι σήμερα, οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της ΕΕ προς και από την Αλβανία, αυξάνονται, με τις εξαγωγές να παραμένουν μεγαλύτερες από τις εισαγωγές¹¹⁹. Το ίδιο συμβαίνει και με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές της Αλβανίας προς και από την ΕΕ, με τις εισαγωγές να παραμένουν κατά πολύ μεγαλύτερες από τις εξαγωγές¹²⁰. Αναφορικά με το εμπόριο της Αλβανίας με τον υπόλοιπο κόσμο οι εισαγωγές και οι εξαγωγές της αυξάνονται με τις εισαγωγές να εμφανίζονται μεγαλύτερες από τις εξαγωγές¹²¹.

¹¹⁹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 10 και Διάγραμμα 7, σελ. 120

¹²⁰ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 11 και Διάγραμμα 8, σελ. 121

¹²¹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 12 και Διάγραμμα 9, σελ. 122

Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος της Αλβανίας και το 2007 το εμπόριο με την ΕΕ έφθασε το 74,5% του συνολικού εμπορίου της Αλβανίας. Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της Αλβανίας ανήλθαν σε 0,6 δισ. ευρώ και 1,8 δισ. ευρώ αντιστοίχως, ποσοστά που αντιστοιχούν στο 8,5% και 25,7% του ΑΕΠ. Για το έτος 2008, η ΕΕ αντιπροσωπεύει το 70,3% του συνολικού εμπορίου της Αλβανίας¹²². Σε σύνολο 50 εμπορικών εταίρων, η Σερβία και το Μαυροβούνιο κατέχουν την 7^η θέση με 2,1% του συνολικού εμπορίου, η ΠΓΔΜ την 8^η θέση με 2%, η Κροατία την 11^η με 0,9% και η Βοσνία –Ερζεγοβίνη την 17^η με 0,3%¹²³. Οι κυριότερες εισαγωγές της ΕΕ από την Αλβανία για το 2008 ήταν ποικίλα κατασκευαστικά προϊόντα, ενώ η κυριότερη εξαγωγή της ΕΕ προς την Αλβανία ήταν τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός μεταφορών¹²⁴.

Ανάμεσα στις μεταβατικές οικονομίες της Ευρώπης, των οποίων οι προοπτικές ανάπτυξης φαίνεται να προβληματίζουν, οι προβλέψεις ανάπτυξης για την Αλβανία φαίνονται θετικότερες. Είναι γεγονός πως μέχρι το τέλος του 2008, τα επισφαλή δάνεια είχαν φτάσει σε ιστορικά υψηλά ποσοστά, δηλαδή στο 5% του συνολικού χαρτοφυλακίου πιστώσεων και το τραπεζικό σύστημα βρέθηκε αντιμέτωπο με μια σοβαρή κρίση αξιοπιστίας, όταν οι Αλβανοί απέσυραν περισσότερα από 345 εκατ. ευρώ από τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους, δηλαδή πάνω από το 6% των συνολικών καταθέσεων. Ωστόσο, η παγκόσμια κρίση έχει γίνει αισθητή στην Αλβανία σε μικρότερο βαθμό, δεδομένης της περιορισμένης ενσωμάτωσης της χώρας στο διεθνές περιβάλλον αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κρίση μπορεί να διαρκέσει περισσότερο σε άλλες χώρες, η Αλβανία έχει κάθε προοπτική να ξεπεράσει την τρέχουσα αναταραχή δεδομένης της μικρότερης εξάρτησης της από τις εξαγωγές και τις πιστώσεις και του τεράστιου δυναμικού της για τη βασική υποδομή επενδύσεων, ένα μεγάλο μέρος των οποίων θα χρηματοδοτηθεί από διεθνείς οργανισμούς και ιδιωτικούς ξένους ανάδοχους¹²⁵.

¹²² Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 13, σελ.123

¹²³ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 13, σελ.123

¹²⁴ Βλ. Παράρτημα, Πίνακες 14 και 15, σελ.124

¹²⁵ Mario Holzner, Albania: The one-eye king, Current Analyses and Forecasts No. 3 Series: wiiw Current Analyses and Forecasts [http://www.wiiw.ac.at/balkan/files/data/FC3Albania.pdf\(12/10/2009\)](http://www.wiiw.ac.at/balkan/files/data/FC3Albania.pdf(12/10/2009))

4.7.3.1. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις¹²⁶

Το έτος 2006 τα αποθέματα των άμεσων ξένων επενδύσεων(ΑΞΕ) ανέρχονταν σε περίπου 1,07 δισ. ευρώ με την ΕΕ των 27 κρατών μελών να αντιπροσωπεύει περίπου το 79% του συνόλου των εισροών. Για το έτος 2007, οι άμεσες ξένες επενδύσεις ανέρχονται σε 2,1 δις \$. Ιδιαίτερα την περίοδο 2000-2006 οι ξένες άμεσες επενδύσεις ανήλθαν σε 1,45 δις \$, δηλαδή περίπου το 3,5% του ΑΕΠ. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις ανήλθαν σε 450 εκ.\$ για το 2007, που αποτελεί σχεδόν διπλασιασμό σε σχέση με το 2006 (260 εκ. Ε). Οι σημαντικότεροι ξένοι επενδυτές είναι η Ελλάδα και η Ιταλία. Παρόλα αυτά μόνον στο 5% των εγχώριων επιχειρήσεων υφίσταται συνολική ή μερική συμμετοχή ξένων κεφαλαίων, όταν στις υπόλοιπες χώρες της Ν.Α Ευρώπης το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 20%.

4.7.4. Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει ωφεληθεί από την ΕΕ μέσω των αυτόνομων εμπορικών μέτρων από το 2000, ενώ μετά την έναρξη ισχύος της ενδιάμεσης συμφωνίας, την 1η Ιουλίου 2008, η πρόσβαση των προϊόντων από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη στην διευρυμένη ΕΕ, και οι εξαγωγές της ΕΕ προς τη χώρα γίνονται υπό το καθεστώς παραχώρησης εμπορικών προτιμήσεων. Από το 2004 μέχρι σήμερα οι εξαγωγές και οι εισαγωγές της ΕΕ προς και από την Βοσνία-Ερζεγοβίνη αυξάνονται, με τις εξαγωγές να παραμένουν μεγαλύτερες από τις εισαγωγές¹²⁷. Το ίδιο συμβαίνει και με τις εισαγωγές και εξαγωγές της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης από και προς την ΕΕ, με τις εισαγωγές ωστόσο να παραμένουν σημαντικά μεγαλύτερες από τις εξαγωγές¹²⁸.

Αναφορικά με το εμπόριο της χώρας με τον υπόλοιπο κόσμο οι εισαγωγές και οι εξαγωγές της αυξάνονται με τις εισαγωγές να παραμένουν κατά πολύ μεγαλύτερες από τις εξαγωγές της¹²⁹. Η κύρια πηγή των εσόδων από εξαγωγές είναι τα μεταποιημένα προϊόντα (συμπεριλαμβανομένων των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, μηχανημάτων και εξοπλισμού μεταφορών και των πρώτων υλών)¹³⁰. Η ΕΕ αποτελεί τον κυριότερο εμπορικό εταίρο της χώρας και αντιπροσωπεύει το 63% των συνολικών

¹²⁶ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Αλβανία για το έτος 2007, ΕΒΕΑ
<http://www.acci.gr/acci/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx> (20/11/2009)

¹²⁷ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 16 και Διάγραμμα 10, σελ.125

¹²⁸ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 17 και Διάγραμμα 11, σελ.126

¹²⁹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 18 και Διάγραμμα 12, σελ.127

¹³⁰ http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/bosnia_and_herzegovina/relation/index_en.htm (3/10/2009)

εισαγωγών της και το 73% των συνολικών εξαγωγών. Οι χώρες της ΕΕ κάλυψαν το 2007 το 57,3% των εξαγωγών και το 47,8% των εισαγωγών της Β-Ε, ενώ συνέχισε η ίδια μεγάλη γεωγραφική συγκέντρωση με 6 χώρες (Κροατία, Σερβία, Σλοβενία, Γερμανία, Ιταλία και Αυστρία) να καλύπτουν άνω του 63,4% του συνολικού εξωτερικού εμπορίου της¹³¹. Για το έτος 2008 η ΕΕ αντιπροσώπευε το 65,5 % του συνολικού εμπορίου, με την Κροατία να βρίσκεται στην 2^η θέση αντιπροσωπεύοντας το 23,8%, την ΠΓΔΜ στην 5^η θέση αντιπροσωπεύοντας το 1% του συνολικού εμπορίου και την Αλβανία στην 12^η θέση αντιπροσωπεύοντας το 0,1%, σε σύνολο 50 εμπορικών εταίρων¹³².

Το εξωτερικό εμπόριο της Β-Ε παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια σημαντικά ελλείμματα και μεγάλη γεωγραφική συγκέντρωση, τόσο ως προς τις χώρες προορισμού (εξαγωγές), όσο και τις χώρες εφοδιασμού (εισαγωγές)¹³³. Αξίζει να αναφερθεί ότι έξι χώρες (Σλοβενία, Γερμανία, Ιταλία, Κροατία, Σερβία και Αυστρία) καλύπτουν τα 2/3 περίπου των συνολικών συναλλαγών της με αποτέλεσμα να απομένουν μικρές δυνατότητες για όλες τις υπόλοιπες χώρες.

4.7.4.1. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Κυριότερες χώρες προέλευσης (σωρευτικά) των επενδύσεων (με κριτήριο την χώρα προέλευσης των χρημάτων) είναι, κατά σειρά: η Αυστρία, η Σερβία, η Κροατία, η Σλοβενία, η Ελβετία, η Γερμανία, η Ολλανδία και η Ιταλία. Τα αποθέματα των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) ανέρχονται σε περίπου € 4,5 δισ. ευρώ, με την Ευρωπαϊκή Ένωση να αποτελεί τον κυριότερο εμπορικό εταίρο της χώρας, ενώ και σε σχέση με τις άμεσες ξένες επενδύσεις, οι οποίες το 2007 αντιπροσώπευαν το 44,2% του ΑΕΠ, η ΕΕ των 27 κρατών μελών αντιπροσώπευε το ήμισυ των συνολικών εισροών. Κατά το 2009 παρατηρήθηκε μείωση στην εισροή ξένου επενδυτικού κεφαλαίου, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, κατά 56%¹³⁴ και διαμορφώθηκαν στο ποσό των 228 εκατ. ευρώ. Μεγαλύτερος επενδυτής ήταν η αυστριακή Raiffeisen, με επενδύσεις 25,5 εκατ. ευρώ,

¹³¹ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Βοσνία-Ερζεγοβίνη για το έτος 2007, ΕΒΕΑ
<http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx> (20/11/2009)

¹³² Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 19, σελ.128

¹³³ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Βοσνία-Ερζεγοβίνη για το έτος 2007, ΕΒΕΑ
<http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx> (20/11/2009)

¹³⁴ σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Υπηρεσία Προώθησης Ξένων Επενδύσεων (FIPA).

και ακολουθεί η σλοβένικη Energogroup με 20 εκατ. ευρώ επενδύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες. Οι Σλοβένοι επενδυτές κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο στο σύνολο των ξένων επενδυτών το 2009, με επενδύσεις ύψους 46,3 εκατ. ευρώ. Την πρώτη πεντάδα των επενδυτών συμπληρώνουν η Αυστρία, η Κροατία, η Ρωσία και η Γερμανία¹³⁵.

Έτος	Ποσό σε εκατ. ευρώ
1999	166
2000	159
2001	133
2002	282
2003	338
2004	567
2005	478
2006	564
2007	1628

Σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Προσέλκυσης Ξένων Επενδύσεων

4.7.5. Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και το Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο έχει ωφεληθεί από την ΕΕ μέσω των αυτόνομων εμπορικών μέτρων από το 2000. Μετά την έναρξη ισχύος της ενδιάμεσης συμφωνίας, οι εξαγωγές της ΕΕ προς το Μαυροβούνιο τελούν υπό καθεστώς παραχώρησης εμπορικών προτιμήσεων, ενώ παράλληλα από την 1η Ιανουαρίου 2008 η πρόσβαση των προϊόντων του Μαυροβουνίου στην ΕΕ έχει επεκταθεί σημαντικά. Το 2007, τόσο οι εξαγωγές του Μαυροβουνίου, όσο και οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν, αντιπροσωπεύοντας αντιστοίχως 57% και 104,7% του ΑΕΠ, ενώ η κύρια πηγή των εσόδων από εξαγωγές είναι ο τουρισμός και η παραγωγή αλουμινίου. Η ΕΕ αποτελεί τον κυριότερο εμπορικό εταίρο της χώρας, ενώ οι κυριότερες εισαγωγές της ΕΕ από το Μαυροβούνιο είναι τα καύσιμα και τα προϊόντα εξόρυξης, κατέχοντας για τα έτη 2006

¹³⁵ [http://stock.ana-mpa.gr/articleview1.php?id=21907\(19/11/2009\)](http://stock.ana-mpa.gr/articleview1.php?id=21907(19/11/2009))

και 2008, το 86,5% και 73,8% αντίστοιχα, του συνόλου των εισαγωγών της ΕΕ από το Μαυροβούνιο¹³⁶.

Το 2008 και εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης οι εξαγωγές έπεσαν κατακόρυφα λόγω της χαμηλής τιμής του αλουμινίου, το σημαντικότερου εξαγωγίμου προϊόντος. Παράλληλα, οι εισαγωγές επίσης μειώθηκαν λόγω έλλειψης πιστώσεων και ξένης χρηματοδότησης, ενώ το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών ήταν της τάξης του 40% του ΑΕΠ. Πλέον ο βασικός παράγοντας που διέπει τις οικονομικές προοπτικές της χώρας είναι η απόδοση του τομέα του τουρισμού, όπου υπάρχει το ανησυχητικό ενδεχόμενο σε περίπτωση που παρουσιαστεί μια σημαντική πτώση στον συγκεκριμένο τομέα, σε συνδυασμό μάλιστα με μια αποτυχημένη υλοποίηση των προγραμματισμένων ξένων επενδύσεων, η οικονομία της χώρας να βυθιστεί σε παρατεταμένη ύφεση¹³⁷.

4.7.6. Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και τη Σερβία

Η Σερβία έχει ωφεληθεί από την ΕΕ μέσω των αυτόνομων εμπορικών μέτρων από το 2000. Ως αποτέλεσμα της απόφασης της Σερβίας να αρχίσει να εφαρμόζει τις διατάξεις της ενδιάμεσης συμφωνίας, η πρόσβαση των εξαγωγών της ΕΕ στην αγορά της Σερβίας βελτιώθηκε σημαντικά από την 1η Ιανουαρίου 2009. Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος της Σερβίας και η αύξηση του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και της Σερβίας υπήρξε ραγδαία από το 2000. Κατά τη διάρκεια του 2007, οι εξαγωγές και οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών από και προς την ΕΕ αυξήθηκαν, αντιστοίχως, σε 56% του συνόλου των εξαγωγών της χώρας και το 54% των συνολικών εισαγωγών της, σε σύγκριση με 53% και 49% για το 2006. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί πως η Σερβία έχει ένα μεγάλο εμπορικό έλλειμμα με την ΕΕ, καθώς το 2007, οι εξαγωγές της προς την ΕΕ ανήλθαν σε € 3,6 δισ. και οι εισαγωγές της από την ΕΕ σε € 7,4 δισ.¹³⁸. Οι κυριότερες εξαγωγές της Σερβίας προς την ΕΕ είναι τα γεωργικά προϊόντα (ζάχαρη, σμέουρα), τα λάστιχα, ο σίδηρος, ο χάλυβας και τα μηχανήματα, ενώ τα βασικά αγαθά που αγοράζονται από την ΕΕ είναι τα οχήματα, τα καύσιμα ντίζελ και τα φάρμακα. Για

¹³⁶ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 20 και Διάγραμμα 13, σελ.129

¹³⁷ Vladimir Gligorov, Montenegro: Banking Problems, Current Analyses and Forecasts No. 3 Series: wiiw Current Analyses and Forecasts [http://www.wiiw.ac.at/balkan/files/data/FC3Montenegro.pdf\(20/9/2009\)](http://www.wiiw.ac.at/balkan/files/data/FC3Montenegro.pdf(20/9/2009))

¹³⁸ http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/serbia/relation/index_en.htm (20/9/2009)

το έτος 2008 οι κυριότερες εισαγωγές της ΕΕ από την Σερβία ήταν τα κατασκευαστικά προϊόντα, κατέχοντας το 39,8% του συνόλου των εισαγωγών¹³⁹.

4.7.6.1. Άμεσες ξένες επενδύσεις

Οι ξένες επενδύσεις ανήλθαν το 2003 σε 1.205,7 εκ. δολ., το 2004 σε 776,6 εκ. δολάρια και το 2005 σε 1.244,6 εκ. δολάρια¹⁴⁰. Το 2007 παρουσιάστηκε σημαντική συρρίκνωση των ξένων επενδύσεων, που σε μεγάλο βαθμό αποδίδεται στην πολιτική αστάθεια που χαρακτήρισε τη χώρα. Έτσι, οι ξένες επενδύσεις ανήλθαν σε μόλις 1.601,6 εκ. δολάρια, ενώ το 2006 οι ξένες επενδύσεις είχαν παρουσιάσει σημαντική αύξηση, ανερχόμενες σε 3.398,7 εκ. δολάρια¹⁴¹. Οι καθαρές άμεσες ξένες επενδύσεις από χώρες της ΕΕ στη Σερβία για το έτος 2007 ανήλθαν σε περίπου 2.300,0 εκ. €¹⁴². Το 2008, οι ξένες επενδύσεις στη Σερβία κυμάνθηκαν περίπου στα επίπεδα του 2007 και ανήλθαν σε 1.809 εκ. €. Η παρατηρούμενη στασιμότητα αποδίδεται στην κατά το επισκοπούμενο έτος, έναρξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης¹⁴³.

4.7.7. Εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στην ΕΕ και το Κοσσυφοπέδιο¹⁴⁴

Το Κοσσυφοπέδιο έχει επωφεληθεί από την ΕΕ, μέσω των αυτόνομων εμπορικών προτιμήσεων από το 2000. Το 2007, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, όσο και οι εισαγωγές της χώρας αυξήθηκαν σε σύγκριση με το 2006, αντιπροσωπεύοντας το 11% και 52% αντιστοίχως του ΑΕΠ. Η κύρια πηγή των εσόδων του Κοσσυφοπεδίου από εξαγωγές είναι τα βασικά μέταλλα και προϊόντα βασικών μετάλλων. Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος του Κοσσυφοπεδίου με την ΕΕ των 27 κρατών μελών να αντιπροσωπεύει περισσότερο από το ήμισυ των συνολικών εισροών.

¹³⁹ Βλ. Παράρτημα, Πίνακας 21, σελ.130

¹⁴⁰ Ετήσια Έκθεση έτους 2007- Η Οικονομία της Σερβίας. Οικονομικές και Εμπορικές Σχέσεις με την Ελλάδα, ΕΒΕΑ [http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx\(10/12/2009\)](http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx(10/12/2009))

¹⁴¹ ό,π

¹⁴² ό,π

¹⁴³ Ετήσια Έκθεση Σερβίας 2008, ΕΒΕΑ

[http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx\(10/12/2009\)](http://www.acci.gr/acc/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx(10/12/2009))

¹⁴⁴ http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/kosovo/relation/index_en.htm

4.8. Χρηματοοικονομικά μέσα

Η κοινοτική βοήθεια υπέρ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης εφαρμοζόταν στο πλαίσιο των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1628/96¹⁴⁵ και (ΕΚ) αριθ. 3906/89¹⁴⁶ για τη θέσπιση του προγράμματος ΟΒΝΟΒΑ και του προγράμματος PHARE αντίστοιχα. Το πρόγραμμα CARDS (Κοινοτική βοήθεια για την ανασυγκρότηση, ανάπτυξη και σταθεροποίηση), σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2666/2000 του Συμβουλίου, της 5ης Δεκεμβρίου 2000¹⁴⁷, κατήργησε τον κανονισμό του ΟΒΝΟΒΑ και τροποποίησε τον κανονισμό του PHARE, θεσπίζοντας ένα ενιαίο πλαίσιο για την παροχή βοήθειας προς τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενώ πλέον από τις αρχές του 2007 έχει αντικατασταθεί από το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας (ΙΑΡ).

4.8.1. Πρόγραμμα CARDS (2000-2006)

Ο στόχος του προγράμματος CARDS ήταν η συμμετοχή των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης. Το πρόγραμμα αποσκοπούσε κυρίως στην ανασυγκρότηση, στη σταθεροποίηση της περιοχής, στην παροχή βοήθειας για την επιστροφή των προσφύγων και των εκτοπισθέντων, στη στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων, στην ανάπτυξη μιας βιώσιμης οικονομίας της αγοράς, στην καταπολέμηση της φτώχειας, στην ισότητα των φύλων, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση καθώς και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, την περιφερειακή, διεθνική, διεθνή και διαπεριφερειακή συνεργασία των δικαιούχων χωρών με τις χώρες της Ένωσης και άλλες χώρες της περιοχής.

¹⁴⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1628/96 του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1996 σχετικά με τη βοήθεια στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη, στην Κροατία, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996R1628:EL:HTML\(10/9/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996R1628:EL:HTML(10/9/2009))

¹⁴⁶ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 3906/89 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 1989 σχετικά με την οικονομική ενίσχυση υπέρ της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Πολωνίας
[http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Regulation&an_doc=1989&nu_doc=3906\(10/9/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Regulation&an_doc=1989&nu_doc=3906(10/9/2009))

¹⁴⁷ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2666/2000 του Συμβουλίου της 5ης Δεκεμβρίου 2000 για την παροχή βοήθειας προς την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Κροατία, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1628/96 και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 3906/89 και (ΕΟΚ) αριθ. 1360/90, και των αποφάσεων 97/256/ΕΚ και (ΕΟΚ) αριθ. 1999/311/ΕΚ
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:306:0001:0006:EL:PDF\(10/9/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2000:306:0001:0006:EL:PDF(10/9/2009))

Από την εν λόγω κοινοτική βοήθεια μπορούσαν να επωφεληθούν η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, καθώς και οι οντότητες που υπάγονται στη διαχείριση και δικαιοδοσία των Ηνωμένων Εθνών, οι ομοσπονδιακοί, περιφερειακοί και τοπικοί φορείς, οι δημόσιοι οργανισμοί και οι οργανισμοί του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι κοινωνικοί εταίροι, οι οργανώσεις στήριξης των επιχειρήσεων, οι συνεταιρισμοί, οι ενώσεις, τα ιδρύματα και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Η κοινοτική βοήθεια μπορούσε να έχει τη μορφή επενδυτικών προγραμμάτων και προγραμμάτων θεσμικής ανάπτυξης («institution building»). Ο προϋπολογισμός του CARDS για την περίοδο 2000-2006 ανήλθε σε 4,65 δις ευρώ, ενώ η συνολική χρηματοδοτική συνδρομή της ΕΕ για την επιδότηση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων (συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος CARDS), για την περίοδο 2000-2006, ανήλθε στο ποσό των 4,65 δις ευρώ¹⁴⁸.

4.8.2. Ο μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ)

Ο μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ), με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1085/2006 του Συμβουλίου της 17ης Ιουλίου 2006¹⁴⁹, αποτελεί τον δημοσιονομικό κοινοτικό μηχανισμό της προενταξιακής διαδικασίας για την περίοδο 2007-2013. Οι δικαιούχες χώρες χωρίζονται συναρτήσει του καθεστώτος τους σε δύο κατηγορίες, είτε ως υποψήφιες χώρες, οι οποίες υπάγονται στη διαδικασία προσχώρησης, είτε ως δυνάμει υποψήφιες χώρες, οι οποίες υπάγονται στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης. Ο ΜΠΒ αποτελεί έναν ευέλικτο μηχανισμό, ο οποίος χορηγεί βοήθεια ανάλογα με την πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί από τις δικαιούχες χώρες και από τις ανάγκες τους έτσι όπως αυτές προκύπτουν από τις αξιολογήσεις της Επιτροπής.

Το ΜΠΒ έχει πέντε πτυχές, οι οποίες αφορούν στη βοήθεια για τη μετάβαση και ενίσχυση των θεσμών, στη διασυννοριακή συνεργασία, στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων και στην αγροτική ανάπτυξη. Οι τρεις πρώτες πτυχές αφορούν τις υποψήφιες και τις δυνητικά υποψήφιες για προσχώρηση χώρες.

¹⁴⁸ [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18002_el.htm\(10/9/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18002_el.htm(10/9/2009))

¹⁴⁹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1085/2006 του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουλίου 2006 για τη θέσπιση μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (IPA)
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0082:0093:EL:PDF\(10/9/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0082:0093:EL:PDF(10/9/2009))

Αντίθετα, οι δύο τελευταίες πτυχές αφορούν αποκλειστικά τις υποψήφιες χώρες, με σκοπό να τις προετοιμάσουν ώστε να θεσπίσουν και να θέσουν σε εφαρμογή την πολιτική συνοχής καθώς και να διαχειριστούν τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Ο ΜΠΒ συμβάλλει επίσης στον στενότερο συντονισμό με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, την Παγκόσμια Τράπεζα και άλλους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Το ενδεικτικό έγγραφο για τον πολυετή σχεδιασμό παροχής βοήθειας σε πολλούς δικαιούχους για την περίοδο 2007-2009¹⁵⁰ καθορίζει τις κύριες προτεραιότητες χορήγησης πόρων για τα προγράμματα πολλών δικαιούχων, με περιφερειακό ή οριζόντιο χαρακτήρα, για τα οποία το ποσό ανέρχεται σε 401,4 εκατ. ευρώ και το ενδεικτικό έγγραφο για τον πολυετή σχεδιασμό παροχής βοήθειας σε πολλούς δικαιούχους για την περίοδο 2008-2010¹⁵¹, προβλέπει ένα ενδεικτικό χρηματοδοτικό πλαίσιο €458,4 εκατομμυρίων .

Η κοινοτική βοήθεια εξαρτάται από την τήρηση των δικαιούχων χωρών από τα βασικά στοιχεία που διέπουν τις σχέσεις τους με την ΕΕ, ιδίως την αποτελεσματική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Η παράλειψη τήρησης των απαιτήσεων αυτών θα μπορούσε να οδηγήσει στο Συμβούλιο σε διακοπή της χρηματοδοτικής ενίσχυσης.

4.9. Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανασυγκρότηση

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανασυγκρότηση(Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2667/2000 του Συμβουλίου, της 5ης Δεκεμβρίου 2000¹⁵²) είναι επιφορτισμένη με τη χορήγηση του μεγαλύτερου μέρους της κοινοτικής βοήθειας για τη Δημοκρατία του Μαυροβουνίου, τη Δημοκρατία της Σερβίας, συμπεριλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου και για την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

¹⁵⁰ COMMISSION DECISION,C(2007/2205) of 29/05/2007, establishing a Multi-Beneficiary Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007-2009
[http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_multibeneficiary_2007_2009_en.pdf\(29/11/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_multibeneficiary_2007_2009_en.pdf(29/11/2009))

¹⁵¹ COMMISSION DECISION establishing a Multi-Beneficiary Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2008-2010
[http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_multibeneficiary_2008_2010_en.pdf\(29/11/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/mipd_multibeneficiary_2008_2010_en.pdf(29/11/2009))

¹⁵² Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2667/2000 του Συμβουλίου της 5ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ανασυγκρότησης (ΕΕ L 306 της 7.12.2000, σ. 7)
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2000R2667:20061201:EL:PDF\(13/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2000R2667:20061201:EL:PDF(13/11/2009))

Η Υπηρεσία διαχειρίστηκε 282 εκατ. ευρώ κοινοτικών πόρων για το 2005, και περισσότερα από 2,6 δισ. ευρώ από τότε που ιδρύθηκε. Η πλειονότητα των πόρων αυτών προέρχεται από το πρόγραμμα CARDS. Αντίθετα, η Υπηρεσία δεν διαχειρίζεται το σύνολο των πόρων που έχουν χορηγηθεί στη Σερβία και Μαυροβούνιο και στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Η δράση της έχει κυρίως στόχο την ενίσχυση των τοπικών και κεντρικών διοικήσεων, ιδίως των υποδομών. Αφορά, συνεπώς, την ανάπτυξη των οικονομιών των σχετικών χωρών και στρέφεται σε σχέδια που έχουν κοινωνικό χαρακτήρα, ιδίως εκείνα που αφορούν τις μειονότητες, τις γυναίκες, τους πρόσφυγες και τους εκτοπισθέντες, την ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών και των μέσων ενημέρωσης.

4.10. Συνθήκη για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας

Με την απόφαση 2006/500/EK του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2006¹⁵³ για τη σύναψη της συνθήκης για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας, δημιουργήθηκε μια εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου στην οποία συμμετέχουν τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και τα 7 ευρωπαϊκά κράτη και εδάφη των Βαλκανίων. Τα μέλη της Ενεργειακής Κοινότητας είναι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Δημοκρατία του Μαυροβουνίου, η Σερβία, καθώς και η αποστολή των Ηνωμένων Εθνών για την προσωρινή διοίκηση του Κοσσυφοπεδίου κατ' εφαρμογή του ψηφίσματος 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, κράτη τα οποία καλούνται να υιοθετήσουν και υλοποιήσουν το Κοινοτικό Κεκτημένο που αφορά στην ενέργεια, στο περιβάλλον, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στον ανταγωνισμό. Η συνθήκη τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2006 για περίοδο δέκα ετών.

Στην συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα προβλέπεται η δημιουργία ολοκληρωμένης αγοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας στη Νοτιανατολική Ευρώπη η οποία θα δημιουργήσει σταθερό κανονιστικό και εμπορικό πλαίσιο, ικανό να προσελκύσει επενδύσεις σε δίκτυα φυσικού αερίου, στην ηλεκτροπαραγωγή και σε δίκτυα μεταφοράς, ώστε όλα τα συμβαλλόμενα μέρη να έχουν σταθερό και συνεχή εφοδιασμό με φυσικό αέριο και ηλεκτρική ενέργεια, στοιχείο ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική σταθερότητα. Παράλληλα, παρέχει το

¹⁵³2006/500/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2006, για τη σύναψη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα
[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006D0500:EL:HTML\(29/11/2009\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006D0500:EL:HTML(29/11/2009))

οικονομικό και νομικό πλαίσιο με σκοπό τη δημιουργία ενός ενιαίου χώρου εμπορίας ενέργειας, την προώθηση του ενεργειακού ανταγωνισμού στην περιοχή και την αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας στην ενέργεια, τη βελτίωση της ασφάλειας τροφοδοσίας και τη βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος. Η συνθήκη αυτή δημιουργεί μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών μια αγορά ενέργειας χωρίς εσωτερικά σύνορα, στην οποία απαγορεύονται η επιβολή τελωνειακών δασμών και ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές και εξαγωγές δικτυακής ενέργειας καθώς και όλα τα μέτρα με ανάλογο αποτέλεσμα¹⁵⁴.

4.11. Επτά κράτη- Διαφορετικές ανάγκες Χρηματοδότησης

4.11.1. Κροατία

Η Κροατία λαμβάνει χρηματοδοτική βοήθεια βάσει του μέσου προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ) για τη χρονική περίοδο 2007-2013, με κύριο στόχο την στήριξη της προετοιμασίας της για την προσχώρησή της. Το ΜΠΒ αντικατέστησε τα μέχρι πρότινος μέσα Phare και ISPA, τα οποία ίσχυαν για τη χρονική περίοδο 2005-2006, SAPARD (2006) και CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation). Η ΕΕ, με την «συγχώνευση» των προγραμμάτων PHARE, ISPA, SAPARD και CARDS στο IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance), εστιάζει περισσότερο την προσοχή της στην βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος, δηλαδή στους τομείς της βελτίωσης της απόδοσης της Δημόσιας Διοίκησης, της έγκαιρης παροχής Δικαιοσύνης και εφαρμογής των δικαστικών αποφάσεων και της αντιμετώπισης της διαφθοράς.

Η προβλεπόμενη βοήθεια στο πλαίσιο του ΜΠΒ περιλαμβάνει το πολυετές ενδεικτικό χρηματοδοτικό πλαίσιο(ΠΕΧΠ) για τη χρονική περίοδο 2009-2011 και την ενίσχυση που προβλέπεται για την Κροατία, δηλαδή 749,8 εκατ. ευρώ (συμπεριλαμβανομένων και του 2007 και 2008)¹⁵⁵. Για τα 2008, 2009, 2010 και 2011 έχουν προβλεφθεί κονδύλια IPA ύψους 146, 151,2, 154,2 και 157,2 εκ. ευρώ αντίστοιχα¹⁵⁶. Η χώρα λαμβάνει παράλληλα χρηματοδοτήσεις (δάνεια και μη επιστρέψιμες ενισχύσεις) από

¹⁵⁴ Οι εξαιρέσεις αφορούν λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας, προστασίας της υγείας και ζωής ανθρώπων, ζώων ή φυτών και προστασίας της βιομηχανικής ή της εμπορικής ιδιοκτησίας.

¹⁵⁵ http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/e50024_el.htm (29/10/2009)

¹⁵⁶ Η οικονομία της Κροατίας, προγράμματα χρηματοδότησης έργων (Ιανουάριος 2008), σελ. 5 [http://www.agora.mfa.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=57&fid=16164#\(29/11/2009\)](http://www.agora.mfa.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=57&fid=16164#(29/11/2009))

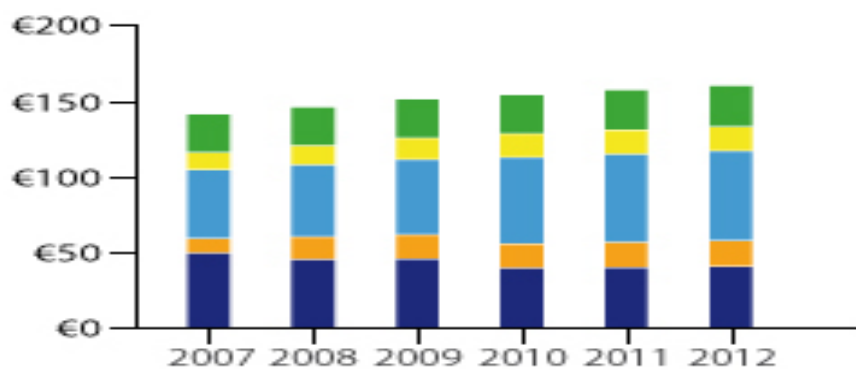
την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ), στο πλαίσιο της εντολής εξωτερικού δανεισμού που καλύπτει τις γείτονες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχει σημαντική αδυναμία απορρόφησης ικανού ποσοστού πόρων όπως π.χ. στην αγροτική ανάπτυξη (πρόγραμμα SAPARD), οφειλόμενη κυρίως στην έλλειψη υποδομών υπηρεσιών υποβολής προγραμμάτων των αγροτικών επιχειρήσεων αλλά και κάλυψης προϋποθέσεων οικονομικών δεικτών που τίθενται από την Κοινότητα. Επίσης μεγάλα τμήματα των προγραμμάτων υπογράφονται και υλοποιούνται με καθυστέρηση λόγω των κροατικών αδυναμιών στον προγραμματισμό¹⁵⁷. Λόγω των αδυναμιών αυτών στις αρχές του 2008 η Επιτροπή πάγωσε πόρους του Phare, ύψους 52 εκ. ευρώ και 5εκ. ευρώ του IPA, σε μία προσπάθεια πίεσης των κροατικών Αρχών προς την βελτίωση της προετοιμασίας, επεξεργασίας και υποβολής των σχετικών χρηματοδοτούμενων έργων. Η άρση του παγώματος ξεκίνησε σταδιακά την άνοιξη και ήρθη στα τέλη Ιουλίου 2008.

¹⁵⁷ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Οικονομία της Κροατίας, ΕΒΕΑ
[http://www.acci.gr/acci/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx\(20/11/2009\)](http://www.acci.gr/acci/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx(20/11/2009))

Ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά συνιστώσα για την περίοδο 2007-2012 (σε εκατ. Ευρώ)

Συνιστώσα	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■Μεταβατική περίοδος και θεσμική ανάπτυξη	49,6	45,3	45,6	39,4	39,9	40,8
■Διασυνοριακή συνεργασία	9,6	14,7	15,8	16,2	16,5	16,8
■Περιφερειακή Ανάπτυξη	45,0	47,6	49,7	56,8	58,2	59,3
■Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	11,3	12,7	14,2	15,7	16,0	16,0
■Αγροτική Ανάπτυξη	25,5	25,6	25,8	26,0	26,5	27,2
ΣΥΝΟΛΟ	141,2	146,0	151,2	154,2	157,2	160,4

4.11.2. Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Η ΠΓΔΜ λαμβάνει οικονομική ενίσχυση προκειμένου να εκπληρώσει τα κριτήρια ένταξης. Η εταιρική σχέση προσχώρησης χρησιμεύει ως εργαλείο αναφοράς για τον καθορισμό των διαφόρων τομέων στους οποίους διατίθενται συγκεκριμένα κεφάλαια, βάση των προτεραιοτήτων που αναφέρονται στην εταιρική σχέση με την ΕΕ. Για την περίοδο 2007-2013, το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) είναι το μοναδικό χρηματοδοτικό μέσο για τις υποψήφιες χώρες και τις δυνάμει υποψήφιες χώρες. Αντικαθιστά το πρόγραμμα CARDS, το χρηματοδοτικό μέσο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, που καλύπτει την περίοδο 2000-2006, περιόδος κατά την οποία διατέθηκαν για την ΠΓΔΜ, συνολικά 298,2 εκατομμύρια ευρώ. Η χρηματοδοτική συνδρομή για τα εθνικά προγράμματα στο πλαίσιο του IPA για την περίοδο 2007-2010 ανέρχεται σε 401,1 εκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με το πολυετές ενδεικτικό δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΕΔΠ) για το 2009-2011 (συμπεριλαμβανομένων των 2007 και 2008), ενώ συγκεκριμένα για το έτος 2008, η κατανομή των κεφαλαίων ανήλθε σε 70,2 εκ.ευρώ¹⁵⁸. Ταυτόχρονα, η ΠΓΔΜ λαμβάνει πιστώσεις από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE), κυρίως στο πλαίσιο του μηχανισμού για τη χορήγηση περιφερειακών δανείων προς νοτιοανατολικούς γείτονες της ΕΕ.

Ωστόσο, συχνές είναι οι αναφορές από μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην καθυστέρηση υλοποίησης του IPA στην ΠΓΔΜ λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων από μέρους της δημόσιας διοίκησης της χώρας, ενώ χαρακτηριστική είναι και η καθυστέρηση στη μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων για τη διαχείριση των κονδυλίων του IPA στην πλευρά της ΠΓΔΜ με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος να χαθεί σημαντικό μέρος των κονδυλίων. Παράλληλα, η ΠΓΔΜ, λόγω θεσμικών αδυναμιών, απέτυχε να αξιοποιήσει περίπου 160 εκατ. ευρώ από τα ευρωπαϊκά προενταξιακά ταμεία για την περίοδο 2007-2008, ενώ πλέον η χώρα έχει στη διάθεσή της άλλα 300 εκατ. ευρώ, τα οποία θα πρέπει να απορροφήσει έως το 2013. Ωστόσο οι αρμόδιοι φορείς μέσω των οποίων θα πρέπει να γίνει η διανομή των εν λόγω κονδυλίων, δεν διαθέτουν ακόμη την απαραίτητη πιστοποίηση και ως εκ τούτου δεν έχουν αρχίσει να λειτουργούν¹⁵⁹.

¹⁵⁸ http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/r18013_en.htm (10/10/2009)

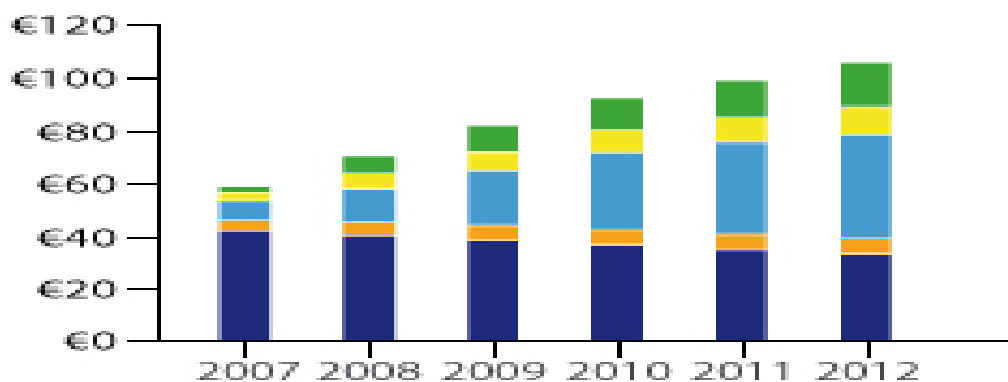
¹⁵⁹ Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την ΠΓΔΜ για το έτος 2008, EBEA
[http://www.acci.gr/accii/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx\(20/11/2009\)](http://www.acci.gr/accii/BusinessSupport/CountriesFinancialReports/tabid/517/language/el-GR/Default.aspx(20/11/2009))

Μερικά σημαντικά σημεία της βοήθειας προς την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας¹⁶⁰ ήταν η ενίσχυση της δικαστικής εξουσίας, μέσω της υποστήριξης της εφαρμογής βάσης δεδομένων στον τομέα του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, σχέδιο το οποίο υπολογίζεται στα 1,6 εκατ. €, η βελτίωση του υπάρχοντος συστήματος ραδιοεπικοινωνίας και η αναβάθμιση των συνοριακών σταθμών της χώρας, έργο το οποίο ανέρχεται σε 5.95 εκατ. €, η παροχή τεχνικής και υλικής βοήθεια σε ιδρύματα, που παίζουν βασικό ρόλο στην εξασφάλιση των κατάλληλων επιπέδων διαφάνειας, έργο το οποίο ανέρχεται σε 2,4 εκατ. €. και η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας της κεντρικής και της τοπικής αυτοδιοίκησης στον τομέα της περιβαλλοντικής διαχείρισης, ειδικά στους τομείς της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και της διαχείρισης των αποβλήτων, έργο το οποίο ανέρχεται σε 3,1 εκατ. €.

¹⁶⁰ http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/financial-assistance/index_en.htm(10/10/2009)

Ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά συνιστώσα για την περίοδο 2007-2012 (σε εκατ. Ευρώ)

Συνιστώσα	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■Μεταβατική περίοδος και θεσμική ανάπτυξη	41,6	41,1	38,1	36,3	34,5	32,9
■Διασυνοριακή συνεργασία	4,1	4,0	5,5	5,6	5,7	5,9
■Περιφερειακή ανάπτυξη	7,4	12,3	20,8	29,4	35,0	39,4
■Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	3,2	6,0	7,1	8,4	9,4	10,5
■Αγροτική ανάπτυξη	2,1	6,7	10,2	12,5	14,0	16,9
ΣΥΝΟΛΟ	58,5	70,2	81,8	92,3	98,7	105,8

4.11.3. Αλβανία

Η Αλβανία λαμβάνει οικονομική ενίσχυση προς υποστήριξη της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μέσω του Μέσου προενταξιακής Βοήθειας(IPA), το οποίο αντικαθιστά το πρόγραμμα CARDS για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, σύμφωνα με το οποίο, κατά την περίοδο 2000-2006, διετεθή συνολικό ποσό 315,5 εκατομμυρίων ευρώ στην Αλβανία. Το ποσό της οικονομικής βοήθειας προς την Αλβανία στο πλαίσιο του IPA για την περίοδο 2007-2010 ανέρχεται σε 306,1 εκατομμύρια, σύμφωνα με το πολυετές ενδεικτικό δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΕΔΠ) για την περίοδο 2008-2010, καθώς και για το έτος 2007. Όπως ορίζεται στο πολυετές ενδεικτικό δημοσιονομικό πλαίσιο, το ενδεικτικό πολυετές έγγραφο προγραμματισμού για την περίοδο 2007-2009 για την Αλβανία δείχνει την κατανομή της χρηματοδότησης που βασίζεται σε δύο συνιστώσες του IPA, δηλαδή την «υποστήριξη για τη μετάβαση και τη θεσμική ανάπτυξη» και την «διασυνοριακή συνεργασία». Η κατανομή για το 2008 ανέρχεται σε 70.7 εκ. ευρώ¹⁶¹.

Η Αλβανία ανήκει επίσης στις επιλέξιμες για χρηματοδότηση χώρες από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ), κυρίως στο πλαίσιο της προενταξιακής εντολής, εντολή η οποία καλύπτει τις υποψήφιες για ένταξη στην ΕΕ χώρες και τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Η χρηματοδότηση που παρέχεται από την ΕΤΕ, λαμβάνει τη μορφή επιχορηγήσεων και δανείων.

Ένα από τα μεγαλύτερα έργα, τα οποία υποστηρίζει η ΕΕ, είναι η βελτίωση της υγείας και των περιβαλλοντικών συνθηκών σε τέσσερις παράκτιες περιοχές της Αλβανίας με την κατασκευή ενός επαρκούς και βιώσιμου δικτύου υδροδότησης και αποχέτευσης των υποδομών. Το συνολικό κόστος του έργου ανέρχεται στα 25,5 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων η ΕΕ συνεισφέρει τα 24 εκατ. Παράλληλα, μερικά σημαντικά σημεία βοήθειας¹⁶² προς την Αλβανία αφορούν στην προετοιμασία των αλβανικών αρχών για την αποκεντρωμένη διαχείριση της βοήθειας της ΕΕ, έργο το οποίο βοηθά τη θέσπιση των αναγκαίων δομών και λειτουργιών για τη διαχείριση των κοινοτικών πόρων και ανέρχεται στο 1 εκατ. €. Επίσης, με 5,5 εκατ. €, η ΕΕ στηρίζει την αποστολή της βοήθειας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην Αλβανία (PAMECA III), η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση των επιδόσεων της αλβανικής αστυνομίας και ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των Αλβανών πολιτών στην αστυνομική δύναμη. Παράλληλα, έχουν

¹⁶¹ [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18011_en.htm\(10/10/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18011_en.htm(10/10/2009))

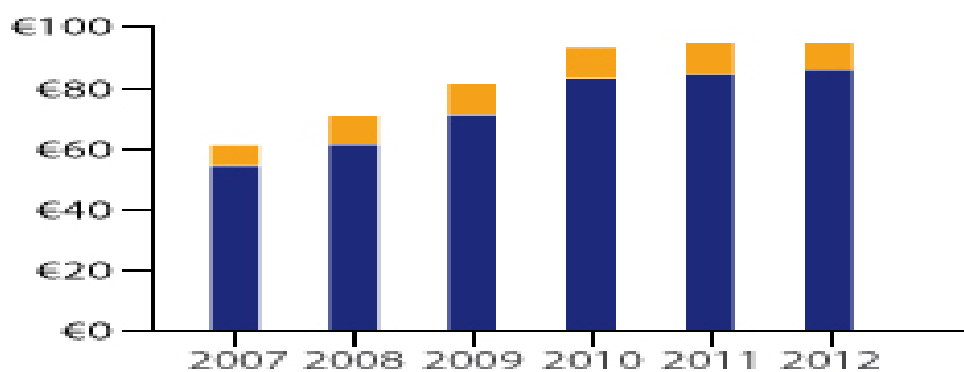
¹⁶² [http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/albania/financial-assistance/index_en.htm\(10/10/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/albania/financial-assistance/index_en.htm(10/10/2009))

δαπανηθεί 10 εκ. ευρώ, για την ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων κράτησης στην Αλβανία, έργα τα οποία ενισχύουν την ικανότητα του αλβανικού δικαστικού και σωφρονιστικού συστήματος, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα, μέσω της μείωσης του υπερπληθυσμού και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων. Αναφορικά με την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του ιδιωτικού τομέα, καθώς και την δημιουργία ενός υγιούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος για τις επενδύσεις και την απασχόληση, έχουν επενδυθεί 3,4 εκατομμύρια ευρώ, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά συνιστώσα για την περίοδο 2007-2012 (σε εκατ. Ευρώ)

Συνιστώσα	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■ Μεταβατική περίοδος και θεσμική ανάπτυξη	54,3	62,1	70,9	82,7	84,3	85,9
■ Διασυνοριακή συνεργασία	6,6	8,5	10,2	10,4	10,6	10,9
ΣΥΝΟΛΟ	61,0	70,7	81,2	93,2	95,0	96,9

4.11.4. Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) αποτελεί τη βάση για τη χρηματοδοτική βοήθεια στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη κατά την περίοδο 2007-2013. Κατά την περίοδο 2000-2006, η βοήθεια ανήλθε σε 502,8 εκατομμύρια ευρώ μέσω του προγράμματος CARDS, ενώ το ποσό της οικονομικής βοήθειας για τα εθνικά προγράμματα στο πλαίσιο του IPA για την περίοδο 2007-2011 ανέρχεται σε 440,1 εκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με το πολυετές ενδεικτικό δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΕΔΠ) για την περίοδο 2009-2011. Η κατανομή για το 2008 ανέρχεται σε € 74,8 εκατομμύρια¹⁶³.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη ανήκει επίσης στις επιλέξιμες για χρηματοδότηση χώρες από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ), κυρίως στο πλαίσιο της εντολής για τη χορήγηση περιφερειακών δανείων προς τους νοτιοανατολικούς γείτονες της ΕΕ, εντολή η οποία καλύπτει τις υποψήφιες για ένταξη στην ΕΕ χώρες και τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Η χρηματοδότηση που παρέχεται από την ΕΤΕ, λαμβάνει τη μορφή επιχορηγήσεων και δανείων.

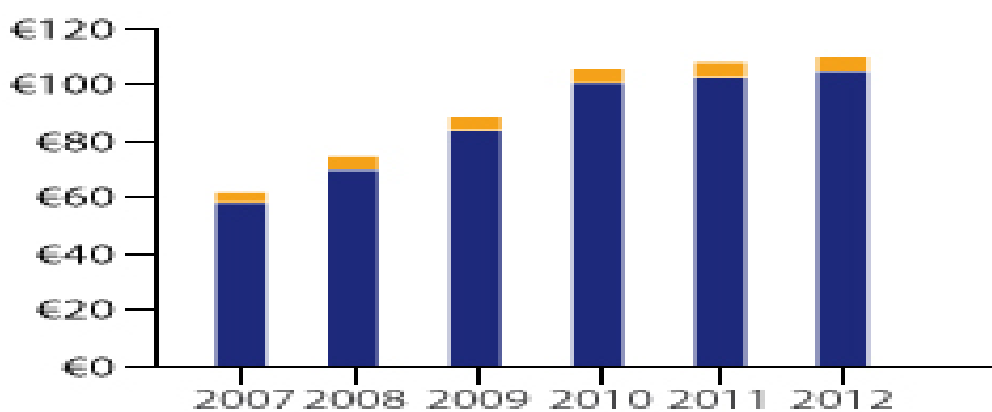
Μερικά σημαντικά σημεία βοήθειας της ΕΕ προς τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη¹⁶⁴, αφορούν τον τομέα της δημόσιας διοίκησης, όπου η ΕΕ υποστηρίζει το βοσνιακό σύστημα διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων (HRM) στον τομέα της κατάρτισης των δημόσιων υπαλλήλων με 500.000 ευρώ και τον τομέα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, όπου η ΕΚ υποστηρίζει την κατασκευή μιας φυλακής υψηλής ασφαλείας στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, έργο που ανέρχεται σε € 4 εκατ. ευρώ. και υποστηρίζεται και από άλλους χορηγούς, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Σουηδία και η Ολλανδία και συμβάλλει στη συνολική ενίσχυση του κράτους δικαίου στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Παράλληλα, η ΕΕ στηρίζει την περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη και την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, έργο το οποίο ανέρχεται στα 4 εκατ. €.

¹⁶³ [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18012_en.htm\(10/10/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18012_en.htm(10/10/2009))

¹⁶⁴ [http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/bosnia_and_herzegovina/financial-assistance/index_en.htm\(10/10/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/bosnia_and_herzegovina/financial-assistance/index_en.htm(10/10/2009))

Ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά συνιστώσα για την περίοδο 2007-2012 (σε εκατ. Ευρώ)

Συνιστώσα	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■ Μεταβατική περίοδος και θεσμική ανάπτυξη	58,1	69,8	83,8	100,6	102,6	104,7
■ Διασυνοριακή Συνεργασία	3,9	4,9	5,2	5,3	5,4	5,5
ΣΥΝΟΛΟ	62,1	74,8	89,1	106,0	108,1	110,2

4.11.5. Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο ανήκει στις επιλέξιμες χώρες για χρηματοδότηση από το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) για την περίοδο 2007-2013. Στο τέλος του πολυετούς ενδεικτικού δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο 2008-2010 (συμπεριλαμβανομένου του έτους 2007), η ενίσχυση που προβλέπεται για το Μαυροβούνιο ανέρχεται σε 131,3 εκατομμύρια ευρώ για τα εθνικά προγράμματα, ενώ συγκεκριμένα η κατανομή για το 2008 ανήλθε σε 32.6 εκατ. Ευρώ. Το IPA αντικαθιστά το πρόγραμμα CARDS, το οποίο ήταν το χρηματοδοτικό μέσο για τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης για την περίοδο 2000-2006, περίοδος κατά την οποία η χρηματοδοτική βοήθεια υπέρ του Μαυροβουνίου, μαζί με τη Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο, ανήλθε σε 2.559,8 εκατ. ευρώ¹⁶⁵. Επιπλέον, το Μαυροβούνιο λαμβάνει χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE), κυρίως στο πλαίσιο της περιφερειακής εντολής δανειοδότησης υπέρ των νοτιοανατολικών γειτονικών χωρών, η οποία λαμβάνει τη μορφή επιχορηγήσεων και δανείων.

Μερικά σημαντικά σημεία της βοήθειας στο πλαίσιο του IPA 2008 προς το Μαυροβούνιο¹⁶⁶ αφορούν τη δημιουργία θεσμών (όπου € 4,3 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για τη βελτίωση του νομικού πλαισίου για την αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων στην τοπική αυτοδιοίκηση), τη μεταρρύθμιση του δικαστικού τομέα (όπου η ΕΕ θα διαθέσει 1,5 εκατ. € για σχέδιο που αποσκοπεί στην υποστήριξη της κυβέρνησης του Μαυροβουνίου στην αντιμετώπιση των αναγκών των προσφύγων και των εκτοπισμένων¹⁶⁷), τα οικονομικά κριτήρια (όπου € 1,2 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις μικρές και τις αγροτικές επιχειρήσεις), τη μεταρρύθμιση της αστυνομίας (όπου τεχνική βοήθεια ύψους 1 εκατ. € θα διατεθεί για την τελωνειακή διοίκηση του Μαυροβουνίου για να εξασφαλίσει ότι διαθέτει τόσο την ικανότητα όσο και το νομικό πλαίσιο για τη διευκόλυνση του νόμιμου εμπορίου). Παράλληλα, ενίσχυση των 2,45 εκατομμυρίων € θα υποστηρίξει την υλοποίηση της στρατηγικής του Μαυροβουνίου για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, προκειμένου να εξασφαλιστεί το καθεστώς ελεγχόμενων και ασφαλών συνόρων.

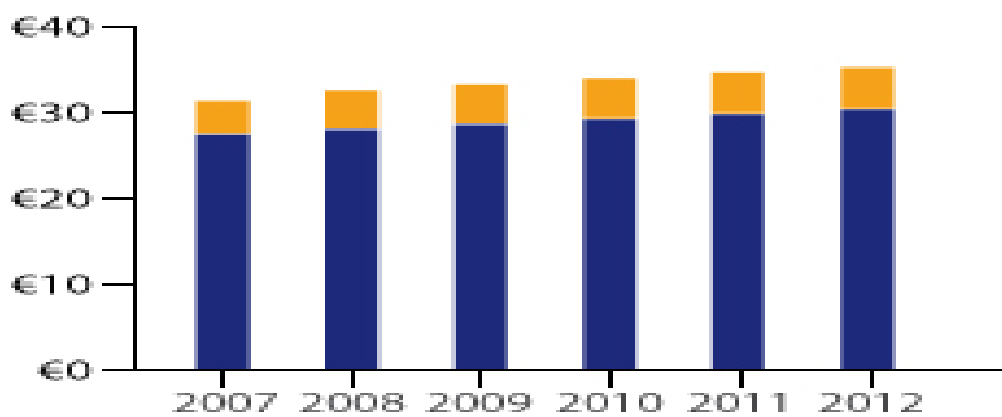
¹⁶⁵ [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18014_en.htm\(10/10/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18014_en.htm(10/10/2009))

¹⁶⁶ [http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/montenegro/financial-assistance/index_en.htm\(10/10/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/montenegro/financial-assistance/index_en.htm(10/10/2009))

¹⁶⁷ Το Μαυροβούνιο φιλοξενεί περίπου 25.000 πρόσφυγες και εκτοπισθέντες, πολλοί από τους οποίους δεν έχουν επαρκή στέγαση ή εισόδημα

Ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά συνιστώσα για την περίοδο 2007-2012 (σε εκατ. Ευρώ)

Συνιστώσα	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■ Μεταβατική περίοδος και θεσμική ανάπτυξη	27,4	28,1	28,6	29,2	29,8	30,4
■ Διασυνοριακή Συνεργασία	3,9	4,4	4,6	4,7	4,8	4,9
ΣΥΝΟΛΟ	31,4	32,6	33,3	34,0	34,7	35,4

4.11.6. Σερβία

Η Σερβία, συμπεριλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου ανήκουν στις χώρες εκείνες οι οποίες δέχονται τη χρηματοδότηση του μέσου προενταξιακής βοήθειας (IAP) για τη χρονική περίοδο 2007-2013, το οποίο διαδέχεται το πρόγραμμα CARDS για την περίοδο 2000-2006, βάσει του οποίου η χρηματοδοτική ενίσχυση υπέρ της Σερβίας και του Κοσσυφοπεδίου, συμπεριλαμβανομένου και του Μαυροβουνίου, έχει ανέλθει σε 2.559,8 εκατ. ευρώ. Μετά το τέλος του πολυετούς ενδεικτικού χρηματοδοτικού πλαισίου (ΠΕΔΠ) για τη χρονική περίοδο 2009-2011 (συμπεριλαμβανομένου του 2007 και του 2008), το ποσό ενίσχυσης ανέρχεται σε 4976,8 εκατ. ευρώ για τη Σερβία και σε 395,1 εκατ. ευρώ για το Κοσσυφοπέδιο, ενώ η κατανομή για τη Σερβία για το 2008 ανήλθε σε €190.9 εκατ¹⁶⁸.

Ταυτοχρόνως, η Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο ανήκουν στις επιλέξιμες χώρες για τις χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ETE), κυρίως στο πλαίσιο του εξωτερικού δανεισμού των γειτονικών χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι οποίες λαμβάνουν τη μορφή μη επιστρέψιμων ενισχύσεων και δανείων. Ωστόσο παρότι το Κοσσυφοπέδιο είχε υπογράψει συμφωνία πλαίσιο με την ETE το 2005, δεν έχει ακόμα λάβει χρηματοδοτήσεις από την τράπεζα.

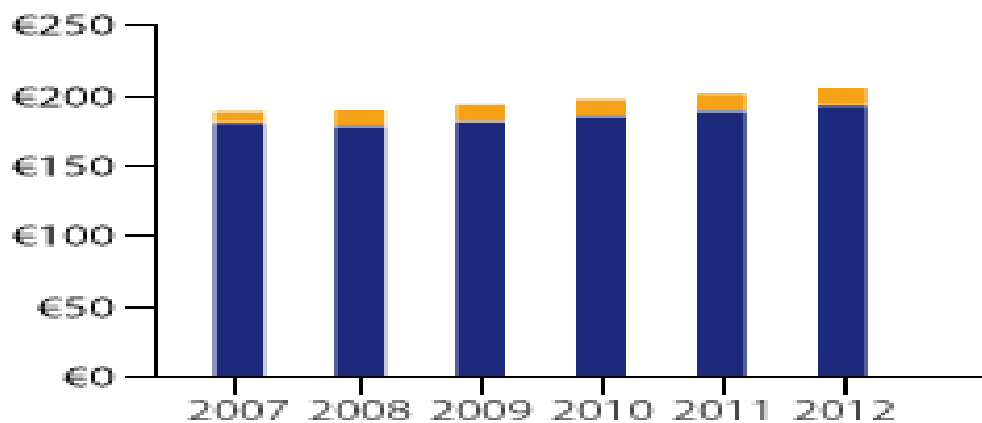
Μερικά σημαντικά σημεία της βοήθειας της ΕΕ προς τη Σερβία¹⁶⁹ στο πλαίσιο του IPA για το 2008 αφορούν τη δημόσια διοίκηση, όπου 2 εκατ. € δαπανήθηκαν με στόχο την αύξηση του επιπέδου και της αποτελεσματικότητας του προσωπικού της Εθνικής Τράπεζας της Σερβίας με σκοπό την επίτευξη της εναρμόνισης με την κοινοτική εσωτερική ρύθμιση της αγοράς τη δημόσια διοίκηση. Παράλληλα, €45,4 εκατομμύρια κατευθύνθηκαν προς την ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την βελτίωση της τοπικής διακυβέρνησης. Επίσης, 6 εκατ. € δαπανήθηκαν για τη στήριξη και την ένταξη των πιο ευάλωτων οικογενειών προσφύγων στην Σερβία, καθώς και για τη βελτίωση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας των εισαγγελικών αρχών και του σωφρονιστικού συστήματος (4,5 εκατ. €). Τέλος, το IPA συνέβαλλε με € 3 εκατ. ευρώ για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των νέων και των υφιστάμενων επιχειρήσεων.

¹⁶⁸ [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18015_en.htm\(10/10/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18015_en.htm(10/10/2009))

¹⁶⁹ [http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/serbia/financial-assistance/index_en.htm\(10/10/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/serbia/financial-assistance/index_en.htm(10/10/2009))

Ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά συνιστώσα για την περίοδο 2007-2012 (σε εκατ. Ευρώ)

Συνιστώσα	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■Μεταβατική περίοδος και θεσμική ανάπτυξη	181,4	179,4	182,5	186,2	189,9	193,8
■Διασυνοριακή συνεργασία	8,2	11,4	12,2	12,4	12,7	12,9
ΣΥΝΟΛΟ	189,7	190,9	194,8	198,7	202,7	206,8

4.11.7. Κοσσυφοπέδιο

Η πολιτική και χρηματοδοτική δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Κοσσυφοπέδιο είναι διττή και αφορά τη θεσμική και κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Αναταποκρινόμενη στο αίτημα του Συμβουλίου να χρησιμοποιήσει κοινοτικά μέσα για να προωθήσει την οικονομική και πολιτική ανάπτυξη του Κοσσυφοπεδίου, η Επιτροπή διοργάνωσε μια διάσκεψη δωρητών στις Βρυξέλλες, στις 11 Ιουλίου 2008, κατά τη διάρκεια της οποίας οι αρχές του Κοσσυφοπεδίου παρουσίασαν ένα πλαίσιο δαπανών για την περίοδο 2009-2011, για το οποίο υπολογίζεται η ανάγκη 1,1 δισ. ευρώ περίπου, με σκοπό την διασφάλιση της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης για τα επόμενα τρία χρόνια. Η διεθνής κοινότητα υποσχέθηκε το ποσό ύψους 1,2 δισεκατομμυρίων € (συμπεριλαμβανομένων περίπου 100 εκατ. € για τη δημιουργία ενός ταμείου σταθεροποίησης για ενδεχόμενες υποχρεώσεις), ενώ η ΕΕ από την πλευρά της, υποσχέθηκε € 508 εκατομμύρια, εδραιώνοντας έτσι το Μέσο προενταξιακής βοήθειας (IPA). Τα κράτη μέλη της ΕΕ δεσμεύτηκαν επιπλέον για την παροχή 286 εκατ. ευρώ¹⁷⁰.

Κατά τη διάρκεια του έτους 2007, το Κοσσυφοπέδιο έλαβε 62 εκατ. € μέσω της χρηματοδοτικής ενίσχυσης στο πλαίσιο του IPA, ενώ η κατανομή για το 2008 ανήλθε σε € 184,7 εκατομμύρια. Το πρόγραμμα καλύπτει 23 έργα που καλύπτουν τρεις μεγάλες κατηγορίες¹⁷¹: τα πολιτικά κριτήρια, τα οικονομικά κριτήρια και τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Αναφορικά με τα πολιτικά κριτήρια, το IAP ενίσχυσε με το ποσό των 57 εκατ. €, μια χρηματοδότηση που περιλαμβάνει την υποστήριξη στους τομείς της ενίσχυσης του κράτους δικαίου, μέσω της ανακαίνισης και την κατασκευής των κτιρίων του Ανωτάτου Δικαστηρίου και των Εισαγγελιών, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της αποκατάστασης ορισμένων σημαντικών μνημείων και της εκπαίδευσης των νέων του Κοσσυφοπεδίου σχετικά με τη σημασία μιας κοινής κληρονομιάς (2,5 εκατ. €). Η βοήθεια στοχεύει επίσης στην προώθηση της μόνιμης επιστροφής και επανένταξης των προσφύγων και των εκτοπισμένων ατόμων (4 εκατ. €). Παράλληλα, στο πλαίσιο των οικονομικών κριτηρίων το IAP ενίσχυσε με ποσό άνω των € 104 εκατ. ευρώ, μια χρηματοδότηση που περιλαμβάνει τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών υποδομών στους δήμους για τη βελτίωση ιδίως στα σχολεία, στις υπηρεσίες υγείας και τους δρόμους προκειμένου να διευκολυνθεί η παροχή υπηρεσιών προς τον πληθυσμό (39 εκατ. €). Περιλαμβάνει επίσης τη στήριξη

¹⁷⁰ http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/kosovo/financial-assistance/index_en.htm (10/10/2009)

¹⁷¹ http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidates/kosovo/financial-assistance/index_en.htm (10/10/2009)

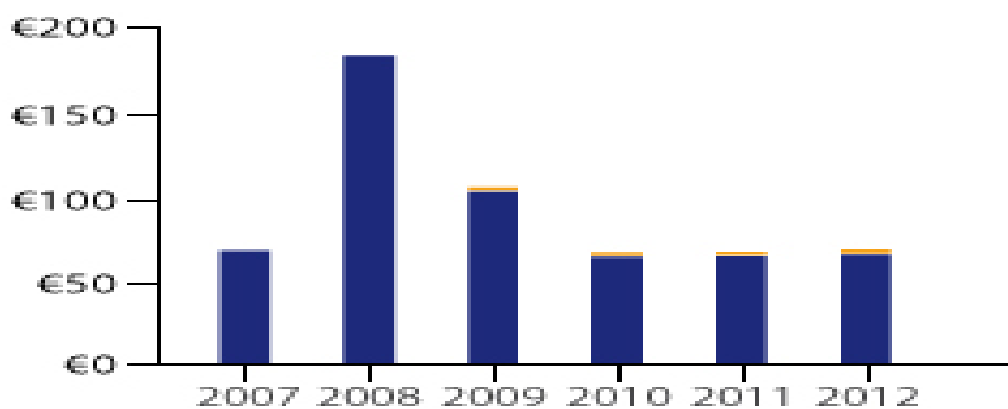
για την εκπαίδευση και την απασχόληση (20 εκατ. €), τη βελτίωση του περιβάλλοντος με ιδιαίτερη έμφαση στην επεξεργασία των υδάτων και τη διαχείριση των αποβλήτων και τη βελτίωση της δημόσιας υγείας (18 εκατ. €).

Παράλληλα, το 2006, το Κοσσυφοπέδιο έλαβε έκτακτη χρηματοδοτική βοήθεια, υπό μορφή δωρεάς, με στόχο την ενίσχυση των δημοσίων οικονομικών του και της οικονομικής και δημοσιονομικής του κατάστασης, δεδομένου ότι η χώρα αυτή δεν μπορεί ακόμα να προσχωρήσει στα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αλλά ούτε να τύχει ενισχύσεων υπό μορφή δανείων. Η χρηματοδοτική αυτή ενίσχυση, που αρχικά προβλεπόταν για διετή χρονική περίοδο και δεν έχει ακόμα καταβληθεί, έχει επίσης ως στόχο την ενίσχυση του Κοσσυφοπεδίου ώστε να επιτύχει βιώσιμη φορολογική πολιτική¹⁷².

¹⁷² [http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18015_en.htm\(10/10/2009\)](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18015_en.htm(10/10/2009))

Ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή ανά συνιστώσα για την περίοδο 2007-2012 (σε εκατ. Ευρώ)

Συνιστώσα	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■Μεταβατική περίοδος και θεσμική ανάπτυξη	68,3	184,7	103,3	64,4	65,8	67,0
■Διασυνοριακή συνεργασία	0	0	2,7	2,8	2,8	2,9
ΣΥΝΟΛΟ	68,3	184,7	106,1	67,3	68,7	70,0

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Γενική αποτίμηση και μελλοντικές προοπτικές

1.Γενική Αποτίμηση

Είναι γεγονός ότι τα Δυτικά Βαλκάνια αποτελούν μια συνεχώς μεταβαλλόμενη περιοχή η οποία συχνά βρίσκεται στο επίκεντρο. Η αιματηρή κληρονομιά των πολυάριθμων συγκρούσεων και κρίσεων, οι αυξανόμενες πολιτικές εντάσεις στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η αδυναμία των πολιτικών θεσμών, οι αδύναμες οικονομικές δομές, οι αρχικές συνθήκες και η δυσμενής γεωγραφία αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα της περιοχής τα οποία δύσκολα μπορούν να ξεπεραστούν. Ωστόσο, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το γεγονός πως η περιοχή εμφανίζει πλέον μια δυναμική ανάπτυξη, η οποία σαφώς και ισχυροποιείται από τη σταθερή πορεία προς την πλήρη ένταξη στην ΕΕ. Αναμφισβήτητα η Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε η γενεσιουργός αιτία της συνεργασίας μεταξύ των κρατών της ευρύτερης περιφέρειάς της. Στο πλαίσιο της πολιτικής της Διεύρυνσης και με απώτερο στόχο την αναζήτηση ασφάλειας και σταθερότητας, η Ε.Ε. έθεσε ως προϋπόθεση την οριζόντια συνεργασία μεταξύ των γειτόνων της. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ήταν η προσέγγιση των πολιτικών τους συστημάτων στη δημοκρατία δυτικού τύπου και η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, που προσέλκυσαν ξένες επενδύσεις και επιτάχυναν τα έργα υποδομής.

Αρκετές φορές προκύπτει το ζήτημα της ένταξης ή μη ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ. Η αμφιβολία ορισμένων δηλαδή για το εάν πρέπει η όχι τα κράτη αυτά να ενταχθούν, οι επιπτώσεις που θα έχει η ένταξη τους στην ευρωπαϊκή πορεία ολοκλήρωσης, η ανησυχία για μια πιθανή οπισθοδρόμηση της ΕΕ. Ωστόσο από τη στιγμή που η πορεία προς την πλήρη ένταξη έχει ήδη δρομολογηθεί, από τη στιγμή που η ίδια η ΕΕ όρισε πολιτικά και οικονομικά κριτήρια, όπως αυτά καθορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 και στο πλαίσιο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, και εφόσον τα κράτη της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων ήδη καταβάλλουν προσπάθειες σύγκλισης βάσει αυτών των κριτηρίων, το ερώτημα για ένταξη ή μη είναι μάλλον άτοπο. Τα κράτη αυτά, άλλα συντομότερα και άλλα πιο αργά θα ενταχθούν. Το ζήτημα που πρέπει να απασχολεί πλέον είναι το πώς η ένταξη αυτή θα γίνει με ομαλό τρόπο, έτσι δηλαδή που να μην πλήττεται ο αρχικός σκοπός της ΕΕ, να διασφαλίζεται το ευρωπαϊκό κεκτημένο και παράλληλα να ενισχύονται οι δημοκρατίες και οι οικονομίες των υπό εξέταση χωρών, χωρίς δηλαδή η

ευρωπαϊκή τους προοπτική να αποτελεί απλά ένα δόλωμα και ένα μέσο συμμόρφωσης στα δυτικά πρότυπα. Συνεπώς, η διεύρυνση της ΕΕ με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και την Τουρκία αντιπροσωπεύει τη σημαντικότερη πρόκληση για την Ευρώπη και ταυτόχρονα τον ισχυρότερο παράγοντα για την «ενοποίηση» του «ευρωπαϊκού χώρου»¹⁷³.

Σύμφωνα με τον Θάνο Βερέμη¹⁷⁴ «Η εποχή μας είναι περίοδος επανακαθορισμού θεμελιακών αρχών, όρων και εννοιών. Η Δύση, με τις υποσχέσεις που φέρει στον οικονομικό τομέα (και όχι με τη στρατιωτική της ισχύ), διεισδύει στην ανατολική (αποκαλούμενη τώρα κεντρική) και τη νοτιοανατολική Ευρώπη. Καθώς η Σλοβενία και η Κροατία επιχειρούν να δραπετεύσουν από το βαλκανικό τους παρελθόν, διεκδικώντας την κεντροευρωπαϊκή τους ταυτότητα, τα ορφανά της σοβιετικής αυτοκρατορίας αναζητούν λύσεις σε εσωτερικά προβλήματα τα οποία εμποδίζουν τον ευρωπαϊκό τους προσανατολισμό». Από την έναρξη των διαπραγματεύσεων μεταξύ της ΕΕ και των Δυτικών Βαλκανίων, η ενίσχυση των θεσμών των χωρών αυτών ήταν σημαντική και οι μεταρρυθμίσεις όφειλαν να στοχεύουν σε πολιτικές, δικαστικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Σήμερα, εν έτει 2010, αν και η ανάπτυξη της περιοχής εμφανίζει μια δυναμική, ωστόσο η πρόοδος παραμένει αργή και με ουσιαστικές ελλείψεις, αν και με διακυμάνσεις από χώρα σε χώρα.

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ) είναι το πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία τους προς την τελική προσχώρηση και επιδιώκει τρεις στόχους, δηλαδή τη σταθεροποίηση και την ταχεία μετάβαση σε οικονομία αγοράς, την προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας και την προοπτική της προσχώρησης στην ΕΕ. Βοηθά τις χώρες της περιοχής να ενισχύσουν την ικανότητά τους να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα, συμπεριλαμβανομένου και του κοινοτικού κεκτημένου, καθώς και τα διεθνή πρότυπα. Η ΔΣΣ βασίζεται σε μια προοδευτική εταιρική σχέση στην οποία η ΕΕ προσφέρει ένα μίγμα εμπορικών παραχωρήσεων (αυτόνομα εμπορικά μέτρα), οικονομική και χρηματοδοτική βοήθεια και συμβατικές σχέσεις (Συμφωνίες Σταθεροποίησης Σύνδεσης). Πλέον, όλες οι χώρες της περιοχής, με εξαίρεση το Κοσσυφοπέδιο, έχουν υπογράψει τις συμφωνίες προένταξης, καθώς επίσης και τις συμφωνίες διευκόλυνσης θεωρήσεων βίζα. Κάθε χώρα πορεύεται με βάση την ικανοποίηση των δεσμεύσεων της

¹⁷³Ετήσια έκθεσή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διεύρυνση της ΕΕ, 14 Οκτωβρίου 2009 [http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/strategy_paper_2009_en.pdf\(19/10/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/strategy_paper_2009_en.pdf(19/10/2009))

¹⁷⁴ Θάνος Βερέμης, Βαλκάνια από τον 19^ο ως τον 20^ο αιώνα-Δόμηση και αποδόμηση κρατών, Εκδόσεις Πατάκη, 2004, σελ.16

στα πλαίσια της ΔΣΣ και η ετοιμότητα των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στην προσπάθειά τους να πλησιάσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμάται με Ετήσιες Εκθέσεις Προόδου.

Αναλυτικότερα¹⁷⁵, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο και έχει αντιμετωπίσει ικανοποιητικά τις βασικές προτεραιότητες της εταιρικής σχέσης για την προσχώρηση. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η χώρα εκπληρώνει επαρκώς τα πολιτικά κριτήρια που καθορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 και στο πλαίσιο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, με αποτέλεσμα να αποφασίσει την διατύπωση σύστασης για την έναρξη διαπραγματεύσεων. Η Κροατία επίσης έχει σημειώσει ουσιαστική πρόοδο αναφορικά με την εκπλήρωση των κριτηρίων αξιολόγησης, ειδικότερα μετά την πολιτική συμφωνία μεταξύ Σλοβενίας και Κροατίας για το ζήτημα των συνόρων. Απαιτούνται ωστόσο περαιτέρω μεταρρυθμίσεις στον δικαστικό τομέα, στη δημόσια διοίκηση, στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος και στα δικαιώματα των μειονοτήτων, έτσι ώστε με την εκπλήρωσή τους να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης ακόμα και μέχρι το τέλος του 2010. Αναφορικά με το Μαυροβούνιο, το οποίο οφείλει να δεσμευτεί να προβεί στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για τη σύσταση κράτους, η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και η εδραίωση του κράτους δικαίου εξακολουθούν να αποτελούν μείζονες προκλήσεις. Παράλληλα, στην Αλβανία, η ενίσχυση του κράτους δικαίου και η εξασφάλιση της ορθής λειτουργίας των κρατικών θεσμών εξακολουθούν, κατά την Επιτροπή, να αποτελούν σημαντικές προκλήσεις. Η Βοσνία- Ερζεγοβίνη πρέπει να επισπεύσει επείγοντως τις βασικές μεταρρυθμίσεις, πραγματοποιώντας τις αναγκαίες πολιτικές, κυρίως συνταγματικές, και οικονομικές μεταρρυθμίσεις και η ηγεσία της να αποκτήσει κοινό όραμα αναφορικά με την γενική κατεύθυνση της χώρας. Η Σερβία, από την πλευρά της, μετά την ανεξαρτητοποίηση του Μαυροβουνίου και την εποικοδομητική προσέγγιση από μέρους της, σημείωσε πρόοδο προς την κατεύθυνση της οικονομικής ενοποίησης με την ΕΕ. Ωστόσο πρέπει να επιδείξει πιο εποικοδομητική στάση στα θέματα που έχουν σχέση με το Κοσσυφοπέδιο, καθώς αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις σε ό,τι αφορά το καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου. Η Σερβία πρέπει να διατηρήσει τη μακροοικονομική της σταθερότητα, να προωθήσει τις ιδιωτικοποιήσεις και να προσελκύσει ξένες επενδύσεις. Η διευκόλυνση της χορήγησης θεωρήσεων διαβατηρίου και η συμμετοχή της σε κοινοτικά προγράμματα συμβάλλουν θετικά στις παραπάνω προσπάθειες. Τέλος, στο

¹⁷⁵ Σύμφωνα με την Ετήσια έκθεσή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διεύρυνση της ΕΕ, 14 Οκτωβρίου 2009 [http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/strategy_paper_2009_en.pdf\(19/10/2009\)](http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/strategy_paper_2009_en.pdf(19/10/2009))

Κοσσυφοπέδιο αν και η σταθερότητα έχει διατηρηθεί, εξακολουθεί ωστόσο να παραμένει εύθραυστη. Η αποστολή της ΕΕ για την επιβολή κράτους δικαίου, μέσω της αποστολής EULEX αναπτύχθηκε σε όλο το Κοσσυφοπέδιο και λειτουργεί πλήρως. Επίσης το Κοσσυφοπέδιο επωφελείται από τη δέσμευση που έχει αναλάβει η ΕΕ να παρέχει βοήθεια στην Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στην περιοχή. Ωστόσο, το Κοσσυφοπέδιο αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, όπως η διασφάλιση του κράτους δικαίου, η καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και η προστασία των Σέρβων και των άλλων μειονοτήτων, με αποτέλεσμα να κρίνονται αναγκαίες σημαντικές μεταρρυθμίσεις στους τομείς αυτούς.

2.Η διεύρυνση από την πλευρά της ΕΕ

2.1.Οφέλη για την ΕΕ

Η διεύρυνση εξυπηρετεί τα στρατηγικά συμφέροντα της ΕΕ για τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την πρόληψη των συγκρούσεων. Συμβάλλει επίσης, στην αύξηση της ευημερίας και των ευκαιριών ανάπτυξης, στη βελτίωση των συνδέσμων με τις ζωτικές οδούς μεταφορών και ενεργειακού εφοδιασμού, καθώς και στην αύξηση της σημασίας της ΕΕ παγκοσμίως. Μια διευρυμένη ΕΕ δεν είναι μόνο μεγαλύτερη σε έκταση, αλλά επίσης πιο ισχυρή πολιτικά, πιο δυναμική, πολιτισμικά πλουσιότερη και σαφώς ικανότερη να παίξει ουσιαστικότερο ρόλο στην αντιμετώπιση θεμάτων παγκόσμιας σημασίας, είτε πρόκειται για την κλιματική αλλαγή είτε για την παγκόσμια οικονομία.

2.2.Προβλήματα για την ΕΕ

Η διαδικασία της διεύρυνσης της ΕΕ αντιπροσωπεύει μια ιστορική επιλογή που η Ένωση δεν μπορούσε και ούτε μπορεί να αρνηθεί. Ταυτόχρονα, ωστόσο, αντιπροσωπεύει μια διαδικασία με σημαντικές συνέπειες για την συνοχή και λειτουργία της. Σαφώς και μια τόσο μεγάλη διεύρυνση, επανακαθορίζει τους στόχους της ΕΕ, με αποτέλεσμα να χρειάζεται κάποιος χρόνος, ώστε η ίδια η ΕΕ να αποφασίσει ποιος είναι ο νέος της ρόλος. Η απορρόφηση νέων κρατών και η εύρυθμη λειτουργία μίας πολύ μεγαλύτερης Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι κάτι που δεν είναι δεδομένο, δεν είναι εύκολο και απαιτεί χρόνο. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη Τζιαμπήρη, είναι εύκολο να λείει κανείς

ότι οι χώρες των Βαλκανίων κάποια στιγμή θα πρέπει να ενταχθούν, στην πράξη όμως, η ΕΕ μάχεται ήδη για να εντάξει αρμονικά και να δει τι προκύπτει από τα δώδεκα νέα κράτη που έχουν εισέλθει στους κόλπους της, με αποτέλεσμα να μην είναι κατάλληλη περίοδος για περαιτέρω διευρύνσεις¹⁷⁶.

Αδιαμφισβήτητα, μια διευρυμένη ΕΕ γίνεται πιο δυσκίνητη σε πολιτική επίπεδο¹⁷⁷, αδυναμία η οποία αποτελεί και την «αχίλλειο πτέρνα» της. Το παράδειγμα της αναγνώρισης του Κοσσυφοπεδίου, όπου η ΕΕ δεν εμφανίστηκε ενωμένη με μια κοινή θέση, είναι χαρακτηριστικό. Παράλληλα, με την ένταξη νέων μελών η ΕΕ χωρίζεται σε «στρατόπεδα», σε παλιά και νέα μέλη, σε μεγάλα και μικρά κράτη, σε πλούσιες και λιγότερο πλούσιες χώρες. Είναι λογικό οι διευρύνσεις αυτές να προκαλούν κούραση στα παλαιότερα μέλη, να χαμηλώνουν τους τόνους και την ορμή της ευρωπαϊκής πορείας, καθώς και να καθιστούν τα πλουσιότερα μέλη καχύποπτα απέναντι σε φτωχότερα κράτη ως προς την εκμετάλλευση του πλούτου τους¹⁷⁸.

3.Η διεύρυνση από την πλευρά των Δυτικών Βαλκανίων

3.1.Οφέλη για τα Δυτικά Βαλκάνια

Είναι γεγονός πως η πορεία προς την πλήρη ένταξη, για τις χώρες που ανήκουν στο γεωγραφικό χώρο των Δυτικών Βαλκανίων, προβλέπεται να είναι μακριά και δύσκολη, ωστόσο οι Βρυξέλλες οφείλουν να τις ενθαρρύνουν υποστηρίζοντάς τις, οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά, κρατώντας ανοιχτή την προοπτική ένταξης τους καθώς η ευρωπαϊκή προοπτική εξυπηρετεί τα εθνικά συμφέροντα τους.

Χωρίς αμφιβολία η διεύρυνση προς αυτές τις χώρες ενισχύει την δημοκρατία, το κράτος δικαίου, προασπίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, προάγει τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτικών πληθυσμών. Παράλληλα, αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής των πολιτών σε θέματα όπως η υγεία, η ασφάλεια και η προστασία του καταναλωτή και του περιβάλλοντος. Εξίσου σημαντική παράμετρος από την ενσωμάτωση των δυτικών βαλκανικών χωρών σε ένα περιβάλλον σταθερότητας, ασφάλειας και πρόληψης των συγκρούσεων φαίνεται να είναι και η δυνατότητα ουσιαστικής καταπολέμησης του

¹⁷⁶ Ομιλία του Αριστοτέλη Τζιαμπή με τίτλο «Τα αποπαιδιά της Ευρώπης», στο kathimerini.gr στις 26/5/08

¹⁷⁷ ό,π

¹⁷⁸ Matti Wilberg, *New Winners and Old Losers, A Priori Voting Power in the EU25*, ZEI Discussion Paper C149, 2005, σελ.13, 18

οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς και της παράνομης μετανάστευσης. Επίσης, μέσω της διαδικασίας διεύρυνσης και των οικονομικοεμπορικών σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ της ΕΕ και της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων, δημιουργείται ένα ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον με εξαγωγικές και επενδυτικές ευκαιρίες, νέες θέσεις απασχόλησης και εργασίας στην Ευρώπη. Παράλληλα, η σταθεροποίηση των τραπεζικών συστημάτων των χωρών αυτών, συμβάλει στην αύξηση της ευημερίας και της ανάπτυξης αναβαθμίζοντας έτσι την θέση τους και ενισχύοντας την παρουσία τους στο διεθνές επίπεδο. Επομένως, η ενιαία πολιτική, το κοινό νόμισμα, η ενιαία αγορά και η επίλυση των διμερών διαφορών είναι τα ουσιαστικά οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν οι βαλκανικές χώρες από την ευρωπαϊκή προοπτική της διεύρυνσης.

Πράγματι, η ευρωπαϊκή προοπτική παρέχει ένα ισχυρό κίνητρο για την πολιτική και οικονομική μεταρρύθμιση στην περιοχή και ενθαρρύνει και την περιφερειακή συνεργασία¹⁷⁹. Παράλληλα, προσφέρει στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων μια διαφορετική επιλογή, πέρα από εξατομικευμένες πορείες, ανοίγοντας τους το δρόμο προς τις Βρυξέλλες, προς την οικονομική βοήθεια και τη βελτίωση της κατάστασης τους σε όλους τους τομείς που εμφανίζουν αδυναμίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ΠΓΔΜ και η αναφορά του Αριστοτέλη Τζιαμπήρη είναι ιδιαίτερως διαφωτιστική: «Είναι ένα κράτος, το οποίο περίπου το 25% του πληθυσμού του απαρτίζεται από Αλβανούς. Είναι ένα κράτος αδύναμο, όπως τα περισσότερα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου, είναι ένα κράτος που βρίσκεται σε μετάβαση από σοσιαλιστικά πρότυπα. Είναι ένα κράτος, το οποίο είχε μία εθνοτική κρίση μεταξύ Αλβανών και του σλαβικού στοιχείου της χώρας, το 2001. Αυτό λοιπόν το αδύναμο το κράτος, αυτό το κράτος που φέρεται να είναι ακριβώς σε μια δύσκολη κατάσταση για την ίδια του την επιβίωση, έχει μία αλβανική μειονότητα[...]είναι πολύ σημαντικό το πώς βλέπουν οι ίδιοι οι Αλβανοί το μέλλον τους, γιατί αυτό μας δείχνει πώς βλέπουν και οι λαοί των Βαλκανίων της Ε.Ε.[...]Η ιστορία των Βαλκανίων αποδεικνύει πως, όταν υπάρχουν εθνοτικοί, μειονοτικοί θύλακες δίπλα σ' ένα κράτος που θεωρείται «μητέρα - πατρίδα», αυτό που γίνεται είναι να προσπαθούν να ενωθούν με αυτήν, είτε με την προσάρτηση είτε με ανταλλαγή πληθυσμών. Η Ε.Ε. προσφέρει, όμως, μια διαφορετική επιλογή: αντί οι Αλβανοί της ΠΓΔΜ να προσπαθήσουν με ένοπλο αγώνα να ενωθούν μ' ένα φτωχό

¹⁷⁹ Για περισσότερα βλ. Vladimir Gligorov, «Southeast Europe: Regional Cooperation with Multiple Equilibria», IBEU Research Project 'Functional Borders and Sustainable Security: Integrating the Balkans in the European Union' funded by DG Research of the European Commission, wiiw papers: IBEU Working Paper No. 4.1, σελ.2

κράτος, να επιδιώξουν να μπουν στην Ε.Ε. και να πάρουν χρήματα από τις Βρυξέλλες και να βελτιώσουν τη οικονομική τους κατάσταση»¹⁸⁰.

3.2. Ποια είναι η άποψη των λαών των Δυτικών Βαλκανίων για την ΕΕ και την μελλοντική τους ένταξη;

Πόσο ισχυρή είναι η υποστήριξη για ένταξη της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ; Αισθάνονται οι άνθρωποι της περιοχής επιθυμητοί και αποδεκτοί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από τους πολίτες της ΕΕ; Ερωτήσεις σαν αυτές αποτελούν ένα πλαίσιο για το πώς βλέπουν οι ίδιοι οι βαλκανικοί λαοί το ευρωπαϊκό τους μέλλον, για το εάν διάκεινται θετικά ή αρνητικά απέναντι στις αναπτυσσόμενες σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών στα οποία ζουν και αναπτύσσονται, για το εάν σε τελική ανάλυση αντιμετωπίζουν την ένταξή τους σαν έναν επιβεβλημένο μονόδρομο με αβέβαιο τέλος ή σαν μια βιώσιμη επιλογή με προοπτική ανάπτυξης. Η καταγραφή της άποψης των λαών αυτών καθίσταται επιβεβλημένη, καθώς η σχέση μεταξύ ΕΕ και της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων είναι αμφίδρομη, με επιπτώσεις και για τις δύο πλευρές, με αποτέλεσμα οι ανησυχίες, η αγωνία για το μέλλον και η ελπίδα για μια αρμονική συνύπαρξη να αποτελούν κοινό έδαφος και για τις δύο πλευρές. Παράλληλα, παρόλο που τα Δυτικά Βαλκάνια αντιμετωπίζονται συνήθως ως ένα σύνολο κρατών με αδυναμίες, από τα οποία η ΕΕ απαιτεί την εκπλήρωση ορισμένων κριτηρίων, ορίζοντας διαφορετικές απαιτήσεις για το κάθε ένα χωριστά, οι εξατομικευμένες πορείες στο χρόνο και τα εθνικά «θέλω» των κρατών τείνουν να παραγκωνίζονται. Ενώ δηλαδή οι απαιτήσεις της ΕΕ είναι διαφορετικές για τα επτά διαφορετικά κράτη, οι απαιτήσεις των κρατών αυτών από την ΕΕ συνήθως παρουσιάζονται ως κοινές για όλα, με αποτέλεσμα οι απόψεις των λαών να ανάγονται σε σημαντικό βαρόμετρο για την εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ τους.

Σύμφωνα με την δημοσκόπηση του Gallup Balkan Monitor¹⁸¹, τα δυτικά Βαλκάνια είναι μια πολύπλευρη περιοχή που βρίσκεται μεταξύ των κρίσεων και της δημιουργικότητας, ενώ φαίνεται να υπάρχει σαφής πόλωση μεταξύ των νεώτερων χωρών της περιοχής - το Κοσσυφοπέδιο και το Μαυροβούνιο, που είναι ιδιαίτερα αισιόδοξοι για το μέλλον, και

¹⁸⁰ Ομιλία του Αριστοτέλη Τζιαμπή με τίτλο «Τα αποπαίδια της Ευρώπης», στο kathimerini.gr στις 26/5/08

¹⁸¹ Gallup Balkan Monitor, Insights and Perceptions: Voices of the Balkans, 2008 Summary of Findings, [http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2008_Summary_of_Findings.pdf\(17/11/2009\)](http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2008_Summary_of_Findings.pdf(17/11/2009))

τα υπόλοιπα κράτη που είναι πολύ λιγότερο θετικά. Οι δύο χώρες που έγιναν ανεξάρτητες πρόσφατα, το Κοσσυφοπέδιο και Μαυροβούνιο, είναι οι μόνες χώρες όπου η πλειοψηφία των ατόμων (62% και 59% αντίστοιχα) είναι αισιόδοξοι για το μέλλον της χώρας τους. Αντίθετα, στην Κροατία (όπου 64% πιστεύει πως η χώρα τους οδεύει προς λάθος κατεύθυνση) και στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (61%), η απαισιοδοξία για το μέλλον της χώρας είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη, με την πλειοψηφία των Βοσνίων να είναι δυσαρεστημένη με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση (87%), εκφράζοντας μικρή ελπίδα για οποιαδήποτε βελτίωση στο μέλλον (Τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων στην Ομοσπονδία πιστεύουν ότι η οικονομική κατάσταση χειροτερεύει).

Αναφορικά με την ικανοποίηση από το επίπεδο της ζωής τους, οι Κροάτες εμφανίζονται ικανοποιημένοι με τη ζωή τους (72%), ωστόσο έχουν πολύ αρνητική άποψη για το οικονομικό μέλλον της χώρας τους (το 61% αισθάνθηκε ότι η κατάσταση χειροτέρευε). Επίσης, στο Κοσσυφοπέδιο ο κόσμος είναι αισιόδοξος για τη ζωή του και εξαιρετικά αισιόδοξος για το γενικό και οικονομικό μέλλον της χώρας (59% ήταν θετικοί). Ταυτόχρονα και στο Μαυροβούνιο οι πολίτες είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους (71%) και μάλλον θετικοί για την οικονομία και τη μελλοντική του ανάπτυξη (49%). Αντίθετα, πολλοί Σκοπιοί είναι δυσαρεστημένοι και με τη ζωή τους (κατά 46%) και με το βιοτικό επίπεδό τους. Παρόλα' αυτά, το ένα τρίτο αισθάνεται ότι η οικονομία βελτιώνεται. Παράλληλα, καταδικάζουν τα κρούσματα διαφθοράς και είναι σχετικά ικανοποιημένοι από τις κυβερνητικές προσπάθειες στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος (49% ήταν ικανοποιημένοι). Και οι Σέρβοι εμφανίζουν μεγάλη δυσαρέσκεια για τη ζωή (42%) και είναι διχασμένοι όσον αφορά στις προβλέψεις τους για το μέλλον, με το 47% να πιστεύει ότι τα πράγματα γενικά πηγαίνουν προς λάθος κατεύθυνση και το 41% να πιστεύει το αντίθετο.

Αναφορικά με τη στάση απέναντι στην ΕΕ, η υποστήριξη για ένταξη στις βαλκανικές χώρες είναι ακόμα ένθερμη. Οι λαοί του Κοσσυφοπεδίου και της Αλβανίας φαίνονται να αναμένουν ανυπόμονα την ένταξη στην ΕΕ, ωστόσο στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη και στην Κροατία αποδεικνύονται πιο προσεκτικοί και δύσπιστοι για οτιδήποτε προσδιορίζεται ως «ΕΕ». Στην Αλβανία, το 83% των ερωτηθέντων θεωρεί θετική την ένταξη της χώρας τους στην ΕΕ, πιστεύοντας ότι η χώρα τους θα καλωσοριζόταν από την ΕΕ ως νέο κράτος μέλος. Στην πραγματικότητα η Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρήθηκε ότι είχε μεγάλο αντίκτυπο, η πλειοψηφία των Αλβανών εμπιστεύθηκε τα όργανα της ΕΕ και το 83% θεώρησε ότι η ένταξη στην ΕΕ θα ήταν καλή εξέλιξη για την Αλβανία. Στο Κοσσυφοπέδιο, 9 στους 10 ερωτηθέντες απάντησαν θετικά στην ένταξη, ενώ στην Αλβανία, περισσότεροι από 8 στους 10 ερωτηθέντες ήταν αισιόδοξοι για την ιδιότητα

μέλους της χώρας τους στην ΕΕ (83%). Σχεδόν κανένας Αλβανός δεν θεώρησε ότι η ένταξη θα ήταν κακή εξέλιξη. Στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη, παρόλα αυτά, μόνο οι μισοί από τους ερωτηθέντες (48%) σκέφτηκαν ότι η ιδιότητα μέλους στην ΕΕ θα ήταν καλή για τη χώρα τους, περίπου το ένα τρίτο σκέφτηκε ότι δεν θα ήταν ούτε καλή ούτε κακή και ένας στους 10 σκέφτηκε ότι θα ήταν κακή εξέλιξη (11%). Οι πιο αναποφάσιστοι ερωτηθέντες για την ένταξη στην ΕΕ ήταν στην Κροατία, η οποία έχει τους περισσότερους ερωτηθέντες που δεν αναμένουν ούτε καλό ούτε κακό (38%) αποτέλεσμα από την Κροατία που προσχωρεί στην ΕΕ. Ωστόσο, το ποσοστό εκείνων που εξέφρασαν θετική άποψη για τις πιθανές συνέπειες της ένταξης στην ΕΕ (29%) ήταν ελαφρώς υψηλότερο από εκείνους που ήταν βέβαιοι πως οι συνέπειες θα ήταν κακές για τη χώρα (26%).

4. Συμπερασματική αξιολόγηση

Οι πορείες στο χρόνο των λαών της περιοχής δεν είναι ούτε κοινές, ούτε πρέπει να ταυτίζονται. Οι σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων οφείλουν να είναι εξατομικευμένες και προσαρμοσμένες στις ανάγκες του κάθε κράτους χωριστά. Όπως ξεκάθαρα καθορισμένες είναι οι απαιτήσεις της ΕΕ από κάθε μια χώρα χωριστά, έτσι πρέπει να αντιμετωπίζονται και οι ανάγκες της κάθε μιας από τις επτά από την ΕΕ. Είναι γεγονός, ότι αφού τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων είναι εκείνα που θέλησαν να ενταχθούν στους κόλπους της Ένωσης, είναι και εκείνα που πρέπει να προσπαθήσουν περισσότερο εναρμονίζοντας τις πολιτικές τους με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και όχι το αντίθετο. Ωστόσο το να παραγκωνίζονται οι ανάγκες των λαών και η διαφορετικότητα τους, καθώς και το να θεωρούνται λαοί δεύτερης κατηγορίας δεν είναι δείγμα ευρωπαϊκού πολιτισμού. Άλλωστε ακόμα και αν αυτά τα κράτη δεν είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον για ένταξη στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, η ίδια η ιστορία αργά ή γρήγορα θα οδηγούσε προς αυτήν την κατεύθυνση, καθώς ιστορικά και πολιτιστικά, τα Βαλκάνια θεωρούνταν πάντα ευρωπαϊκό έδαφος και αδιαμφισβήτητα κάποια στιγμή θα προέκυπτε η ανάγκη για την ΕΕ να συμπεριλάβει το έδαφος που βρίσκεται μεταξύ της Ουγγαρίας και της Ελλάδας, καθώς και μεταξύ της Ιταλίας και της Βουλγαρίας, στους κόλπους της. Σε αντίθετη περίπτωση, τα δυτικά Βαλκάνια θα συνέχιζαν να αποτελούν μια «ύποπτη τρύπα», ικανή να πυροδοτεί το αίσθημα ανασφάλειας στην Ευρώπη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διχοτόμηση των Βαλκανίων σε ανατολικά και δυτικά έχει κυρίως πολιτικό περιεχόμενο, καθώς ένα κοινό χαρακτηριστικό ανάμεσα στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων είναι η σημαντική υστέρηση τους στην υιοθέτηση πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων.

Η κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης συνοψίζεται στα ακόλουθα στοιχεία: πολιτική αστάθεια, μειωμένη οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, διμερείς διαφωνίες.

Υπάρχει μια κυκλική, σωρευτική και αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των γεωγραφικών συνθηκών και της οικονομικής προόδου, ή των γεωγραφικών συνθηκών και της αποτελεσματικότητας των διαφόρων πολιτικών. Χώρες με δυσμενή γεωγραφία αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στο νέο οικονομικό περιβάλλον και ως εκ τούτου αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα εμπόδια στην εφαρμογή των επίπονων μεταρρυθμίσεων. Αν και η γεωγραφία έχει επηρεάσει και συνεχίζει να επηρεάσει την απόδοσή των Δυτικών Βαλκανίων, δεν υπάρχει λόγος να πιστεύει κανείς σε έναν «γεωγραφικό ντετερμινισμό», ή κάποιο είδος αναπόφευκτης διαδικασίας, καθώς άνθρωποι και χώρες μαθαίνουν από το παρελθόν τους και από τα παραδείγματα άλλων χωρών. Οι αρχικές συνθήκες, η ιστορία και η γεωγραφία, φυσικά, θα εξακολουθήσουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, αλλά δεν αποτελούν τους κύριους και καθοριστικούς παράγοντες των επιδόσεων των χωρών.

Οι σχέσεις μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Δυτικών Βαλκανίων, περικλείουν το σύνολο των μεταξύ τους Συμφωνιών, της μεταξύ τους συνεργασίας στον πολιτικό, οικονομικό, εμπορικό τομέα, με σκοπό την ενδυνάμωση των θεσμών τους, την εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, την ενίσχυση και την εξυγίανση της οικονομίας τους, την επίλυση των εσωτερικών προβλημάτων τους και την απώτερη ένταξή τους στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, μέσω της ένταξής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν και αυτές οι σχέσεις είναι καταρχήν οικονομικές ή εμπορικές, ωστόσο έχουν ήδη διεισδύσει στο καθαρά πολιτικό πεδίο. Πλέον σήμερα, το πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία τους προς την τελική προσχώρηση, εκφράζεται μέσω της Διαδικασίας Σταθεροποίησης Σύνδεσης.

Η ΕΕ δεν αποτελεί πανάκεια για αδύναμους θεσμούς και έλλειψη πολιτικής συναίνεσης και η διαδικασία ένταξης δεν εγγυάται οικονομική επιτυχία, ούτε διασφαλίζει την ύπαρξη κυβερνητικών προγραμμάτων. Σίγουρα οι υποψήφιοι θα συνειδητοποιήσουν

ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν την αίτηση ένταξης σαν μέσο οικονομικής επιτυχίας μόνο αν διαθέτουν ήδη ένα επαρκές θεσμικό πλαίσιο, ικανό να εφαρμόσει τα απαιτούμενα μέτρα και αν έχουν πρώτα επιλύσει τα εσωτερικά τους προβλήματα.

Κατά την εξέταση της πορείας των κρατών αυτών προς την ΕΕ, πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν ότι οι διαδικασίες σταθεροποίησης και μετάβασης είναι πρωτόγνωρες για τα κράτη της περιοχής αυτής, τα οποία χωρίς προηγούμενη εμπειρία κλήθηκαν να προσαρμοστούν.

Σημαντικοί σταθμοί στην εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ ΕΕ και Δυτικών Βαλκανίων ήταν το Σύμφωνο Σταθερότητας, το οποίο αποτέλεσε την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια οικονομικής ανοικοδόμησης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η Περιφερειακή Προσέγγιση, η οποία βοήθησε στην ομαδοποίηση των κρατών της βαλκανικής χερσονήσου και στον διαχωρισμό των δυτικών Βαλκανίων από τα υπόλοιπα της περιοχής, η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης η οποία αποτελεί το πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στην πορεία τους προς την τελική προσχώρηση, ενώ παράλληλα η κατάρτιση Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ), αποτελεί το βασικό της μέσο. Τέλος, η από κοινού υιοθέτηση της "Διακήρυξης της Θεσσαλονίκης" το 2003 ανέδειξε τόσο την δέσμευση των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων να εντείνουν τις προσπάθειες τους για μεταρρυθμίσεις, όσο και την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να στηρίξει αμέριστα την ευρωπαϊκή προοπτική των κρατών αυτών

Οι εταιρικές σχέσεις λειτουργούν ως μέσο υλοποίησης της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και ως μέσο διασφάλισης της τήρησης των κριτηρίων της Κοπεγχάγης. Προσφέρουν ένα πλαίσιο για τις μεταρρυθμίσεις που πρόκειται να αναληφθούν και για τις απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιηθούν, καθώς και ένα δημοσιονομικό πλαίσιο.

Μέχρι σήμερα έχουν συναφθεί εταιρικές σχέσεις με την Αλβανία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο και τη Σερβία, συμπεριλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου. Η Κροατία, με την οποία έχουν αρχίσει οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης, και η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας απολαύουν εταιρικής σχέσης για την προσχώρηση η οποία λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη ιδιότητά τους ως υποψήφιων για προσχώρηση χωρών.

Είναι γεγονός, ότι οι βαλκανικές χώρες αδυνατούν να αναπτύξουν διασυνοριακές εμπορικές συναλλαγές στον ίδιο βαθμό με τις χώρες της ΕΕ, δεδομένου ότι όλες τους συνορεύουν με χώρες με μέτρια έως χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2000 του Συμβουλίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2000 για την εισαγωγή έκτακτων εμπορικών μέτρων υπέρ των χωρών και εδαφών που συμμετέχουν και συνδέονται με τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης), χορηγεί εμπορικές προτιμήσεις στα προϊόντα προέλευσης των Δυτικών Βαλκανίων. Το καθεστώς αυτό ισχύει μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2010, επιτρέποντας πρόσβαση χωρίς δασμούς στην αγορά της ΕΕ για σχεδόν όλα τα προϊόντα που προέρχονται από την περιοχή.

Ο στόχος των εμπορικών μέτρων είναι να αυξηθεί το εμπόριο και οι επενδύσεις στα Δυτικά Βαλκάνια, καθώς και το εμπόριο με την ΕΕ και οι επενδύσεις από την ΕΕ. Από τις αρχές του 2005, όλες οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης έχουν υπογράψει διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, ενώ παράλληλα η ΕΕ έχει εγκρίνει αυτόνομες εμπορικές προτιμήσεις για όλες τις εισαγωγές από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.

Τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, άλλα συντομότερα και άλλα πιο αργά θα ενταχθούν στην ΕΕ. Το ζήτημα που πρέπει να απασχολεί πλέον είναι το πώς η ένταξη αυτή θα γίνει με ομαλό τρόπο, έτσι δηλαδή που να μην πλήττεται ο αρχικός σκοπός της ΕΕ, να διασφαλίζεται το ευρωπαϊκό κεκτημένο και παράλληλα να ενισχύονται οι δημοκρατίες και οι οικονομίες των υπό εξέταση χωρών, χωρίς δηλαδή η ευρωπαϊκή τους προοπτική να αποτελεί απλά ένα δόλωμα και ένα μέσο συμμόρφωσης στα δυτικά πρότυπα.

Η διεύρυνση εξυπηρετεί τα στρατηγικά συμφέροντα της ΕΕ για τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την πρόληψη των συγκρούσεων. Ταυτόχρονα, ωστόσο, αντιπροσωπεύει μια διαδικασία με σημαντικές συνέπειες για την συνοχή και λειτουργία της. Από τη πλευρά των χωρών των δυτικών Βαλκανίων, η ευρωπαϊκή προοπτική παρέχει ένα ισχυρό κίνητρο για την πολιτική και οικονομική μεταρρύθμιση στην περιοχή και ενθαρρύνει την περιφερειακή συνεργασία.

Είναι γεγονός, ότι αφού τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων είναι εκείνα που θέλησαν να ενταχθούν στους κόλπους της Ένωσης, είναι και εκείνα που πρέπει να προσπαθήσουν περισσότερο εναρμονίζοντας τις πολιτικές τους με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και όχι το αντίθετο. Ωστόσο το να παραγκωνίζονται οι ανάγκες των λαών και η διαφορετικότητα τους, καθώς και το να θεωρούνται λαοί δεύτερης κατηγορίας δεν είναι δείγμα ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Ακόμα και αν αυτά τα κράτη δεν είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον για ένταξη στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, η ίδια η ιστορία αργά ή γρήγορα θα οδηγούσε προς αυτήν την κατεύθυνση, καθώς ιστορικά και πολιτιστικά, τα Βαλκάνια θεωρούνταν πάντα ευρωπαϊκό έδαφος και αδιαμφισβήτητα κάποια στιγμή θα προέκυπτε η ανάγκη για την ΕΕ να τα συμπεριλάβει στο έδαφος της. Σε αντίθετη περίπτωση, τα δυτικά Βαλκάνια θα συνέχιζαν να αποτελούν μια «ύποπτη τρύπα», ικανή να πυροδοτεί το αίσθημα ανασφάλειας στην Ευρώπη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική(Βιβλία)

Βερέμης Θάνος, Βαλκάνια από τον 19^ο ως τον 20^ο αιώνα-Δόμηση και αποδόμηση κρατών, Εκδόσεις Πατάκη, 2004

Δάμτσας Σπύρος, Διεθνείς Σχέσεις και Παγκοσμιοποίηση, εκδ.Πατάκη

Παναγιώτης Ι. Κανελλόπουλος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2003

Λιάκουρας Πέτρος, Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη- Σε αναζήτηση Ομοσπονδιακής Επίλυσης, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2007

Ελληνική(Άρθρα)

Κουλούρη Χριστίνα, «Η νέα βαλκανιοποίηση των Βαλκανίων- είναι δικαίωμα η ανεξαρτησία;», Το Βήμα, 24/2/2008

Μπέλλου Φωτεινή, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Από τη διαχείριση των κρίσεων στην ενσωμάτωση», Αγορά Χωρίς Σύνορα, Τόμος 11, Τεύχος 2, Σεπτέμβριος - Οκτώβριος - Νοέμβριος 2006

Ξενόγλωσση(Βιβλία)

George Petrakos, Angelos Kotios, Dionysios Chionis, International Monetary Aspects of Transition in Southeastern Europe, Volos, SEED-University of Thessaly Press 2003

Ξενόγλωσση(Άρθρα)

Biermann Raphael, The Stability Pact for South Eastern Europe- potential, problems and perspectives, ZEI Discussion Paper, C56, 1999

Bulletin des Presse- Und Informationsamples der Bundesregierung, No 34, 31 May 1999

Economides Spyros, The Politics of Differentiated Integration: The case of Balkans, GreeSE Paper No 18, Hellenic Observatory Papers on Greece and Southest Europe, September 2008

Emerson Michael, Senem Aydin, Gergana Noutcheva, Nathalie Tocci, Marius Vahl and Richard Youngs, The Reluctant Debutante-The European Union as a Promoter of Democracy in its Neighborhood, CEPS Working Document, No.223/July 2005

Gligorov Vladimir, «Western Balkan Free Trade Area», European Balkan Observer, Vol.3, No. 3, December 2005

Gligorov Vladimir, «Southeast Europe: Regional Cooperation with Multiple Equilibria», IBEU Research Project 'Functional Borders and Sustainable Security: Integrating the Balkans in the European Union' funded by DG Research of the European Commission, wiiw papers: IBEU Working Paper No. 4.1

Gligorov Vladimir, Macedonia: Relying on Fiscal Stimulus, Current Analyses and Forecasts No. 3

Series: wiiw Current Analyses and Forecasts

Gligorov Vladimir, Montenegro: Banking Problems, Current Analyses and Forecasts No. 3 Series: wiiw Current Analyses and Forecasts

Grabbe Heather, «The Process of EU Accession: What will it bring to Southeast Europe?, Global Development Network for Southeast Europe (GDN SEE), 2003

Holzner Mario, Albania: The one-eye king, Current Analyses and Forecasts No. 3 Series: wiiw Current Analyses and Forecasts

Joetze Gunther, «The European Security Landscape after Kosovo», ZEI Discussion Paper, C64, 2000

Kotios Angelos, «European Policies for Regional and Cross Border Economic Co-operation in Southeast Europe», 2001

Mitteilung für die Presse, αριθ. 1041/99, 11 Ιουνίου 1999.

Mintchev Emil, «South Eastern Europe at the beginning of the 21st century-New dangers, new strategies, new perspectives», ZEI Discussion Paper, C82, 2001

Petrakos George, Dimitris Economou, The Spatial Aspects of Development in South-eastern Europe, ERSA conference papers, European Regional Science Association, 2002

Petrakos George, «The Balkans in the New European Economic Space: Problems of adjustment and Policies of Development», 2002

Petrakos George, «Peripheral European Transitions: Performance, Structure and Trade Relations in the Balkan Region», South Eastern Europe Journal of Economics 1(2003)41-64

Veremis Thanos, Greece, the Balkans and the European Union, ZEI Discussion Paper, C9, 1998

Wilberg Matti, New Winners and Old Losers, A Priori Voting Power in the EU25, ZEI Discussion Paper C149, 2005

Ετήσιες Οικονομικές Εκθέσεις και Οικονομικά - Στατιστικά στοιχεία Χωρών, ΕΒΕΑ

Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Αλβανία για το έτος 2007, ΕΒΕΑ

Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Βοσνία-Ερζεγοβίνη για το έτος 2007, ΕΒΕΑ

Ετήσια Έκθεση έτους 2007- Η Οικονομία της Σερβίας. Οικονομικές και Εμπορικές Σχέσεις με την Ελλάδα, ΕΒΕΑ

Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την Κροατία για το έτος 2008, ΕΒΕΑ

Ετήσια Οικονομική Έκθεση για την ΠΓΔΜ για το έτος 2008, ΕΒΕΑ

Ετήσια Έκθεση Σερβίας 2008, ΕΒΕΑ

Ομιλίες

Ομιλία του Αριστοτέλη Τζιαμπήρη με τίτλο «Τα αποπαίδια της Ευρώπης», στο kathimerini.gr στις 26/5/08

Ομιλία του Νικόλαου Τζιφάκη για την εκδήλωση του Κέντρου Ενημέρωσης και Προώθησης Κοινοτικών και Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, στο ΕΒΕΑ, στις 30 Μαΐου 2002, Αρχείο Ιδρύματος Μεσογειακών Μελετών,

Ομιλία του Υπουργού Εξωτερικών της Γερμανίας, Γιόσκα Φίσερ, κατά τη Διάσκεψη του Υπουργείου Εξωτερικών σχετικά με το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Κολωνία, 10 Ιουνίου 1999, γερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών, Mitteilung für die Presse, αριθ. 1041/99, 11 Ιουνίου 1999.

Συνθήκες για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Διακηρύξεις

Το κείμενο της Διακήρυξης του Ζάγκρεμπ, 24 Νοεμβρίου 2000

Declaration of CEFTA 2006 Summit, Skopje, Republic of Macedonia, 21 November 2004

EU-Western Balkan Summit,-Declaration, Thessaloniki, 21 June 2003

Επίσημα Κείμενα

Το κείμενο του Συμφώνου Σταθερότητας

Αποφάσεις του Συμβουλίου

2005/524/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαisiού μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Δημοκρατίας της Αλβανίας σε κοινοτικά προγράμματα

2005/525/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαisiού μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Βοσνίας- Ερζεγοβίνης που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Βοσνίας- Ερζεγοβίνης σε κοινοτικά προγράμματα

2005/526/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαisiού μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της

Κροατίας που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Δημοκρατίας της Κροατίας σε κοινοτικά προγράμματα

2005/527/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη συμφωνίας-πλαίσου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Σερβίας και του Μαυροβουνίου που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Σερβίας και του Μαυροβουνίου σε κοινοτικά προγράμματα

2005/528/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 2005, για τη σύναψη ενός πρωτοκόλλου της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφενός, και της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας αφεντέρου, για μια συμφωνία-πλαίσιο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας που θεσπίζει τις γενικές αρχές της συμμετοχής της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας σε κοινοτικά προγράμματα

2006/500/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2006, για τη σύναψη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα

2007/49/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 22ας Ιανουαρίου 2007, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με το Μαυροβούνιο

2008/210/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με την Αλβανία και για την κατάργηση της απόφασης 2006/54/ΕΚ

2008/211/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και για την κατάργηση της απόφασης 2006/55/ΕΚ

2008/213/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται στην ευρωπαϊκή εταιρική σχέση με τη Σερβία, συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10ης Ιουνίου 1999, και για την κατάργηση της απόφασης 2006/56/ΕΚ

2008/119/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Κροατία και για την κατάργηση της απόφασης 2006/145/ΕΚ

2008/212/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και για την κατάργηση της απόφασης 2006/57/ΕΚ

2008/210/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Αλβανία και για την κατάργηση της απόφασης 2006/54/ΕΚ

2008/211/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008, για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με την Βοσνία-Ερζεγοβίνη και για την κατάργηση της απόφασης 2006/55/ΕΚ

2008/213/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008 , για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με τη Σερβία συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10^{ης} Ιουνίου 1999 και για την κατάργηση της απόφασης 2006/56/EK

2008/213/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2008 , για τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στην εταιρική σχέση προσχώρησης με τη Σερβία συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 10^{ης} Ιουνίου 1999 και για την κατάργηση της απόφασης 2006/56/EK

Κανονισμοί του Συμβουλίου

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 3906/89 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 1989 σχετικά με την οικονομική ενίσχυση υπέρ της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Πολωνίας

Council Regulation (EEC)No 1360/90 of May 1990 establishing a European Training Foundation

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1628/96 του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1996 σχετικά με τη βοήθεια στη Βοσνία- Ερζεγοβίνη, στην Κροατία, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007/2000 του Συμβουλίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2000 για την εισαγωγή εκτάκτων εμπορικών μέτρων για χώρες και εδάφη που συμμετέχουν ή συνδέονται με τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2820/98 και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1763/1999 και 6/2000

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2667/2000 του Συμβουλίου της 5ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ανασυγκρότησης (EE L 306 της 7.12.2000, σ. 7)

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2666/2000 του Συμβουλίου της 5ης Δεκεμβρίου 2000 για την παροχή βοήθειας προς την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Κροατία, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1628/96 και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 3906/89 και (ΕΟΚ) αριθ. 1360/90, και των αποφάσεων 97/256/EK και (ΕΟΚ) αριθ. 1999/311/EK

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 533/2004 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 2004, για τη σύναψη ευρωπαϊκών εταιρικών σχέσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1085/2006 του Συμβουλίου της 17^{ης} Ιουλίου 2006 για τη θέσπιση μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (IPA)

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 594/2008 του Συμβουλίου της 16^{ης} Ιουνίου 2008 για ορισμένες διαδικασίες εφαρμογής της Συμφωνίας Σταθεροποίησης Σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφενός, και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αφετέρου, και για την εφαρμογή της ενδιάμεσης συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αφενός και της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αφετέρου

Κανονισμοί της Επιτροπής

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 407/2008 της Επιτροπής της 7ης Μαΐου 2008 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2000 του Συμβουλίου για την εισαγωγή εκτάκτων εμπορικών μέτρων για χώρες και εδάφη που συμμετέχουν ή συνδέονται με τη διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (παράρτημα I)

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 407/2008 της Επιτροπής της 7ης Μαΐου 2008 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2007/2000 του Συμβουλίου για την εισαγωγή εκτάκτων εμπορικών μέτρων για χώρες και εδάφη που συμμετέχουν ή συνδέονται με τη διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (παράρτημα II)

Κοινές Δράσεις του Συμβουλίου

Council Joint Action 2004/570/CFSP of 12 July 2004 on the European Union military operation in Bosnia and Herzegovina

Γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων

Γνωμοδότηση της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων προς την Επιτροπή Διεθνούς Εμπορίου, σχετικά με τις εμπορικές και τις οικονομικές σχέσεις με τα δυτικά Βαλκάνια(2008/2149(INI))

Αποφάσεις της Επιτροπής

COMMISSION DECISION (2007/2205) of 29/05/2007, establishing a Multi-Beneficiary Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007-2009

COMMISSION DECISION establishing a Multi-Beneficiary Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2008-2010

Ανακοινώσεις της Επιτροπής

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο της 5ης Μαρτίου 2008 με τίτλο «Δυτικά Βαλκάνια: ενίσχυση της ευρωπαϊκής προοπτικής»(COM(2008)127)

Εκθέσεις της Επιτροπής

Ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διεύρυνση της ΕΕ, 14 Οκτωβρίου 2009

Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κοπεγχάγης, 21-22 Ιουνίου 1993

Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σάντα Μαρία Ντε Φείρα, 19 και 20 Ιουνίου 2000

Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, 12 Δεκεμβρίου 2003

Κανονισμοί του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Regulation(EC) No 1339/2008 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 establishing a European Training Foundation (recast)

Εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 9ης Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με τις εμπορικές και οικονομικές σχέσεις με τα Δυτικά Βαλκάνια(2008/2149(INI)), Εισηγητής: Bastiaan Belder

Έρευνα

Έρευνα του Gallup Balkan Monitor, Insights and Perceptions: Voices of the Balkans, 2008 Summary of Findings

Διαδίκτυο

<http://www.seed-center.org>
<http://www.csees.net>
<http://www.wiiw.ac.at>
<http://eurlex.europa.eu>
<http://europa.eu>
<http://www.kathimerini.gr>
<http://www.auswaertiges-amt.de>
<http://www.imm.gr>
<http://old.mfa.gr>
<http://www.europedia.moussis.eu>
<http://www.nato.int>
<http://www.acci.gr>
<http://www.consilium.europa.eu>
<http://www.euforbih.org>
<http://www.eupm.org>
<http://www.eulex-kosovo.eu>
<http://www.ein.gr>
<http://www.europarl.europa.eu>
<http://www.cefta2006.com/en-index.php>
<http://www.stabilitypact.org>
<http://trade.ec.europa.eu>
<http://ec.europa.eu>
<http://www.cespi.it>
<http://www.etf.europa.eu>
<http://www.agora.mfa.gr>
<http://www.balkan-monitor.eu>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ¹⁸²

¹⁸²Πηγή: Όλοι οι πίνακες και τα διαγράμματα προέρχονται από το επίσημο site της Ευρωπαϊκής Ένωσης <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/statistics/>

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: European Union, Trade with Croatia

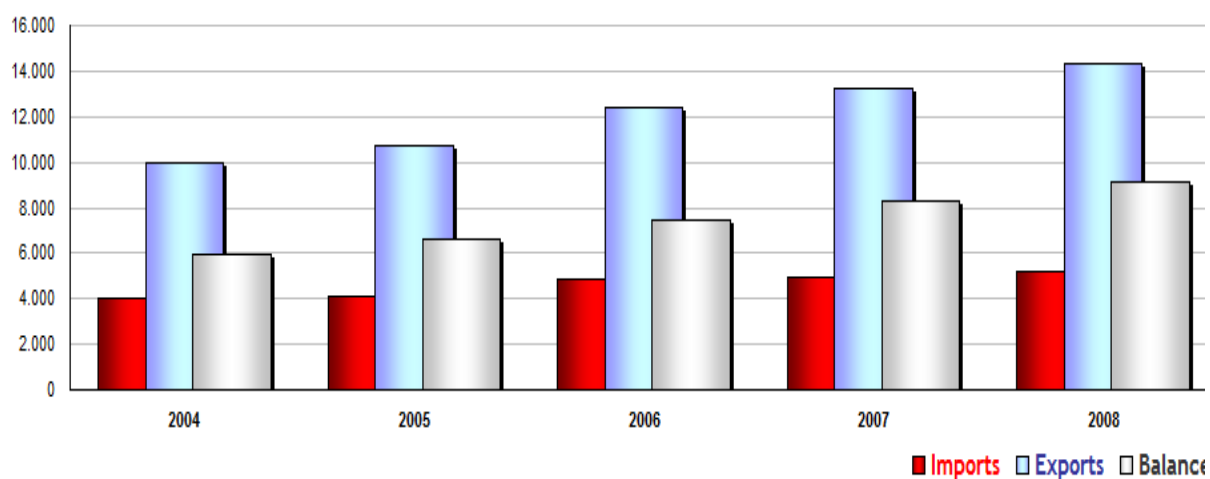
EU'S TRADE BALANCE WITH CROATIA

European Union, Trade with Croatia

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Exports (%)	Balance	Trade
2004	4.003	19,6	0,4	9.971	10,3	1,0	5.968	13.973
2005	4.077	1,9	0,3	10.732	7,6	1,0	6.654	14.809
2006	4.891	20,0	0,4	12.364	15,2	1,1	7.473	17.256
2007	4.979	1,8	0,3	13.256	7,2	1,1	8.277	18.235
2008	5.168	3,8	0,3	14.322	8,0	1,1	9.154	19.490

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: European Union, Trade with Croatia

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Croatia, Trade with the European Union

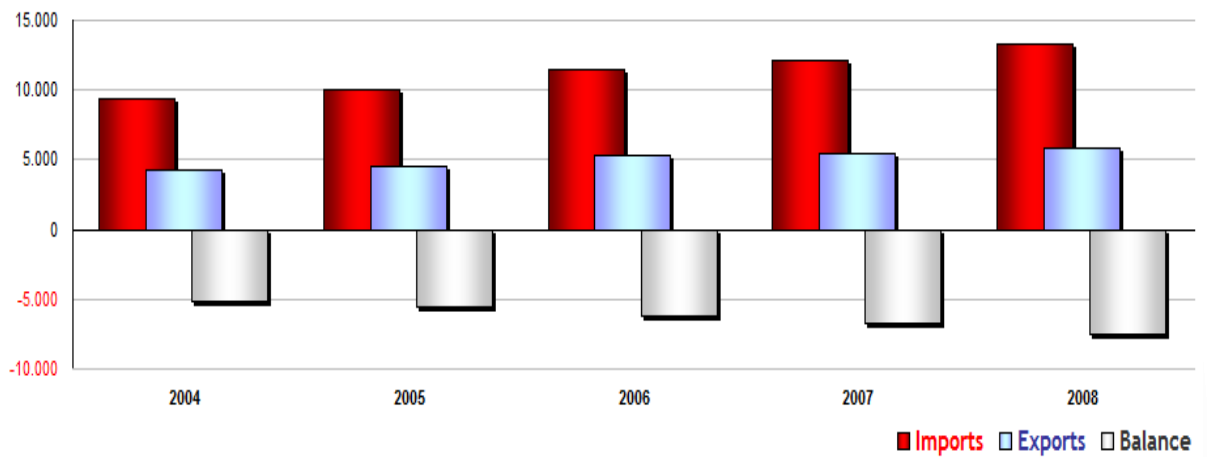
CROATIA'S TRADE BALANCE

CROATIA, Trade with the European Union

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	EU Share of total Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	EU Share of total Exports (%)	Balance	Trade
2004	9.391	3,9	71,5	4.217	15,4	66,7	-5.174	13.607
2005	10.080	7,3	68,5	4.470	6,0	63,5	-5.610	14.550
2006	11.501	14,1	67,9	5.287	18,3	64,5	-6.215	16.788
2007	12.092	5,1	65,1	5.380	1,8	61,0	-6.712	17.472
2008	13.358	10,5	65,3	5.836	8,5	65,9	-7.522	19.195

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Croatia, Trade with the European Union

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Croatia's trade with main partners(2008)

CROATIA'S TRADE WITH MAIN PARTNERS (2008)

The Major Imports Partners				The Major Export Partners				The Major Trade Partners			
Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%
	World	20.513,0	100,0%		World	8.876,0	100,0%		World	29.389,0	100,0%
1	EU27	13.403,5	65,3%	1	EU27	5.840,1	65,8%	1	EU27	19.243,6	65,5%
2	Russia	2.185,8	10,7%	2	Bosnia-Herzegovina	1.480,7	16,7%	2	Russia	2.312,4	7,9%
3	China	1.281,7	6,2%	3	United States	227,8	2,6%	3	Bosnia-Herzegovina	2.038,0	6,9%
4	Bosnia-Herzegovina	557,3	2,7%	4	Russia	126,6	1,4%	4	China	1.305,7	4,4%
5	United States	430,0	2,1%	5	FYR Macedonia	97,3	1,1%	5	United States	657,8	2,2%
6	Turkey	324,4	1,6%	6	Switzerland	94,4	1,1%	6	Switzerland	396,1	1,3%
7	Switzerland	301,7	1,5%	7	United Arab Emir:	87,3	1,0%	7	Turkey	384,5	1,3%
8	Japan	298,8	1,5%	8	Qatar	63,8	0,7%	8	Japan	340,1	1,2%
9	FYR Macedonia	189,4	0,9%	9	Saudi Arabia	62,6	0,7%	9	FYR Macedonia	286,7	1,0%
10	South Korea	175,7	0,9%	10	Singapore	60,7	0,7%	10	Brazil	179,5	0,6%
11	Brazil	174,4	0,9%	11	Turkey	60,0	0,7%	11	South Korea	179,2	0,6%
12	Ukraine	94,5	0,5%	12	South Africa	46,9	0,5%	12	Ukraine	131,7	0,4%
13	India	93,1	0,5%	13	Japan	41,3	0,5%	13	India	100,0	0,3%
14	Morocco	90,3	0,4%	14	Egypt	40,5	0,5%	14	Morocco	97,4	0,3%
15	Faroe Isles	88,3	0,4%	15	Ukraine	37,3	0,4%	15	United Arab Emir:	89,3	0,3%
16	Belarus	63,5	0,3%	16	Panama	31,6	0,4%	16	Faroe Isles	88,3	0,3%
17	Canada	63,4	0,3%	17	Albania	30,2	0,3%	17	Canada	84,3	0,3%
18	Thailand	57,9	0,3%	18	China	24,0	0,3%	18	Belarus	80,7	0,3%
19	Norway	56,6	0,3%	19	Norway	21,1	0,2%	19	Norway	77,7	0,3%
20	Malaysia	55,6	0,3%	20	Canada	21,0	0,2%	20	Singapore	76,0	0,3%
21	Indonesia	44,4	0,2%	21	Gibraltar	20,1	0,2%	21	Saudi Arabia	74,3	0,3%
22	Colombia	43,8	0,2%	22	Lebanon	19,2	0,2%	22	Qatar	69,6	0,2%
23	Vietnam	42,8	0,2%	23	Libya	17,6	0,2%	23	South Africa	67,8	0,2%
24	Mexico	35,3	0,2%	24	Nigeria	17,6	0,2%	24	Malaysia	58,8	0,2%
25	Israel	26,9	0,1%	25	Belarus	17,1	0,2%	25	Thailand	58,6	0,2%
26	Ecuador	25,6	0,1%	26	Australia	11,0	0,1%	26	Egypt	52,8	0,2%
27	Argentina	24,6	0,1%	27	Algeria	10,0	0,1%	27	Colombia	49,5	0,2%
28	South Africa	20,9	0,1%	28	Tunisia	9,7	0,1%	28	Indonesia	48,5	0,2%
29	Bangladesh	19,4	0,1%	29	Kazakhstan	8,4	0,1%	29	Vietnam	43,9	0,1%
30	Libya	19,0	0,1%	30	Syria	8,1	0,1%	30	Mexico	37,3	0,1%
31	Hong Kong	17,8	0,1%	31	Morocco	7,1	0,1%	31	Libya	36,5	0,1%
32	Tunisia	17,5	0,1%	32	India	6,8	0,1%	32	Albania	33,4	0,1%
33	Pakistan	16,4	0,1%	33	Bahrain	6,5	0,1%	33	Israel	32,6	0,1%
34	Singapore	15,2	0,1%	34	Israel	5,8	0,1%	34	Panama	31,7	0,1%
35	Iraq	13,3	0,1%	35	Colombia	5,7	0,1%	35	Tunisia	27,2	0,1%
36	Egypt	12,2	0,1%	36	Brazil	5,0	0,1%	36	Ecuador	25,6	0,1%
37	Saudi Arabia	11,7	0,1%	37	Pakistan	4,4	0,0%	37	Argentina	25,3	0,1%
38	Philippines	9,3	0,0%	38	Georgia	4,1	0,0%	38	Bangladesh	21,3	0,1%
39	Ghana	8,5	0,0%	39	Indonesia	4,0	0,0%	39	Gibraltar	20,9	0,1%
40	Chile	7,9	0,0%	40	South Korea	3,5	0,0%	40	Pakistan	20,8	0,1%
41	Falkland Island	6,7	0,0%	41	Malaysia	3,2	0,0%	41	Lebanon	19,2	0,1%
42	Australia	6,6	0,0%	42	Bermuda	3,1	0,0%	42	Hong Kong	18,9	0,1%
43	Moldova	5,9	0,0%	43	Jordan	3,1	0,0%	43	Nigeria	17,8	0,1%
44	Qatar	5,8	0,0%	44	Philippines	2,8	0,0%	44	Australia	17,6	0,1%
45	Sri Lanka	5,5	0,0%	45	Cuba	2,4	0,0%	45	Iraq	14,5	0,0%
46	Iran	5,4	0,0%	46	Liberia	2,4	0,0%	46	Philippines	12,1	0,0%
47	Uruguay	5,1	0,0%	47	Iran	2,3	0,0%	47	Kazakhstan	11,8	0,0%
48	New Zealand	4,7	0,0%	48	Mexico	2,0	0,0%	48	Ghana	10,5	0,0%
49	Tadjikistan	4,4	0,0%	49	Ghana	1,9	0,0%	49	Algeria	10,3	0,0%
50	Kazakhstan	3,4	0,0%	50	Bangladesh	1,9	0,0%	50	Syria	9,5	0,0%

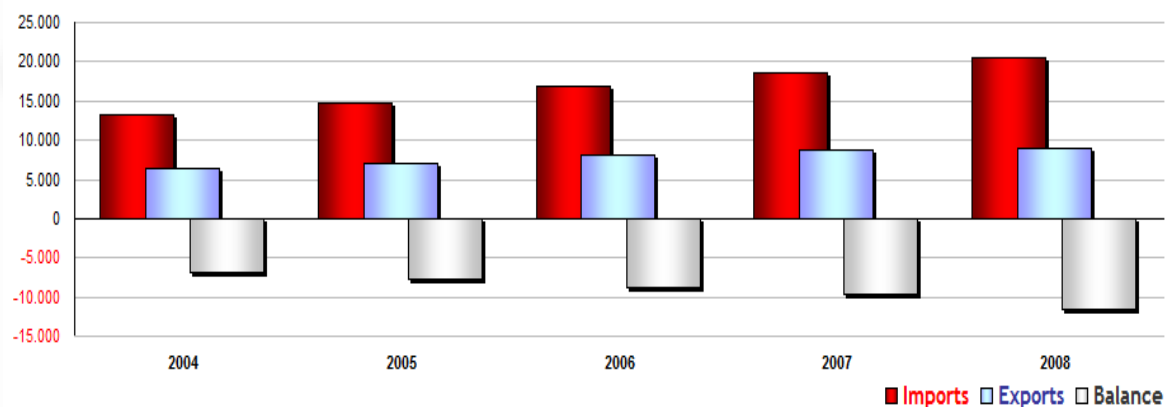
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: European Union, Imports from Croatia

European Union, Imports from... Croatia		Value (Millions of euro)	Share of Total (%)	Share of total EU Imports
SITC Codes	SITC Sections			
TOTAL		5.168	100,0%	0,3%
SITC 7	Machinery and transport equipment	1.476	28,6%	0,4%
SITC 8	Miscellaneous manufactured articles	957	18,5%	0,5%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	919	17,8%	0,5%
SITC 5	Chemicals and related prod, n.e.s.	484	9,4%	0,4%
SITC 2	Crude materials, inedible, except fuels	460	8,9%	0,7%
SITC 0	Food and live animals	333	6,4%	0,5%
SITC 3	Mineral fuels, lubricants and related materials	260	5,0%	0,1%
SITC 9	Commodities and transactions n.c.e.	27	0,5%	0,1%
SITC 1	Beverages and tobacco	27	0,5%	0,4%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	7	0,1%	0,1%

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Croatia, Trade with the world

CROATIA, Trade with the World							millions of euro, %	
Period	Imports	Variation (%, y-o-y)		Exports	Variation (%, y-o-y)		Balance	Trade
2004	13.136	6,9		6.324	18,4		-6.811	19.460
2005	14.718	12,0		7.037	11,3		-7.682	21.755
2006	16.946	15,1		8.190	16,4		-8.756	25.137
2007	18.581	9,6		8.824	7,7		-9.756	27.405
2008	20.445	10,0		8.859	0,4		-11.586	29.305

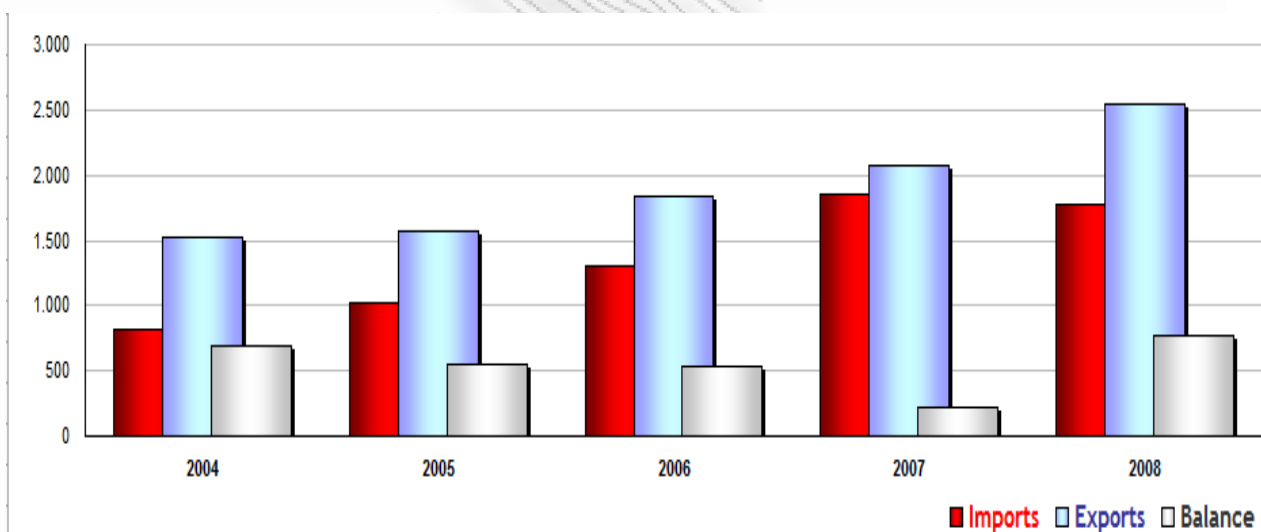
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Croatia, Trade with the world

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: European Union, Trade with FYR Macedonia

EU'S TRADE BALANCE WITH FYR MACEDONIA								
European Union, Trade with FYR Macedonia								
Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Exports (%)	millions of euro, %	
							Balance	Trade
2004	820	17,1	0,1	1.517	16,8	0,2	697	2.337
2005	1.018	24,1	0,1	1.567	3,3	0,1	550	2.585
2006	1.304	28,1	0,1	1.832	16,9	0,2	528	3.136
2007	1.858	42,5	0,1	2.080	13,6	0,2	222	3.938
2008	1.767	-4,9	0,1	2.541	22,2	0,2	774	4.309

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: European Union, Trade with FYR Macedonia

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: FYR Macedonia, Trade with the European Union

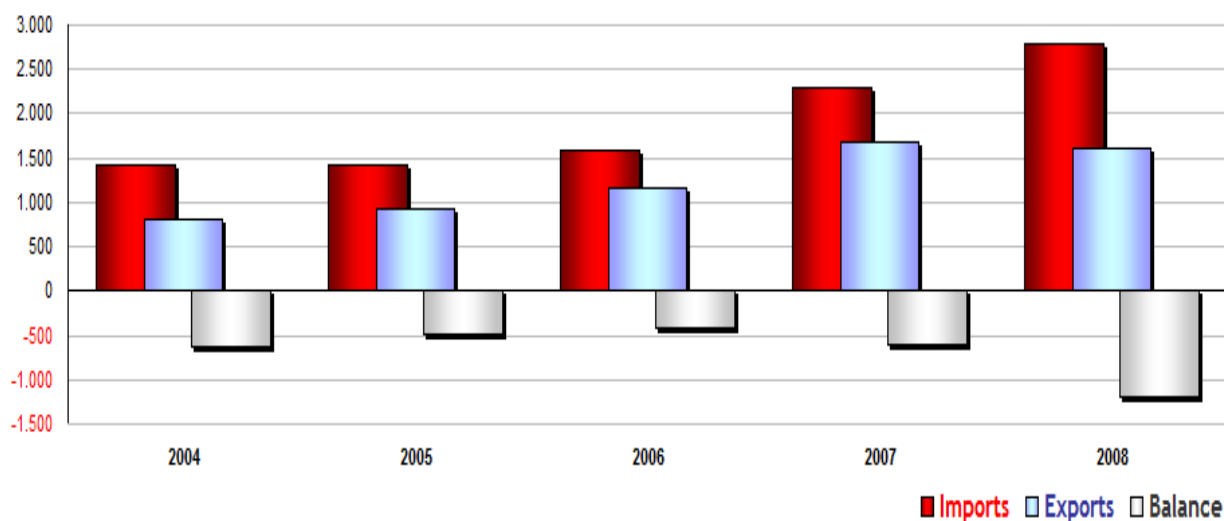
FYR MACEDONIA'S TRADE BALANCE

FYR MACEDONIA, Trade with the European Union

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	EU Share of total Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	EU Share of total Exports (%)	Balance	Trade
2004	1.433	16,9	61,1	811	14,3	60,4	-622	2.244
2005	1.423	-0,7	55,0	937	15,5	57,0	-486	2.360
2006	1.581	11,1	57,5	1.166	24,5	79,8	-415	2.747
2007	2.289	44,8	75,2	1.689	44,8	79,9	-600	3.978
2008	2.795	22,1	76,9	1.607	-4,9	77,8	-1.189	4.402

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: FYR Macedonia, Trade with the European Union

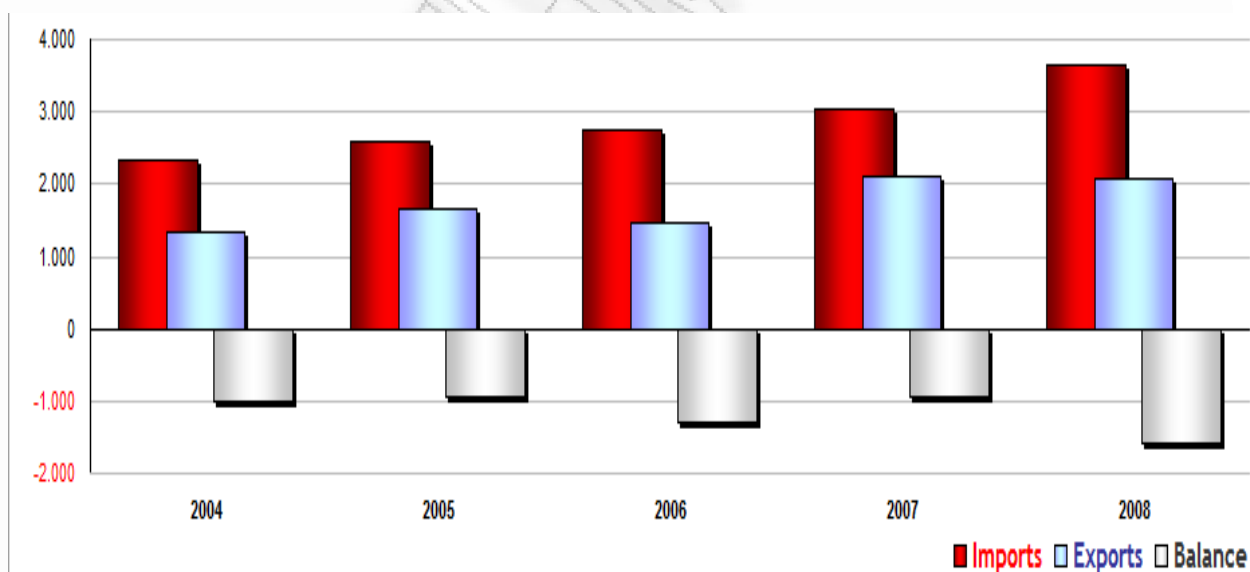

ΠΙΝΑΚΑΣ 8:FYR Macedonia, Trade with the world

FYR MACEDONIA, Trade with the World millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	Exports	Variation (%, y-o-y)	Balance	Trade
2004	2.343	15,7	1.343	11,3	-1.000	3.687
2005	2.586	10,3	1.643	22,3	-943	4.229
2006	2.751	6,4	1.461	-11,1	-1.289	4.212
2007	3.043	10,6	2.115	44,7	-928	5.158
2008	3.633	19,4	2.065	-2,4	-1.568	5.698

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6:FYR Macedonia, Trade with the world

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: FYR Macedonia's trade with main partners(2008)

FYR MACEDONIA'S TRADE WITH MAIN PARTNERS (2008)												
The Major Imports Partners				The Major Export Partners				The Major Trade Partners				
Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%	
	World	3.633,3	100,0%		World	2.072,5	100,0%		World	5.705,8	100,0%	
1	EU27	2.802,0	77,1%	1	EU27	1.616,0	78,0%	1	EU27	4.417,9	77,4%	
2	Serbia and Monte	272,5	7,5%	2	Serbia and Monte	537,4	25,9%	2	Serbia and Monte	809,8	14,2%	
3	Turkey	220,7	6,1%	3	Croatia	172,2	8,3%	3	Croatia	279,2	4,9%	
4	Croatia	107,0	2,9%	4	Bosnia-Herzegovir	62,3	3,0%	4	Turkey	239,0	4,2%	
5	Ukraine	101,8	2,8%	5	Albania	56,8	2,7%	5	Ukraine	103,5	1,8%	
6	China	65,6	1,8%	6	United States	49,6	2,4%	6	Bosnia-Herzegovir	87,9	1,5%	
7	Russia	41,8	1,1%	7	Russia	35,8	1,7%	7	Russia	77,6	1,4%	
8	Switzerland	31,8	0,9%	8	Turkey	18,4	0,9%	8	Albania	77,6	1,4%	
9	Brazil	28,7	0,8%	9	China	9,5	0,5%	9	United States	76,6	1,3%	
10	United States	27,0	0,7%	10	Switzerland	9,0	0,4%	10	China	75,0	1,3%	
11	Bosnia-Herzegovir	25,6	0,7%	11	Japan	7,8	0,4%	11	Switzerland	40,8	0,7%	
12	Albania	20,8	0,6%	12	Qatar	7,5	0,4%	12	Brazil	29,3	0,5%	
13	Kasakhstan	20,7	0,6%	13	Canada	5,2	0,2%	13	Kasakhstan	21,1	0,4%	
14	Israel	15,5	0,4%	14	Norway	3,2	0,2%	14	Japan	19,4	0,3%	
15	India	14,1	0,4%	15	Australia	2,5	0,1%	15	Israel	16,0	0,3%	
16	Japan	11,6	0,3%	16	Egypt	2,3	0,1%	16	India	14,3	0,2%	
17	Colombia	9,0	0,2%	17	Belarus	2,2	0,1%	17	Canada	13,5	0,2%	
18	South Korea	8,8	0,2%	18	Ukraine	1,7	0,1%	18	South Korea	10,5	0,2%	
19	Canada	8,3	0,2%	19	South Korea	1,7	0,1%	19	Colombia	9,2	0,2%	
20	Thailand	7,2	0,2%	20	Iran	1,2	0,1%	20	Qatar	7,5	0,1%	
21	Ecuador	6,7	0,2%	21	Pakistan	1,1	0,1%	21	Thailand	7,2	0,1%	
22	Venezuela	5,9	0,2%	22	Brazil	0,6	0,0%	22	Ecuador	6,7	0,1%	
23	Hong Kong	5,1	0,1%	23	Nigeria	0,6	0,0%	23	Venezuela	5,9	0,1%	
24	Gabon	4,9	0,1%	24	Israel	0,5	0,0%	24	Norway	5,7	0,1%	
25	Pakistan	4,4	0,1%	25	Kasakhstan	0,4	0,0%	25	Pakistan	5,5	0,1%	
26	Indonesia	4,4	0,1%	26	United Arab Emir:	0,4	0,0%	26	Egypt	5,5	0,1%	
27	United Arab Emir:	3,6	0,1%	27	Azerbaijan	0,3	0,0%	27	Hong Kong	5,2	0,1%	
28	Egypt	3,2	0,1%	28	Syria	0,3	0,0%	28	Gabon	4,9	0,1%	
29	Norway	2,5	0,1%	29	Argentina	0,3	0,0%	29	Indonesia	4,4	0,1%	
30	Singapore	2,3	0,1%	30	Armenia	0,3	0,0%	30	United Arab Emir:	4,0	0,1%	
31	Iran	2,2	0,1%	31	Iceland	0,3	0,0%	31	Australia	3,5	0,1%	
32	Argentina	2,2	0,1%	32	North Korea	0,2	0,0%	32	Iran	3,4	0,1%	
33	Mexico	1,9	0,1%	33	India	0,2	0,0%	33	Belarus	2,8	0,0%	
34	Malaysia	1,4	0,0%	34	Tunisia	0,2	0,0%	34	Argentina	2,5	0,0%	
35	North Korea	1,3	0,0%	35	Moldova	0,2	0,0%	35	Singapore	2,3	0,0%	
36	Australia	1,0	0,0%	36	Libya	0,1	0,0%	36	Mexico	1,9	0,0%	
37	Sri Lanka	1,0	0,0%	37	Colombia	0,1	0,0%	37	Malaysia	1,5	0,0%	
38	Saudi Arabia	0,9	0,0%	38	New Zealand	0,1	0,0%	38	North Korea	1,5	0,0%	
39	Costa Rica	0,7	0,0%	39	Malaysia	0,1	0,0%	39	Sri Lanka	1,0	0,0%	
40	Ghana	0,7	0,0%	40	Bahrain	0,1	0,0%	40	Saudi Arabia	0,9	0,0%	
41	Uruguay	0,7	0,0%	41	Algeria	0,1	0,0%	41	Costa Rica	0,7	0,0%	
42	Belarus	0,6	0,0%	42	Hong Kong	0,1	0,0%	42	Ghana	0,7	0,0%	
43	Kyrgyz Republic	0,6	0,0%	43	Jordan	0,1	0,0%	43	Nigeria	0,7	0,0%	
44	Morocco	0,5	0,0%	44	Iraq	0,1	0,0%	44	Uruguay	0,7	0,0%	
45	Panama	0,5	0,0%	45	Dominican Repub	0,1	0,0%	45	Kyrgyz Republic	0,6	0,0%	
46	Guatemala	0,5	0,0%	46	Morocco	0,1	0,0%	46	Morocco	0,5	0,0%	
47	Philippines	0,4	0,0%	47	Lebanon	0,1	0,0%	47	Syria	0,5	0,0%	
48	South Africa	0,3	0,0%	48	Singapore	0,0	0,0%	48	Panama	0,5	0,0%	
49	Tunisia	0,3	0,0%	49	Congo	0,0	0,0%	49	Tunisia	0,5	0,0%	
50	Zambia	0,3	0,0%	50	Georgia	0,0	0,0%	50	Guatemala	0,5	0,0%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 10:European Union, Trade with Albania

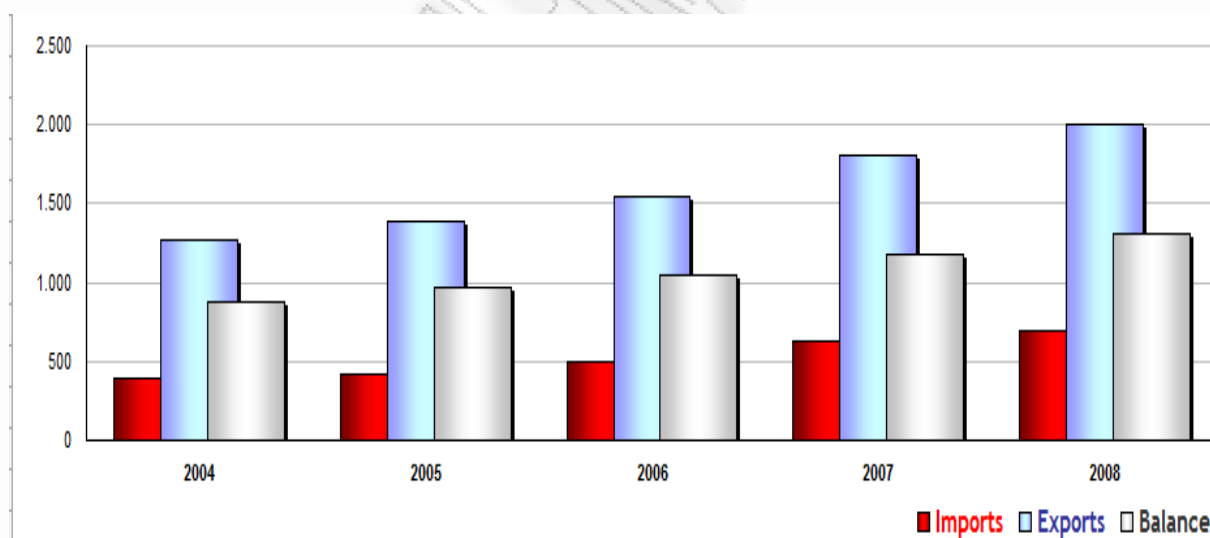
EU'S TRADE BALANCE WITH ALBANIA

European Union, Trade with Albania

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Exports (%)	Balance	Trade
2004	398	10,4	0,0	1.276	10,4	0,1	878	1.674
2005	417	4,8	0,0	1.383	8,4	0,1	966	1.800
2006	496	19,0	0,0	1.541	11,4	0,1	1.045	2.037
2007	627	26,3	0,0	1.802	17,0	0,1	1.175	2.429
2008	688	9,7	0,0	2.003	11,1	0,2	1.315	2.690

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7:European Union, Trade with Albania

ΠΙΝΑΚΑΣ 11:Albania, Trade with the European Union

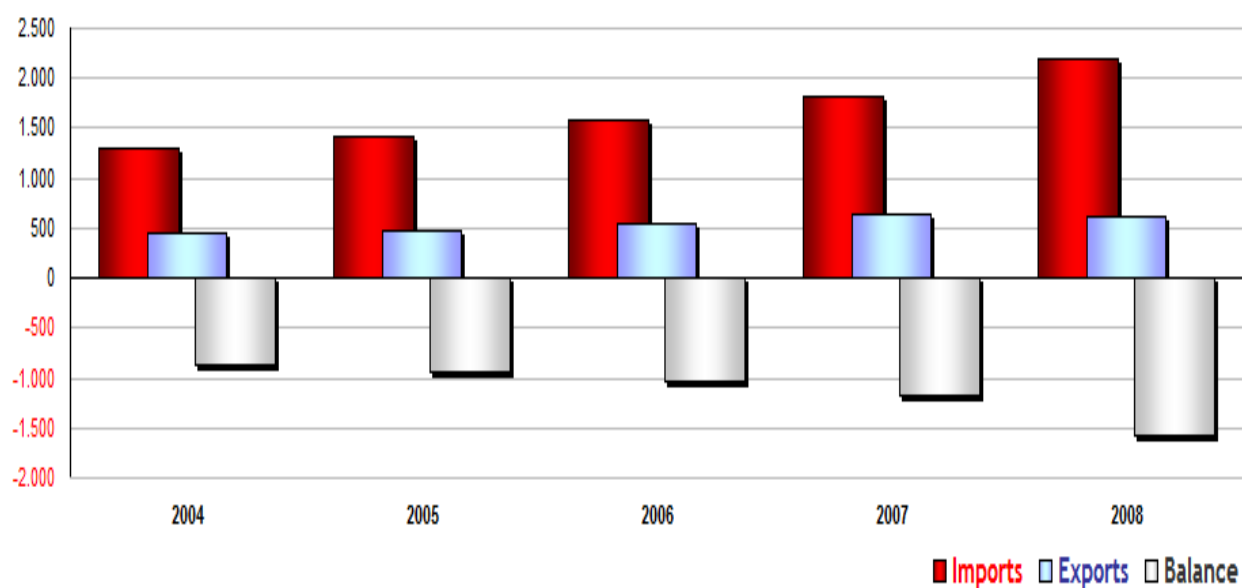
ALBANIA'S TRADE BALANCE

ALBANIA, Trade with the European Union

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	EU Share of total Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	EU Share of total Exports (%)	Balance	Trade
2004	1.302	7,3	71,1	441	19,1	90,7	-861	1.744
2005	1.422	9,2	67,7	474	7,5	93,4	-947	1.896
2006	1.586	11,5	66,6	556	17,3	93,4	-1.029	2.142
2007	1.818	14,7	62,4	647	16,3	89,5	-1.171	2.465
2008	2.203	21,2	67,1	625	-3,4	83,5	-1.578	2.828

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8:Albania, Trade with the European Union

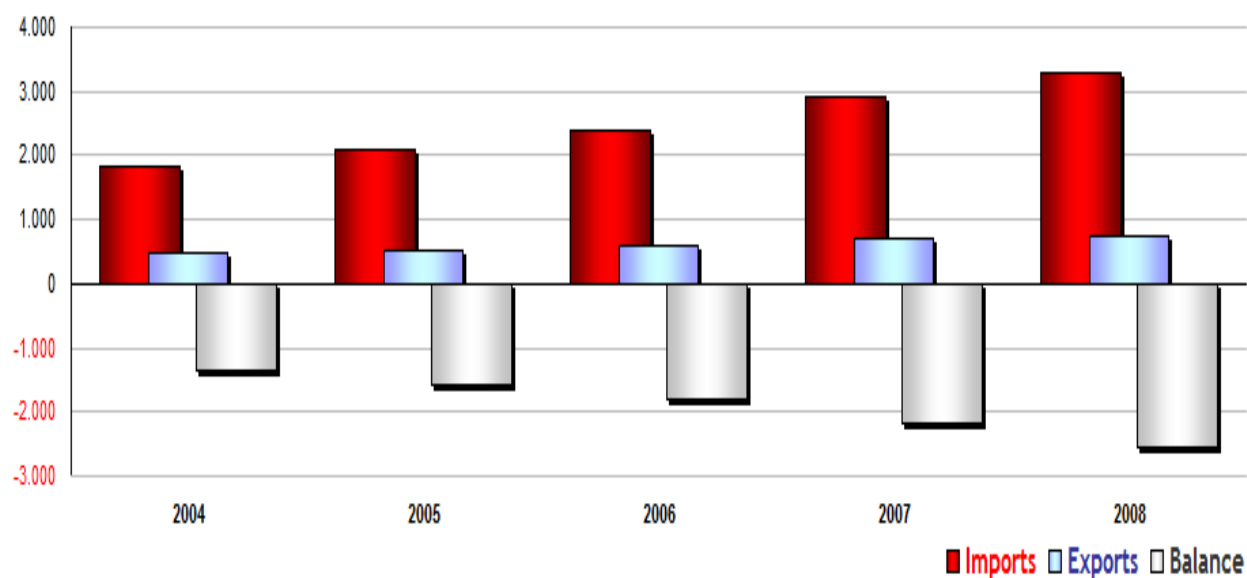

ΠΙΝΑΚΑΣ 12:Albania, Trade with the world

ALBANIA, Trade with the World millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)		Exports	Variation (%, y-o-y)		Balance	Trade
2004	1.832	12,9		486	23,2		-1.345	2.318
2005	2.099	14,6		508	4,4		-1.591	2.607
2006	2.381	13,4		595	17,2		-1.786	2.976
2007	2.912	22,3		723	21,4		-2.190	3.635
2008	3.283	12,7		749	3,7		-2.534	4.032

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9:Albania, Trade with the world

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: Albania's trade with main partners(2008)

ALBANIA'S TRADE WITH MAIN PARTNERS (2008)											
The Major Imports Partners				The Major Export Partners				The Major Trade Partners			
Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%
	World	3.265,1	100,0%		World	752,5	100,0%		World	4.017,6	100,0%
1	EU27	2.196,5	67,3%	1	EU27	627,4	83,4%	1	EU27	2.823,9	70,3%
2	Turkey	228,7	7,0%	2	China	44,5	5,9%	2	Turkey	251,3	6,3%
3	Switzerland	153,5	4,7%	3	Turkey	22,7	3,0%	3	China	172,6	4,3%
4	Russia	138,9	4,3%	4	FYR Macedonia	18,9	2,5%	4	Switzerland	154,1	3,8%
5	China	128,1	3,9%	5	Serbia and Monte	15,0	2,0%	5	Russia	149,3	3,7%
6	Ukraine	84,8	2,6%	6	Russia	10,4	1,4%	6	Ukraine	84,8	2,1%
7	Serbia and Monte	67,9	2,1%	7	United States	7,7	1,0%	7	Serbia and Monte	82,9	2,1%
8	FYR Macedonia	62,5	1,9%	8	India	6,5	0,9%	8	FYR Macedonia	81,4	2,0%
9	Brazil	40,1	1,2%	9	Bosnia-Herzegovir	3,4	0,4%	9	Brazil	40,3	1,0%
10	Croatia	33,2	1,0%	10	Croatia	2,9	0,4%	10	United States	37,7	0,9%
11	United States	30,0	0,9%	11	Canada	1,9	0,3%	11	Croatia	36,1	0,9%
12	Canada	25,6	0,8%	12	Afghanistan	1,6	0,2%	12	Canada	27,5	0,7%
13	Egypt	18,4	0,6%	13	Japan	0,9	0,1%	13	India	18,6	0,5%
14	South Korea	18,0	0,5%	14	Norway	0,9	0,1%	14	Egypt	18,5	0,5%
15	Georgia	14,3	0,4%	15	Switzerland	0,6	0,1%	15	South Korea	18,0	0,4%
16	Ecuador	12,6	0,4%	16	Argentina	0,6	0,1%	16	Georgia	14,3	0,4%
17	India	12,0	0,4%	17	Indonesia	0,3	0,0%	17	Bosnia-Herzegovir	13,1	0,3%
18	Bosnia-Herzegovir	9,7	0,3%	18	Brazil	0,2	0,0%	18	Ecuador	12,6	0,3%
19	Israel	8,8	0,3%	19	Australia	0,2	0,0%	19	Israel	8,8	0,2%
20	Algeria	3,7	0,1%	20	Thailand	0,1	0,0%	20	Algeria	3,8	0,1%
21	Argentina	2,9	0,1%	21	Malaysia	0,1	0,0%	21	Norway	3,6	0,1%
22	Hong Kong	2,8	0,1%	22	South Korea	0,1	0,0%	22	Argentina	3,5	0,1%
23	Moldova	2,8	0,1%	23	Cameroon	0,1	0,0%	23	Hong Kong	2,8	0,1%
24	Norway	2,7	0,1%	24	Iran	0,1	0,0%	24	Moldova	2,8	0,1%
25	Lebanon	2,5	0,1%	25	Yemen	0,1	0,0%	25	Japan	2,8	0,1%
26	Thailand	2,5	0,1%	26	Egypt	0,1	0,0%	26	Thailand	2,6	0,1%
27	Malaysia	2,0	0,1%	27	Iraq	0,1	0,0%	27	Lebanon	2,5	0,1%
28	Japan	1,9	0,1%	28	Chile	0,1	0,0%	28	Malaysia	2,2	0,1%
29	Kazakhstan	1,7	0,1%	29	Uruguay	0,0	0,0%	29	Indonesia	1,8	0,0%
30	Paraguay	1,6	0,0%	30	Iceland	0,0	0,0%	30	Kazakhstan	1,7	0,0%
31	United Arab Emir:	1,6	0,0%	31	Belarus	0,0	0,0%	31	Afghanistan	1,6	0,0%
32	Mexico	1,5	0,0%	32	New Zealand	0,0	0,0%	32	Paraguay	1,6	0,0%
33	Indonesia	1,5	0,0%	33	Jamaica	0,0	0,0%	33	United Arab Emir:	1,6	0,0%
34	Azerbaijan	1,4	0,0%	34	Madagascar	0,0	0,0%	34	Mexico	1,5	0,0%
35	Tunisia	1,3	0,0%	35	Hong Kong	0,0	0,0%	35	Azerbaijan	1,4	0,0%
36	Vietnam	1,2	0,0%	36	Tunisia	0,0	0,0%	36	Tunisia	1,3	0,0%
37	New Zealand	1,2	0,0%	37	Panama	0,0	0,0%	37	New Zealand	1,3	0,0%
38	Iran	1,1	0,0%	38	Costa Rica	0,0	0,0%	38	Vietnam	1,2	0,0%
39	Syria	1,0	0,0%	39	Zambia	0,0	0,0%	39	Iran	1,2	0,0%
40	Libya	1,0	0,0%	40	Ukraine	0,0	0,0%	40	Syria	1,0	0,0%
41	South Africa	0,7	0,0%	41	Macao	0,0	0,0%	41	Libya	1,0	0,0%
42	Bangladesh	0,6	0,0%	42	Benin	0,0	0,0%	42	Australia	0,8	0,0%
43	Morocco	0,6	0,0%	43	Algeria	0,0	0,0%	43	South Africa	0,7	0,0%
44	Australia	0,6	0,0%	44	Saudi Arabia	0,0	0,0%	44	Bangladesh	0,6	0,0%
45	Pakistan	0,5	0,0%	45	Zimbabwe	0,0	0,0%	45	Morocco	0,6	0,0%
46	Colombia	0,4	0,0%	46	Barbados	0,0	0,0%	46	Pakistan	0,5	0,0%
47	Saudi Arabia	0,4	0,0%	47	Nigeria	0,0	0,0%	47	Colombia	0,4	0,0%
48	Jordan	0,4	0,0%	48	Libya	0,0	0,0%	48	Saudi Arabia	0,4	0,0%
49	Armenia	0,3	0,0%	49	Liberia	0,0	0,0%	49	Jordan	0,4	0,0%
50	Kyrgyz Republic	0,3	0,0%	50	Armenia	0,0	0,0%	50	Uruguay	0,3	0,0%

ΠΙΝΑΚΑΣ 14:European Union, Imports from Albania

European Union, Imports from... Albania

SITC Codes	SITC Sections	Value (Millions of euro)	Share of Total (%)	Share of total EU Imports
TOTAL		688	100,0%	0,0%
SITC 8	Miscellaneous manufactured articles	332	48,3%	0,2%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	122	17,8%	0,1%
SITC 2	Crude materials, inedible, except fuels	82	11,9%	0,1%
SITC 3	Mineral fuels, lubricants and related materials	70	10,2%	0,0%
SITC 7	Machinery and transport equipment	38	5,5%	0,0%
SITC 0	Food and live animals	27	3,9%	0,0%
SITC 9	Commodities and transactions n.c.e.	3	0,4%	0,0%
SITC 5	Chemicals and related prod, n.e.s.	2	0,3%	0,0%
SITC 1	Beverages and tobacco	1	0,1%	0,0%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	0		

ΠΙΝΑΚΑΣ 15:European Union, Exports to Albania

European Union, Exports to... Albania

SITC Codes	SITC Sections	Value (millions of euro)	Share of Total (%)	Share of total EU Exports
TOTAL		2.003	100,0%	0,2%
SITC 7	Machinery and transport equipment	568	28,4%	0,1%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	499	24,9%	0,3%
SITC 8	Miscellaneous manufactured articles	291	14,5%	0,2%
SITC 5	Chemicals and related prod, n.e.s.	207	10,3%	0,1%
SITC 0	Food and live animals	200	10,0%	0,4%
SITC 1	Beverages and tobacco	84	4,2%	0,4%
SITC 3	Mineral fuels, lubricants and related materials	77	3,8%	0,1%
SITC 2	Crude materials, inedible, except fuels	27	1,3%	0,1%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	22	1,1%	0,7%
SITC 9	Commodities and transactions n.c.e.	9	0,4%	0,0%

ΠΙΝΑΚΑΣ 16:European Union, Trade with Bosnia-Herzegovina

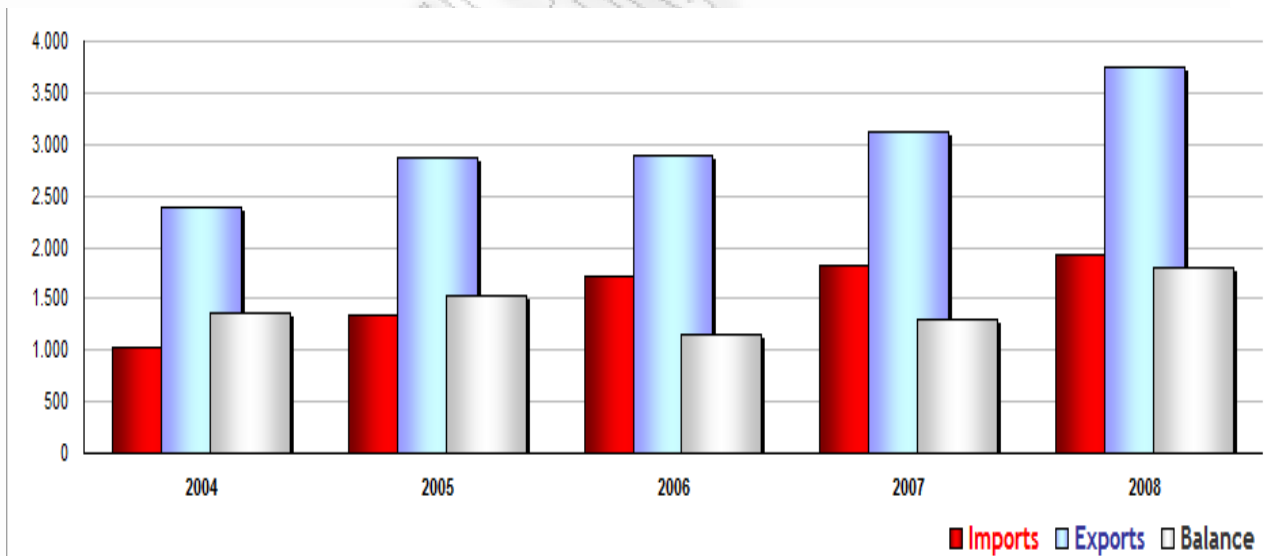
EU'S TRADE BALANCE WITH BOSNIA-HERZEGOVINA

European Union, Trade with Bosnia-Herzegovina

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Imports (%)	Exports	Variation (%, y-o-y)	Share of total EU Exports (%)	Balance	Trade
2004	1.019	20,1	0,1	2.388	7,8	0,3	1.370	3.407
2005	1.332	30,8	0,1	2.871	20,2	0,3	1.538	4.203
2006	1.725	29,5	0,1	2.882	0,4	0,2	1.157	4.608
2007	1.832	6,2	0,1	3.123	8,3	0,3	1.291	4.955
2008	1.935	5,6	0,1	3.740	19,8	0,3	1.805	5.675

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10:European Union, Trade with Bosnia-Herzegovina

ΠΙΝΑΚΑΣ 17 :Bosnia-Herzegovina, Trade with the European Union

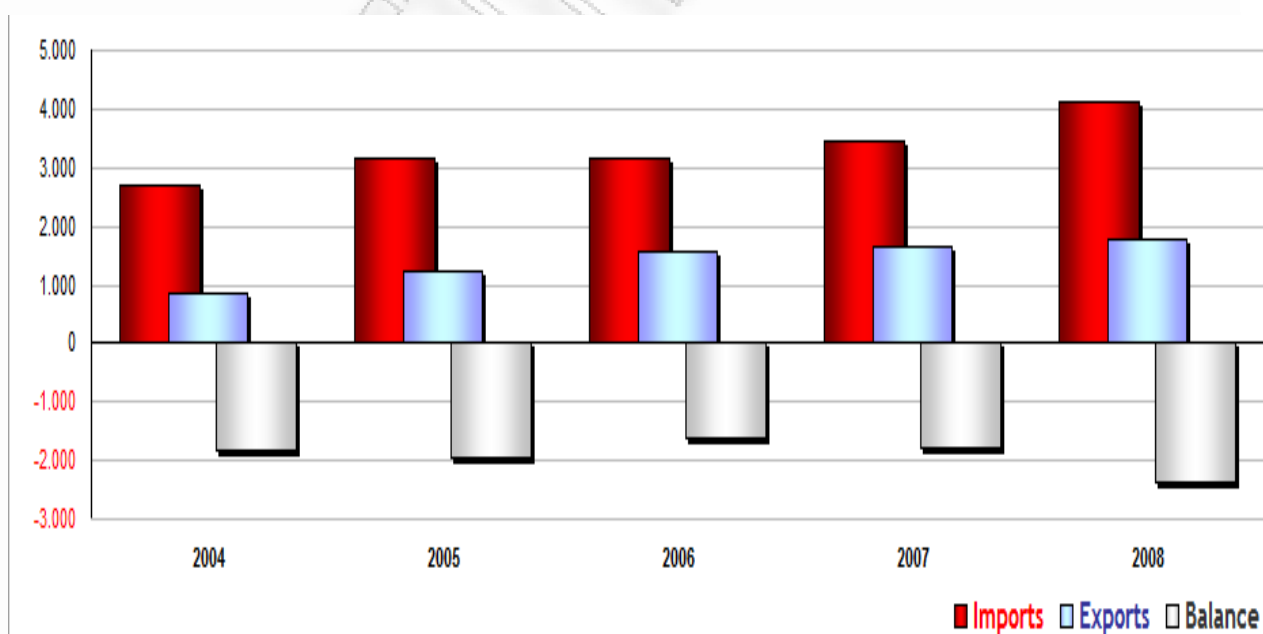
BOSNIA-HERZEGOVINA'S TRADE BALANCE

BOSNIA-HERZEGOVINA, Trade with the European Union

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-0-y)	EU Share of total Imports (%)	Exports	Variation (%, y-0-y)	EU Share of total Exports (%)	Balance	Trade
2004	2.695	10,6	68,6	873	13,9	72,0	-1.822	3.568
2005	3.167	17,5	68,1	1.223	40,2	69,2	-1.944	4.390
2006	3.171	0,1	66,6	1.568	28,1	71,3	-1.604	4.739
2007	3.436	8,3	62,9	1.664	6,1	72,5	-1.772	5.100
2008	4.114	19,7	62,9	1.759	5,7	72,9	-2.355	5.873

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: Bosnia-Herzegovina, Trade with the European Union

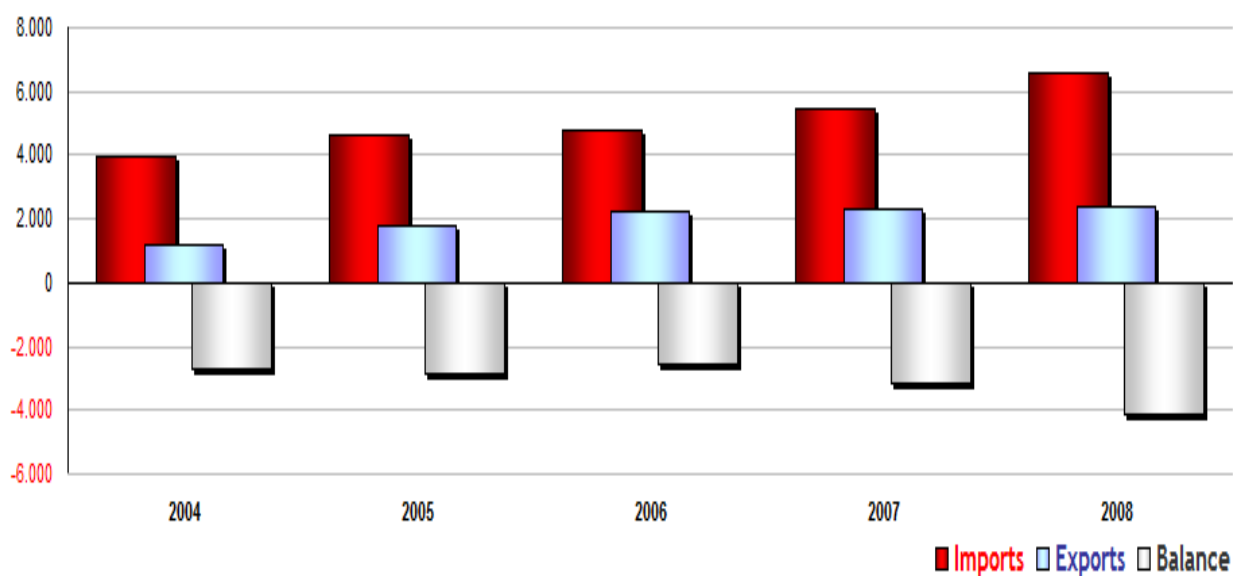
ΠΙΝΑΚΑΣ 18 :Bosnia-Herzegovina, Trade with the World

BOSNIA-HERZEGOVINA, Trade with the World

millions of euro, %

Period	Imports	Variation (%, y-o-y)	Exports	Variation (%, y-o-y)	Balance	Trade
2004	3.929	11,4	1.212	20,1	-2.717	5.141
2005	4.650	18,3	1.767	45,8	-2.883	6.417
2006	4.761	2,4	2.198	24,4	-2.563	6.959
2007	5.461	14,7	2.296	4,5	-3.165	7.758
2008	6.540	19,8	2.414	5,1	-4.126	8.955

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: Bosnia-Herzegovina, Trade with the World

ΠΙΝΑΚΑΣ 19: Bosnia-Herzegovina's trade with main partners(2008)

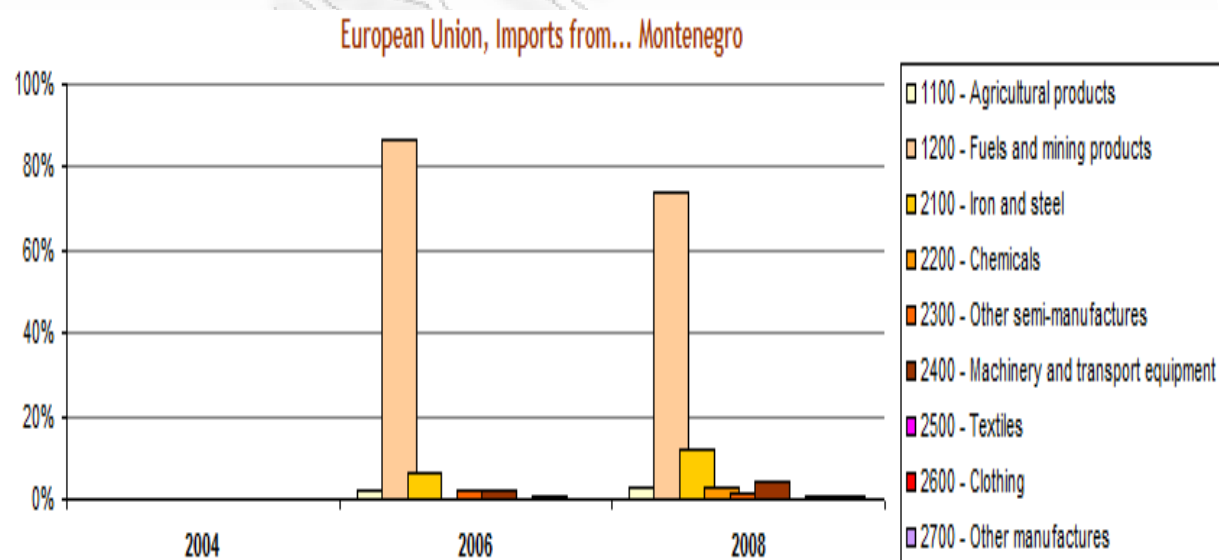
BOSNIA-HERZEGOVINA'S TRADE WITH MAIN PARTNERS (2008)

The Major Imports Partners				The Major Export Partners				The Major Trade Partners			
Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%	Rk	Partners	Mio euro	%
	World	6.556,6	100,0%		World	2.422,5	100,0%		World	8.979,1	100,0%
1	EU27	4.113,3	62,7%	1	EU27	1.767,1	72,9%	1	EU27	5.880,4	65,5%
2	Croatia	1.628,8	24,8%	2	Croatia	506,6	20,9%	2	Croatia	2.135,4	23,8%
3	Turkey	427,8	6,5%	3	Egypt	28,6	1,2%	3	Turkey	443,0	4,9%
4	Russia	93,4	1,4%	4	FYR Macedonia	23,2	1,0%	4	Russia	102,1	1,1%
5	FYR Macedonia	68,6	1,0%	5	United States	17,3	0,7%	5	FYR Macedonia	91,8	1,0%
6	China	54,7	0,8%	6	Turkey	15,2	0,6%	6	Switzerland	63,5	0,7%
7	Switzerland	52,4	0,8%	7	Switzerland	11,1	0,5%	7	China	58,3	0,6%
8	United States	25,5	0,4%	8	Albania	8,8	0,4%	8	United States	42,8	0,5%
9	Ukraine	19,7	0,3%	9	Russia	8,8	0,4%	9	Egypt	29,7	0,3%
10	South Korea	18,0	0,3%	10	Norway	7,5	0,3%	10	Ukraine	23,2	0,3%
11	Brazil	5,1	0,1%	11	Canada	3,9	0,2%	11	South Korea	18,3	0,2%
12	Argentina	5,1	0,1%	12	China	3,7	0,2%	12	Albania	12,5	0,1%
13	Belarus	4,8	0,1%	13	Japan	3,5	0,1%	13	Norway	9,9	0,1%
14	Canada	4,6	0,1%	14	Ukraine	3,5	0,1%	14	Canada	8,5	0,1%
15	Indonesia	3,7	0,1%	15	Malaysia	2,0	0,1%	15	Brazil	5,6	0,1%
16	Albania	3,7	0,1%	16	Morocco	1,4	0,1%	16	Japan	5,4	0,1%
17	South Africa	3,3	0,1%	17	Australia	1,3	0,1%	17	Argentina	5,2	0,1%
18	Israel	3,1	0,0%	18	Israel	0,9	0,0%	18	Belarus	5,0	0,1%
19	Norway	2,4	0,0%	19	Tunisia	0,9	0,0%	19	South Africa	4,1	0,0%
20	India	2,2	0,0%	20	South Africa	0,8	0,0%	20	Israel	4,1	0,0%
21	Australia	2,1	0,0%	21	Moldova	0,8	0,0%	21	Indonesia	3,8	0,0%
22	Peru	2,0	0,0%	22	Saudi Arabia	0,7	0,0%	22	Australia	3,3	0,0%
23	Japan	1,9	0,0%	23	Algeria	0,7	0,0%	23	Malaysia	3,0	0,0%
24	Jordan	1,7	0,0%	24	Yemen	0,6	0,0%	24	India	2,6	0,0%
25	Hong Kong	1,6	0,0%	25	Brazil	0,4	0,0%	25	Peru	2,1	0,0%
26	Uruguay	1,4	0,0%	26	Qatar	0,4	0,0%	26	Jordan	1,9	0,0%
27	Pakistan	1,2	0,0%	27	India	0,4	0,0%	27	Morocco	1,8	0,0%
28	Egypt	1,2	0,0%	28	South Korea	0,3	0,0%	28	Hong Kong	1,6	0,0%
29	Malaysia	1,0	0,0%	29	Bahrain	0,3	0,0%	29	Urueuav	1,4	0,0%
30	New Zealand	0,7	0,0%	30	Georgia	0,3	0,0%	30	Pakistan	1,3	0,0%
31	Philippines	0,5	0,0%	31	Iceland	0,3	0,0%	31	Tunisia	1,1	0,0%
32	Morocco	0,5	0,0%	32	Belarus	0,2	0,0%	32	New Zealand	0,8	0,0%
33	Lebanon	0,3	0,0%	33	Jordan	0,2	0,0%	33	Moldova	0,8	0,0%
34	Tunisia	0,2	0,0%	34	Argentina	0,1	0,0%	34	Saudi Arabia	0,7	0,0%
35	Kenya	0,2	0,0%	35	New Zealand	0,1	0,0%	35	Algeria	0,7	0,0%
36	Iceland	0,1	0,0%	36	Lebanon	0,1	0,0%	36	Yemen	0,6	0,0%
37	Kyrgyz Republic	0,0	0,0%	37	Peru	0,1	0,0%	37	Philippines	0,5	0,0%
38	Colombia	0,0	0,0%	38	Chile	0,1	0,0%	38	Lebanon	0,4	0,0%
39	Tanzania	0,0	0,0%	39	Indonesia	0,1	0,0%	39	Qatar	0,4	0,0%
40	Georgia	0,0	0,0%	40	Macao	0,0	0,0%	40	Iceland	0,3	0,0%
41	Macao	0,0	0,0%	41	Kuwait	0,0	0,0%	41	Bahrain	0,3	0,0%
42	Moldova	0,0	0,0%	42	New Caledonia	0,0	0,0%	42	Georgia	0,3	0,0%
43				43	Azerbaijan	0,0	0,0%	43	Kenya	0,2	0,0%
44				44	Colombia	0,0	0,0%	44	Chile	0,1	0,0%
45				45	Pakistan	0,0	0,0%	45	Macao	0,0	0,0%
46				46	Gabon	0,0	0,0%	46	Kuwait	0,0	0,0%
47				47	Uruguay	0,0	0,0%	47	Colombia	0,0	0,0%
48				48	Hong Kong	0,0	0,0%	48	Kyrgyz Republic	0,0	0,0%
49				49	Bolivia	0,0	0,0%	49	New Caledonia	0,0	0,0%
50				50	Philippines	0,0	0,0%	50	Azerbaijan	0,0	0,0%

ΠΙΝΑΚΑΣ 20: European Union, Imports from Montenegro

European Union, Imports from... Montenegro						
SITC Rev.3 Product Groups	2004		2006		2008	
	Millions euro	%	Millions euro	%	Millions euro	%
0000 - Total	0,0		292,7	100,0%	262,8	100,0%
1000 - Primary products	0,0		259,9	88,8%	202,3	77,0%
1100 - Agricultural products	0,0		6,7	2,3%	8,3	3,2%
1200 - Fuels and mining products	0,0		253,2	86,5%	194,0	73,8%
2000 - Manufactures	0,0		32,5	11,1%	57,5	21,9%
2100 - Iron and steel	0,0		17,6	6,0%	31,3	11,9%
2200 - Chemicals	0,0		0,5	0,2%	7,3	2,8%
2300 - Other semi-manufactures	0,0		6,1	2,1%	3,4	1,3%
2400 - Machinery and transport equipment	0,0		5,4	1,8%	11,9	4,5%
2410 - Office and telecommunication equipment	0,0		1,1	0,4%	0,3	0,1%
2420 - Transport equipment	0,0		0,8	0,3%	2,7	1,0%
2430 - Other machinery	0,0		3,4	1,2%	8,9	3,4%
2500 - Textiles	0,0		0,0	0,0%	0,0	0,0%
2600 - Clothing	0,0		2,0	0,7%	2,0	0,7%
2700 - Other manufactures	0,0		0,9	0,3%	1,7	0,6%
3000 - Other products	0,0		0,3	0,1%	0,6	0,2%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: European Union, Imports from Montenegro

ΠΙΝΑΚΑΣ 21: European Union, Imports from Serbia

European Union, Imports from... Serbia

SITC Codes	SITC Sections	Value (Millions of euro)	Share of Total (%)	Share of total EU Imports
TOTAL		4.020	100,0%	0,3%
SITC 6	Manufactured goods classified chiefly by material	1.601	39,8%	0,9%
SITC 7	Machinery and transport equipment	680	16,9%	0,2%
SITC 8	Miscellaneous manufactured articles	545	13,6%	0,3%
SITC 5	Chemicals and related prod, n.e.s.	427	10,6%	0,3%
SITC 0	Food and live animals	426	10,6%	0,6%
SITC 2	Crude materials, inedible, except fuels	173	4,3%	0,3%
SITC 4	Animal and vegetable oils, fats and waxes	56	1,4%	0,7%
SITC 3	Mineral fuels, lubricants and related materials	38	0,9%	0,0%
SITC 9	Commodities and transactions n.c.e.	35	0,9%	0,1%
SITC 1	Beverages and tobacco	10	0,2%	0,2%